

XƏZƏR XƏBƏR

KHAZAR VIEW

ELMI-KÜTLƏVİ, ƏDƏBİ-PUBLİSİSTİK TOPLU

№ 342 İyul 2015

Baku 2015

1ST EUROPEAN GAMES

khazar-review.khazar.org

AYLIQ DƏRGI

ISSN 2218-2772

Baku 2015

1ST EUROPEAN GAMES

AZƏRBAYCAN İDMANÇILARI
AVROPA OYUNLARINDA
SÖZÜN
ƏSL MƏNASINDA
TARİX YAZMAĞA
NAIL OLDULAR.
ONLAR YARIŞLARDA
21 QIZIL,
15 GÜMÜŞ VƏ
20 BÜRÜNC
MEDAL QAZANDILAR.
BUNUNLA DA
AZƏRBAYCAN
QİTƏ ÜZRƏ
RUSİYA FEDERASIYASINDAN
SONRA
İKİNCİ YERİ
TUTMAQLA,
İDMAN ÖLKƏSİ
OLDUĞUNU BİR DAHA
SÜBUTA YETİRDİ.

İÇİNDƏKİLƏR

"Bakı-2015" Birinci Avropa oyunlarının bağlanış mərasimi	4
Universitet xəbərləri	16
Hamlet İsaخانlı: Yaradıcılıq ehtirası sevgidən qat-qat böyükdü. (Aygün Aslanlı)	20
Michel Euler. France Summons U.S Ambassador After Spying Revelations	41
NDU xəbərləri	42
Mədəniyyət	43
Rishi Iyengar. Pakistan Declares a State of Emergency as Heat Wave Death Toll Soars to Nearly 800	47
Bəhrüz Xaqani: "elə bura da mənim vətənimdir və Bakını doğma şəhər hesab edirəm". (Günay Əkbərova)	48
Lincoln Mitchell. Georgian Civil Society After the Flood	51
Mustafa Dadaşov. "İçəri-bazar" turizm mədəniyyət mərkəzi	56
Jack Linshi. Here's How Much the Nepal Earthquake Moved Mount Everest the April 25 Quake Left More Than 8,500 People Dead	59
Oskar Uayld. Bülbül və qızılgül	60
Poeziya	65
Zülfüyyə Sadiqova. Muğama dönüş	68
Əsədulla Qurbanov. Qarabağ döyüşçüləri haqqında dəyərli kitab	74

1995-ci ilin
yanvarından nəşr olunur

Təsdiqi:
Xəzər Universiteti

Baş redaktor:
Hamlet İsaخانlı

Baş redaktor müavini:
Əlirza Balayev

Redaksiya heyəti:
Camal Mustafayev
Əjdər Ağayev
Alla Axundova
Şahin Fəzli
Knyaz Aslan

**İngiliz dilində
mətnlərin redaktoru:**
Marta Lauri

Rəsam:
MİR Rafiq Əbdürrəhimov

Kompüter tərtibatçısı:
Nigar Aydemirova

Foto:
Multimedia Mərkəzi

Address:

41 Məhsəti str., Bakı
(near the "Neftçilər" metro)

Tel.: (+99412) 323 93 13

(+99412) 421 10 93 (209)

GSM: (+99450) 321 31 69

Faks: (+99412) 493 93 79

E-mail: xazarxabar@khazar.org

Certificate: 376

Index: 67178

Copies: 3000

It has been published
since January 1998

Founder:
Khazar University

Editor-in-chief:
Hamlet İsaخانlı

Associate editors:
Əlirza Balayev

Editorial member:
Jamal Mustafayev
Əjdər Ağayev
Alla Axundova
Şahin Fəzli
Knyaz Aslan

Editor of English Texts:
Marta Lawry

Design by:
MİR Rafiq Əbdürrəhimov

Computer graphics:
Nigar Aydemirova

Photo:
Multimedia Centre

“BAKI-2015” BİRİNCİ AVROPA OYUNLARININ BAĞLANIŞ MƏRASİMİ

Bakı 17 gün ərzində tarixdə ilk dəfə keçirilən Avropa Oyunlarına layiqincə ev sahibliyi etdi. Möhtəşəm idman bayramı təntənəli bağlanış mərasimi ilə sona çatdı.

Bədii rəhbər Ceyms Hedli bağlanış mərasiminin ideya və məzmununu belə ifadə edib: Mərasim ənənəvi və müasir Azərbaycan mədəniyyətinin vahidətini nümayiş etdirərək diqqəti gələcəyə yönəldir. Biz keçmişin müasir dövrü necə formalaşdırdığının və gələcəyə necə təsir göstərdiyinin şahidi oluruq. Müasir dövrün musiqisi, rəqsi, memarlığı milli ənənələrdən qaynaqlanır və yaranan ahəngdarlıq bizi ilhamlandırır.

Baku 2015
1ST EUROPEAN GAMES

Bağlanış mərasimi stadionda şeyx-purların səsləndirilməsi ilə başladı. Nəzərlər Prezident lojasına yönəldi. Tamaşaçılar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevi, xanımı, "Bakı-2015" ilk Avropa Oyunları Təşkilat Komitəsinin sədri Mehriban Əliyevanı, Avropa Olimpiya Komitəsinin prezidenti Patrik Hikkini, Bolqarıstan Prezidenti Rosen Plevneliyevi, Rusiya Dövlət Dumasının sədri Sergey Narişkini, Lixtenşteyn parlamentinin sədri Albert Friki, Avropa Olimpiya Komitəsinin, Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin nümayəndələrini, Avropa Olimpiya ailəsinin üzvlərini hərarətli alqışlarla salamladılar.

Azərbaycanın dövlət himni yeni simfonik aranjemanda ifa olundu. Azərbaycanın dövlət bayrağı stadiona gətirilir və Avropa Olimpiya Komitəsinin bayrağının yanında ucaldılır. Mərasimin "Transformasiya" adlanan başlanğıc hissəsi Azərbaycan musiqisi, rəqsi və memarlığının müasirliyin enerjisi və gücü ilə zənginləşdirilmiş ənənələrini tərənnüm edir. Stadionun ekranlarında qısa film nümayiş olunur. Bu film öz enerjisi, ruh yüksəkliyi və fədakarlıqları ilə ilk Avropa Oyunlarının uğurla keçməsinə töhfə verən 12.500 alovqoruyan könüllüyə minnətdarlığın ifadəsidir.

Arenada "Çal-oyna" xalq mahnısının melodiyası eşidilir. Mahnının sədaları altında stadiona bayraqdaşıyanlar daxil olurlar. Onlar iki cərgədə qarşı-qarşıya hərəkət edirlər. Bir cərgənin önündə Olimpiya Oyunlarının vətəni Yunanistanın, digərinin önündə ilk Avropa Oyunlarının ev sahibi Azərbaycanın bayraqları dalğalanır. İdmançılar tribunaların önündən keçirlər. Tamaşaçılar "Bakı-2015" in iştirakçı ölkələrinin nümayəndələrini alqışlayırlar.

Baku 2015
1ST EUROPEAN GAMES

Təbii ki, Azərbaycan idmançıların payına daha çox alqış düşür. Bu da təsadüfi deyil. İdmançılarımız birinci Avropa Oyunlarında sözün əsl mənasında tarix yazmağa nail oldular. Onlar yarışların 21 qızıl, 15 gümüş və 20 bürünc medalını qazandılar. Bununla da Azərbaycan qitə üzrə ikinci yeri tutmaqla, idman ölkəsi olduğunu bir daha sübuta yetirdi.

İdmançıların birlik və dostluq rəmzinə çevrilən paradı başa çatdı. Onlar stadionda dövrə vurub tribunalarında yerlərini tutdular.

***“Bakı-2015” ilk Avropa Oyunları
Təşkilat Komitəsinin sədri
Mehriban Əliyeva mərasimdə çıxış etdi.***

Mehriban Əliyevanın çıxışı

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-əliləri İlham Əliyev!
Avropa Olimpiya Komitəsinin prezidenti Patrik Hikki!
Avropa Oyunlarının atletləri!
Xanımlar və cənablar!**

İlk Avropa Oyunlarının bağlanış mərasimində xoş gəlmisiniz.

Hörmətli həmvətənlər! Birinci Avropa Oyunlarının uğurla başa çatması münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm. Oyunlar zamanı Azərbaycan yığma komandasına, Avropa atletlərinə və çoxsaylı qonaqlarımıza göstərdiyiniz dostluq, qonaqpərvərlik və dəstəyə görə sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Müstəqil Azərbaycana yeni qələbələr, Azərbaycan xalqına xoşbəxtlik və əmin-amanlıq arzulayıram.

Əziz dostlar! İlk Avropa Oyunları başa çatır. Ötən 17 gün Azərbaycanın tarixində əlamətdar və yaddan çıxmaz günlər oldu.

Biz ilk Avropa Oyunlarının ölkəmizdə keçirilməsindən fərəhlənirik. Qürur hissi duyuruq ki, Azərbaycan öz üzərinə götürdüyü öhdəliyi cəmi iki il yarım ərzində reallığa çevirdi və ən yüksək standartlara uyğun idman tədbirini keçirdi.

Son 17 gün ərzində biz Avropa dövlətləri arasında birləşin, həmrəyliyən və dostluğun şahidi olduq.

Mən Oyunlara və atletlərə verdiyi böyük dəstəyə görə Azərbaycan xalqına və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə dərin minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Bütün xalq öz atletləri ilə qürur duyur. Onlar bütövlükdə 56 medal, o cümlədən 21 qızıl medal qazanmış, ümumi medallar cədvəlində isə ikinci yeri tutmuşlar. Azərbaycan atletləri, Sizin uğurunuz gələcək nəsillər üçün bariz nümunədir.

Mən bu Oyunlarda iştirak etmiş bütün atletlərə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. İlk Avropa Oyunlarını belə bir yaddaqalan idman festivalına çevirdiyinizə görə minnətdaram. Siz möhtəşəm çıxışlarınızı həvəslə, cəsarətlə və incəliklə bizə bəxş etdiniz. Bu Oyunlar Sizin Oyunlardır və nailiyyətləriniz bizi həqiqətən ilhamlandırır. Hamınızı təbrik edirəm.

Mən mövqeyi və qətiyyəti sayəsində Avropa Oyunları ideyasını reallığa çevirən Avropa Olimpiya Komitəsinə və onun prezidenti cənab Patrik Hikkiye dərin təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Mən, həmçinin hazırlıq zamanı dəyərli tövsiyələrinə görə Əlaqələndirmə Komissiyasının sədri Spiros Kapralosa təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Oyunların Təşkilat Komitəsinin üzvlərinə və bütün beynəlxalq tərəfdaşlarımıza nəmayiş etdikləri sədiqliyə və fəaliyyətə görə minnətdaram.

Avropadan öz komandalarına dəstək vermək məqsədilə gəlmiş çoxsaylı sədaqətli azarkeşlərə təşəkkür edirəm. Siz qələbələrə qeyd etdiniz. Siz məğlubiyyət zamanı təsəlli verdiniz. Siz Oyunlar üçün istək, coşqu və dostluq mühitini yaratdınız.

Mən gözəl könüllülərimizə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Siz olmadan biz bu tədbiri keçirə bilməzdik. Sizin həvəsiniz və peşəkarlığınız "Bakı-2015" ruhunu canlandırmaqda bizə yardımçı oldu. Ölkəmizin böyük gələcəyi olan bu cür istedadlı gəncləri var.

Xarici könüllülərimizə də "çox sağ ol" deyirik. Siz bütün Avropadan Azərbaycana gəldiniz ki, bu tarixi tədbiri təşkil etməkdə bizə kömək edəsiniz və idman, dostluq festivalının bir hissəsi olasınız. Biz sizsiz darıxacağıq və ümid edirəm ki, yenidən gələcəksiniz.

Azərbaycan öz qollarını və ürəyini Avropaya açdı. Biz köhnə dostlarımızı salamladıq və yenilərini qazandıq.

Bu axşam biz hamınızla sağollaşırıq. Lakin Sizi Azərbaycanda gələcək tədbirlərdə yenidən görməyə ümid edirik.

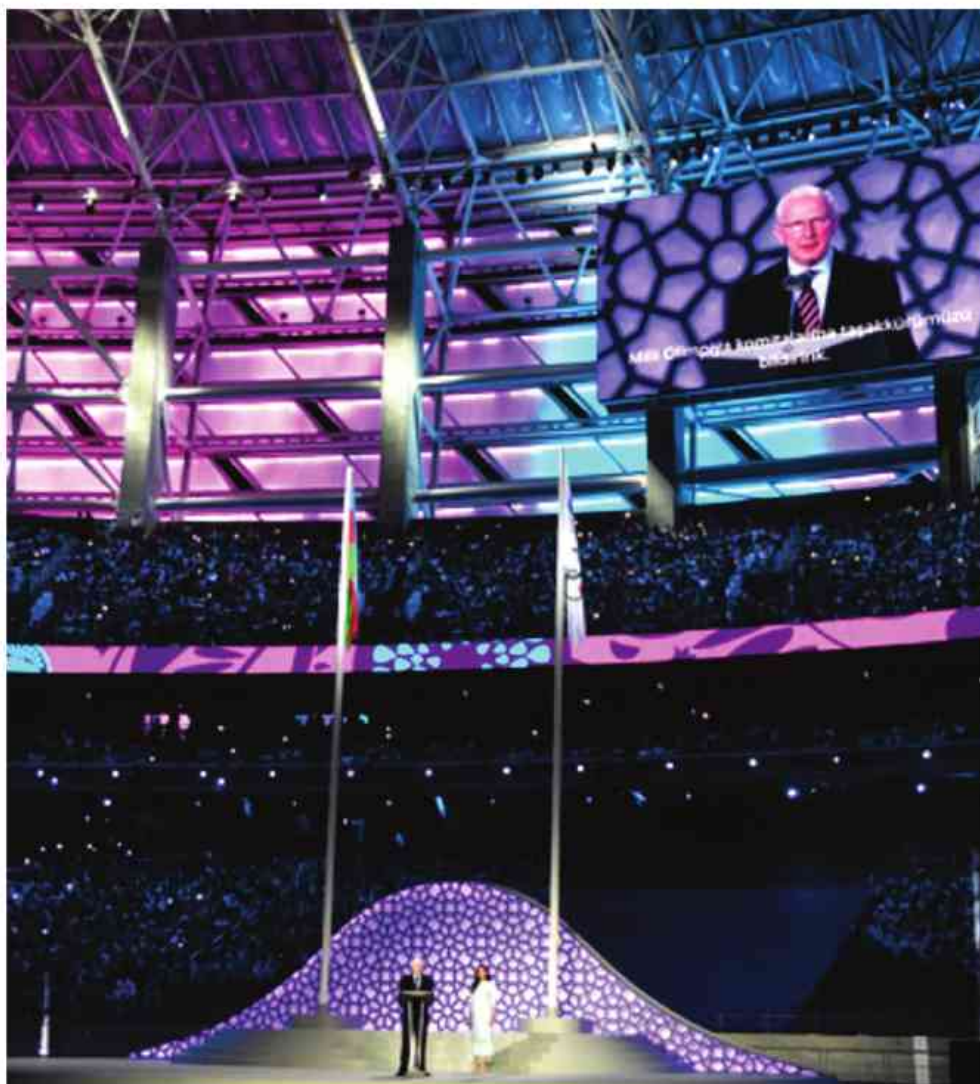
Gələn il Bakıda 42-ci Şahmat Olimpiadası və "Formula-1" Avropa Qran-pri yarışları keçiriləcək. 2017-ci ildə biz dördüncü İslam Həmrəylik Oyunlarını qəbul edəcəyik. Nəhayət, 2020-ci ildə futbol üzrə Avropa çempionatının matçları şəhərimizdə təşkil olunacaq.

Bu axşam biz məşəli söndürəcəyik və ilk Avropa Oyunları başa çatacaq. Belə bir idman və dostluq bayramı başa çatdığı zaman mən ölkəmizdən və xalqımızdan böyük qürur duyduğumu bəyan edirəm.

Son 17 gün hər zaman xatirimizdə qalacaq. O, nəsillərə qalacaq, tariximizin yaddaqalan məqamı olacaq.

Atletlər, sağ olun!
Dostlar, sağ olun!
Azərbaycan, sağ ol!

Sonra Avropa Olimpiya Komitəsinin prezidenti Patrik Hikki çıxış etdi.

Patrik Hikkinin çıxışı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri İlham Əliyev!
Birinci xanım, "Bakı-2015" in Təşkilat Komitəsinin sədri Mehriban Əliyeva!
Hörmətli qonaqlar!
Xanımlar və cənablar!
Nəhayət, 17 günlük möhtəşəm idman bayramını bizimlə bölüşən hər bir insan,
Sağ olun!

Avropa Oyunlarını alovlandırان qığılcım məhz Odlar Yurdundan gəldi.
Azərbaycan, sən bizim səmimi və qonaqpərvər ev sahibimiz oldun.
Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi ilə
"Bakı-2015" ilk Avropa Oyunlarının Əməliyyat Komitəsi Avropada ən yaxşı kişi
və qadın idmançılar üçün çox gözəl arenaları hazırladı.
İş fəaliyyətinin dəqiqliyi qızıl medallar standartına uyğun oldu.
Yeni gənc qəhrəmanlardan ibarət komandanı Sizin gözəl köntüllüləriniz
formalaşdırdı.

Bütün bunlar cəmi 30 ay ərzində təmin edildi.

Burada yaratdığımız idman obyektləri gələcək illərdə atletlərinizə, xalqınıza və gənclərə xidmət edəcək.

Belə bir böyük layihənin reallaşdırılmasında nümayiş etdirdiyiniz yekdilliyə görə hamımıza minnətdarıq. Siz komandalarınızı idman arenalarında ən yüksək nəticələri əldə etmək üçün ilhamlandırdınız.

Beynəlxalq və Avropa federasiyalarına minnətdarıq. Siz bu Oyunlara, innovasiyaya açıq fikirlə yanaşdınız. Biz birlikdə nümayiş etdirdik ki, müasir dövrün bu çoxnövlü idman tədbirləri hər bir şəhərin tələbat və istəklərinə cavab verə bilər.

Avropa atletlərinə minnətdarlığımızı bildiririk. Siz ölkələrinizi və qitənizi şərəf və ləyaqətlə təmsil etdiniz. Oyunların böyüklüyünü yüksək idman nəticələri müəyyən edir.

Siz bizə möhtəşəm idman bayramı bəxş etdiniz.

Ümid edirəm ki, siz bu Oyunları həmişə xatırlayacaqsınız. Qələbəyə sevindiniz. Məğlubiyyətdən dərs götürdünüz. Siz Avropanın ən yaxşı idmançıları ilə yaşadığınız, məşq etdikdən və yarışdıqdan sonra artıq "Rio-2016" Olimpiya Oyunlarında bütün dünya qarşısında çıxışa hazırsınız.

Avropa fərqliliklər və böyük rəqabət, müxtəliflik, idman və yarışma qitəsidir. Lakin burada, Avropa Oyunlarında biz ümumi inamla, ümumi bayraq altında toplasdıq: idman və Olimpiya ideallarına doğru addımlamaq bizi ayıran yox, daha çox birləşdirən məkana aparır. Bu inam ondan ibarətdir ki, biz - Avropanın 50 ölkəsi hər dörd ildən bir iki möhtəşəm həftə ərzində birgə ola bilərik.

Bu, bütün gələcək Avropa Oyunlarının əsaslanacağı Oyunlar oldu. Bu cür tədbirin sarsılmaz və ilhamlandırıcı əsası qoyuldu.

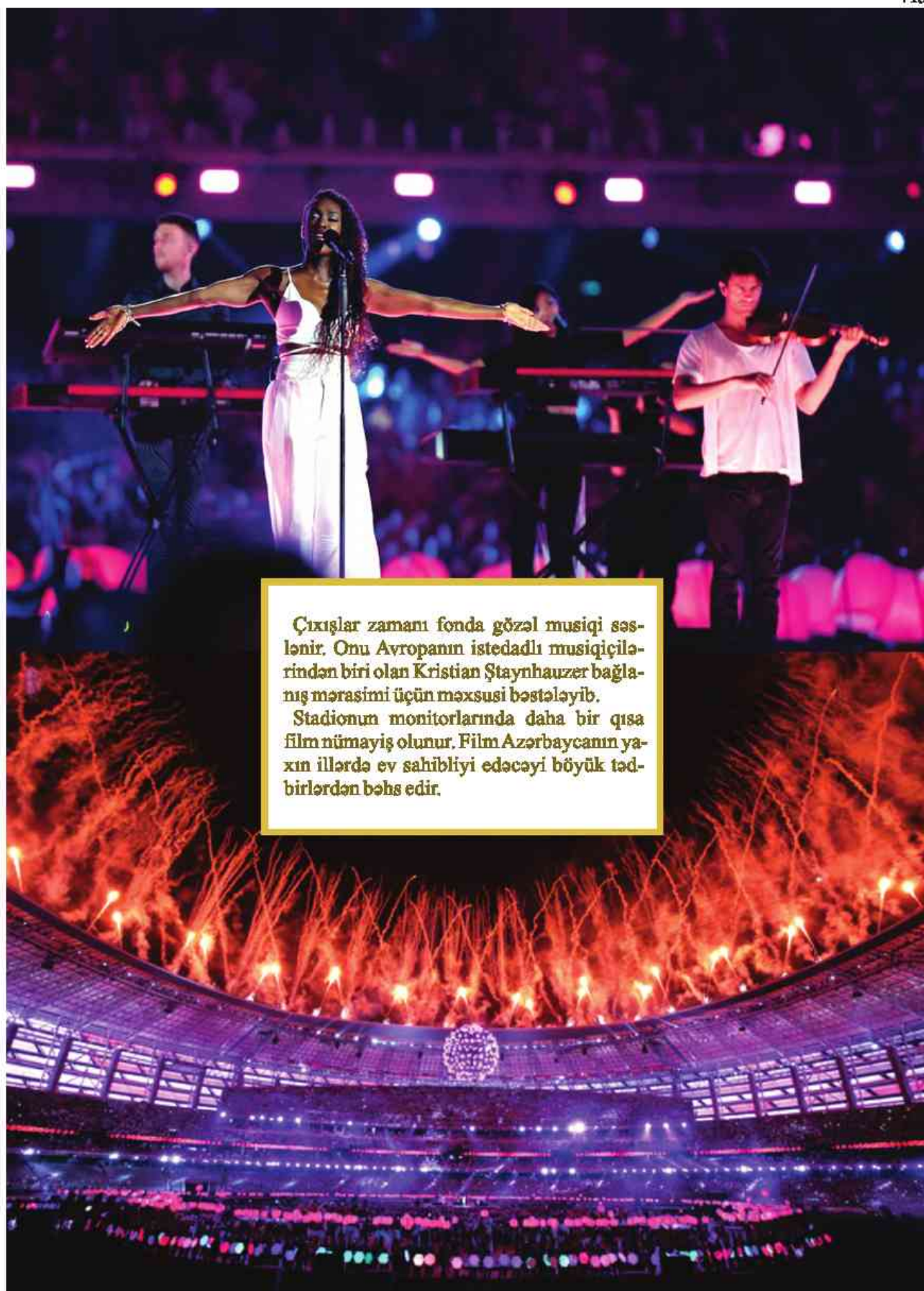
Avropa Olimpiya ailəsinə və dünyadakı dostlarımıza tam əminliklə deyirəm: Azərbaycanın gələcəyi parlaqdır. Avropa Oyunlarının gələcəyi parlaqdır. Avropanın gözəl atletləri üçün gələcək parlaqdır.

Beləliklə, indi mən minnətdarlıq, qürur və böyük nikbinlik hissi ilə "Baki-2015" ilk Avropa Oyunlarını bağli elan edirəm.

Sağ ol, Bakı!

Sağ ol, Azərbaycan!

Çıxışlar zamanı fonda gözəl musiqi səslənir. Onu Avropanın istedadlı musiqiçilərindən biri olan Kristian Ştaynhauzer bağlanış mərasimi üçün məxsusi bəstələyib.

Stadionun monitorlarında daha bir qısa film nümayiş olunur. Film Azərbaycanın yaxın illərdə ev sahibliyi edəcəyi böyük tədbirlərdən bəhs edir.

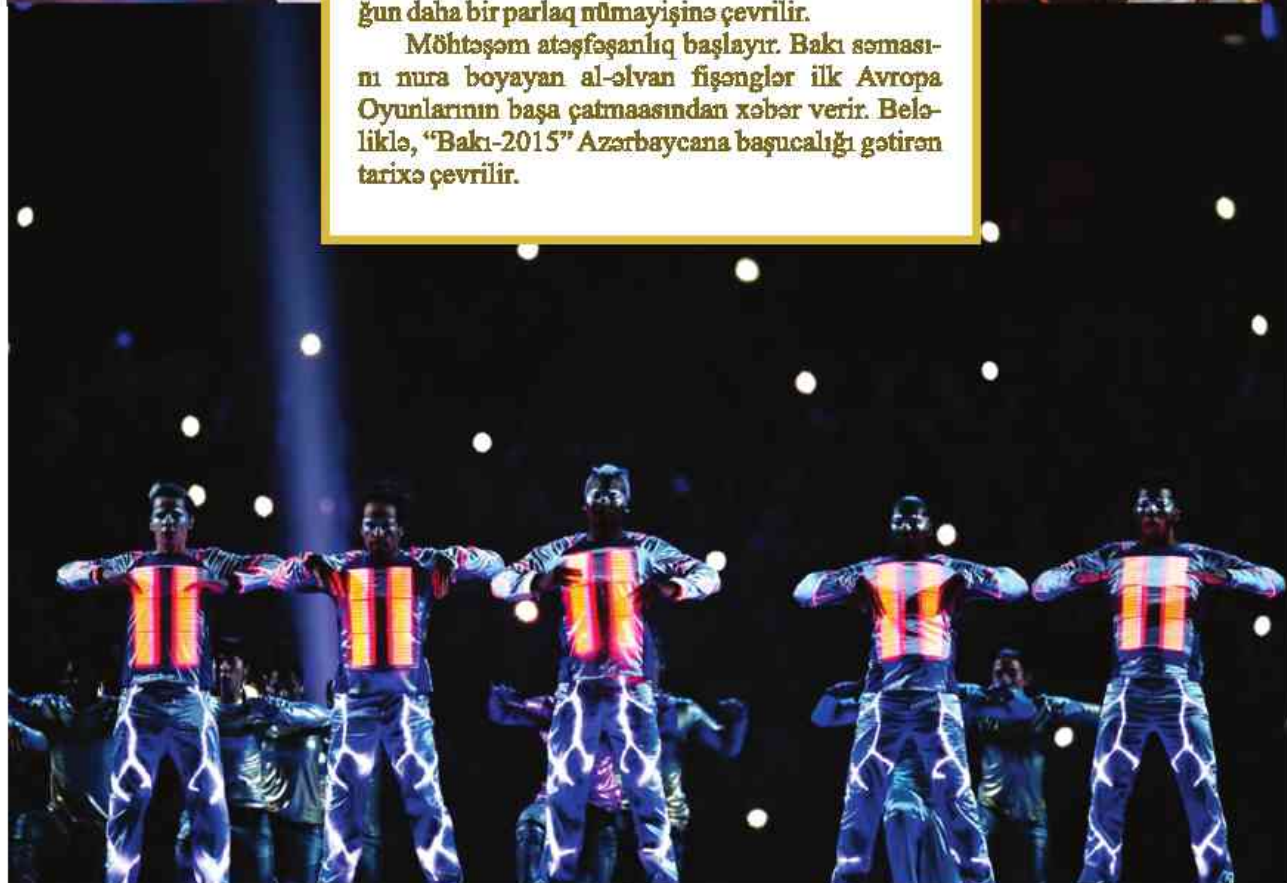
Stadionun monitorlarında 17 günlük yarışların əsas məqamları nümayiş etdirilir. Tamaşaçılar ruh yüksəkliyi və sevincin, qələbə və məğlubiyyətin doğurduğu hissələrin, idman arenalarında yaranmış dostluğun şahidi olurlar.

Stadionda səhnələr, kompozisiyalar, mütəxəssis rəqslər və mahnılar, ecazkar görüntülər bir-birini əvəz edir. Məşhur musiqi qruplarının və xarici estrada ulduzlarının ifaları əsl bayram ovqatı yaradır.

İdmançılar tribunaldan meydançaya axışır, rəqs edənlərə qoşulurlar. Bu səhnə birlik və dostluğun daha bir parlaq nümayişinə çevrilir.

Möhtəşəm atəşfəşanlıq başlayır. Bakı səmasını nura boyayan al-əlvan fişənglər ilk Avropa Oyunlarının başa çatmaasından xəbər verir. Beləliklə, "Bakı-2015" Azərbaycana başucalığı gətirən tarixə çevrilir.

MEKSİKA SƏFİRİ XƏZƏR UNIVERSİTETİNDƏ

İyunun 24-də Meksikanın Azərbaycan Respublikasındakı Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Rodrigo Labardini Xəzər Universitetində oldu. Səfir Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı ilə görüşdü. Meksika ali məktəbləri ilə Xəzər Universiteti arasında əlaqələr qurulması, Xəzər Universitetində Meksika dövlətinin tarixi, mədəniyyəti və siyasəti barədə müəhazirələr oxunması, "Meksika günü"nin keçirilməsi, Meksikada Azərbaycan və Qafqaz araşdırmalarının inkişafı kimi məsələlər ətrafında müzakirələr aparıldı.

Görüşdə Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekanı Hassan Niknafs, İnkişaf direktoru Raziyə İsayeva və Neft mühəndisliyi departamentinin müdiri Qəşəm Zeynalov iştirak etdilər.

AMBASSADOR OF MEXICO VISITS KHAZAR

On June 24, His Excellency Rodrigo Labardini, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Mexico to the Azerbaijan Republic, visited Khazar University and met with Professor Hamlet Isaxanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees. They discussed issues such as partnership of Mexican universities with Khazar University; organizing lectures at Khazar about Mexican history, culture and politics; holding "Mexico Day" at Khazar; and developing Azerbaijani and Caucasus Studies in Mexico. Other participants in the meeting included Hasan Niknafs, Dean of the School of Engineering and Applied Sciences; Raziya Isayeva, Development Director; and Associate Professor Gasham Zeynalov, Head of the Department of Petroleum Engineering.

**XƏZƏR
UNİVERSİTETİNDƏ
"POTENSİAL MƏKTƏB
DİREKTORLARINA
MƏKTƏBİN İDARƏ
EDİLMƏSİ ÜZRƏ
TƏLİM KURSU"
BAŞA ÇATDI**

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin məktəblərin idarə edilməsi üzrə apardığı islahatları dəstəkləmək məqsədilə UNICEF və Xəzər Universitetinin birgə təşkilatçılığı ilə aprel ayının 18-də universitetin Neftçilər kampusunda başlamış "Potensial məktəb direktorlarına məktəbin idarə edilməsi üzrə təlim kursu" iyulun 3-də son imtahanlarla başa çatmışdır. Kursda dörd müxtəlif qrupda 117 nəfər təlim almışdır. Qeyd edək ki, bu, Xəzər Universitetində kursun ikinci buraxılışıdır.

Təlimin əsas məqsədi ölkədəki yeni təhsil strategiyasına və təhsil islatına uyğun olaraq məktəb direktorlarının və gələcəkdə bu sahədə fəaliyyət göstərmək istəyən təhsil işçilərinin bilik və bacarıqlarını artırmaq, onları dünyadakı səmərəli idarəetmə təcrübəsi ilə tanış etməkdir. Bu məqsədlə 8 fənn (İKT, Kurikulumun tətbiqi və idarə edilməsi, Təhsilin idarə olunması, Statistika və məlumatların təhlili, Maliyyə və mühasibat uçotu, Qanunvericilik və təhsil hüququ, Təhsil psixologiyası, Psixometrika) üzrə həftədə 5 gün 16 saat olmaqla keçirilən dərslər 12 həftə davam etmişdir.

Təlimlər zamanı layihə çərçivəsində universitetin Mərmər salonunda “Qonaq Mühazirəçilər Seminarları” fəaliyyət göstərmişdir. Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının “Təhsildə idarəetmə: nəzəriyyə və təcrübə” adlı mühazirə müzakirə formatındakı ilk seminarı ilə başlayan tədbir sonrakı müddətdə davam etdirilmişdir. Digər bir seminar Xəzər Universitetinin Akademik işlər üzrə prorektoru professor Məhəmməd Nuriyev tərəfindən “Vaxtın idarə olunması” mövzusunda aparılmışdır.

Kursun məşğələlərində iştirakçıların təqdimatları olmuş, müzakirələr aparılmış, çay süfrələri ətrafında söhbətlər keçirilmişdir. Onlar kursun çox əhəmiyyətli olduğunu, əldə etdikləri nəzəri və təcrübə bilikləri öz işlərində tətbiq edəcəklərini bildirmişlər.

unicef

KHAZAR UNIVERSITY'S TRAINING COURSE FOR POTENTIAL SCHOOL DIRECTORS SUCCESSFULLY COMPLETED

The “Management Training Course for Potential School Directors,” which was carried out to support educational reforms of the Azerbaijan Republic Ministry of Education, was launched on April 18 at Khazar University's Neftchilar campus and was completed on July 3rd. This was the second session of the course, which trained 117 participants in four groups.

The main objective of the project was to increase the knowledge and skills of school directors and educational workers interested in working as school directors in the future in accordance with the new education strategy and the educational reforms of the country. The training also aimed to help the participants learn to apply global experience in the area of school administration. For this purpose, the training course offered lessons in 8 subjects (ICT, curriculum application and management, educational administration, statistics and analysis, finance and accounting, legislation and education law, educational psychology, and psychometrics) for five days a week (16 course hours a week) for a total of 12 weeks.

During the course, a “Guest Lecture Seminar” series was held for participants in the university's Marble Hall. The first lecture was given by Professor Hamlet Isaxanlı, Founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, on the topic of “Educational Administration: Theory and Practice.” Another guest lectures was given by Professor Mahammad Nuriyev, Khazar University's Vice President for Academic Affairs, on the topic of “Time management.”

The course's classroom sessions included presentations for the participants, discussions, and conversations over tea. The participants stated that the course was very significant for them and that they had been able to apply theoretical and practical knowledge gained through the course.

HAMLET İSAXANLI: YARADICILIQ EHTİRASI SEVGİDƏN QAT-QAT BÖYÜKDÜ

*Müsaibə qısaldılmış variantda
bu ilin fevral ayında
Xeber365.com saytında və jurnalımızda
dərc olunmuşdur. Tam mətnini təqdim edirik.*

Müsaibimiz Xəzər Universitetinin rektoru, fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Hamlet İsaخانlıdır.

Hamlet müəllim rəhbərlik etdiyi təhsil müəssisəsi, Azərbaycanda elm və mədəniyyətin hazırkı vəziyyəti və dünyanın gündəmində olan aktual mövzularla bağlı suallarımızı cavablandırır.

- Hamlet müəllim, Xəzər Universiteti Azərbaycan müstəqilliyini elan etdikdən qısa müddət sonra fəaliyyətə başlayan bir neçə özəl universitetlərdən biridir. Bu müddət ərzində nəinki rəqiblərini geridə qoyub, həm də günü - gündən böyüyür: "Dünya" məktəbi, kitabxana...

- Xəzər Universiteti 1990-cı ilin son ayı ilə 1991-ci il martın 18-i arasında Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası Nazirlər Sovetinin iki qərarı (20 dekabr 1990 və 18 mart 1991) ilə doğulub, Azərbaycan isə müstəqilliyini 18 oktyabr 1991-ci ildə elan etmişdir, yəni Xəzər Universiteti müstəqillikdən əvvəl yaranıb, sonra deyil; birinci qərardan 10 ay, ikinci-sonuncu qərardan 7 ay keçmişdi ki, Azərbaycanımız müstəqil

dövlət oldu.

Növbəti təsis olunanlar Azərbaycan və Qərbi universitetləri idi, Qafqaz və digər özəl ali məktəblər isə sonra, bəziləri xeyli sonra yarandılar.

Yeni Kampus tikdik, istifadəyə verdik.

Gözəl idman mərkəzi var, şənbə günləri gəlib voleybol oynayırıq. Orda olmusunuzmu?

- Yox, amma kadrları gördüm. Doğrusu, kitabxananın dizaynına valeh oldum. Başqa nələr var və nələr olacaq?

- Universitetin böyüməsi həm də elmi-yaradıcı gücünün artması və maddi bazasının genişlənməsi deməkdir. Bizim hazırda yeddi binamız var.

ikisi burda - indi olduğumuz yerdə (yəni Neftçilər metrosu yaxınlığında), biri - şəhər mərkəzində (Bəşir Səfəroğlu 122-də). Dörd bina da yeni - Binəqədi kampusumuzda yer aldı: biri səkkiz, biri altı, biri də dörd mərtəbəli olmaqla üç bina əsasən tədris üçün nəzərdə tutulub, orada həmçinin müxtəlif laboratoriyalar və konsert-konfrans salonumuz var. İdman kompleksimiz dördüncü - ayrıca bir binadır. Orda üzgüçülük hovuzu, voleybol və basketbol meydanı, gilləş və digər döyüş növləri üçün salonlar yerləşmişdir.

Yeni tikilən binalardan biri əsasən uşaq bağçası üçündür, ikincisi əsasən ibtidai, üçüncüsü isə əsasən orta məktəb üçün nəzərdə tutulmuşdur. Laboratoriyalarla yanaşı texnopark - fəaliyyətimizin mühüm hissəsi də bu yeni kampusla bağlıdır. Əcnəbi müəllimlərimizin yaşaması üçün də yer düzəltmişik. İlk baxışda universitetimizin funksional fəaliyyəti üçün bütün şərtlər var - belə demək mümkündür. Amma bunlarla kifayətlənmirik, daha da genişlənmək istəyirik. Əgər bizim toplantılarımızda iştirak etsəniz, yalnız narazılıq eşidərsiniz. Çünki keyfiyyətli nəticə əldə etməyin yollarından biri gözə görünən nöqsanların aradan qaldırılmasından keçir.

- Mətbuat konfransında universitetin maddi təminatından və büdcəsindən danışanda dediniz ki, nə vaxtsa imkanlı insanların da təhsil sahəsinə diqqət yönəldəcəyinə ümid edirsiniz. Azərbaycanda belə insanlar heçmi yoxdu, ya bəlkə nəə onlara mane olur?

- Azərbaycanda imkanlı insanlar var və onlar qətiyyətlə insafsız deyillər. Sadəcə, qanunlar və mühit insanların xeyriyyəçilik etmələrini nəinki həvəsləndirməmiş, əksinə mane olmuşdur. "Bu pulu hardan alıbsan?" kimi suallar və qorxular olmuş və olmaqdadır. Vəziyyət, düşüncəm ki, dəyişəcək. Artıq bizim müəyyən işlərimizə kömək edirlər.

Bizə böyük məbləğlər verməsələr də, məsələn, biz tikinti aparanda deyirik ki, "tikintinin filan yerində köməyə ehtiyacımız var" və kömək edənlər olur (mane olanlarla yanaşı); "sizdən qazanmayacam, sadəcə işçilərimin maaşını verim" deyənlər olur.

- Dünyanın başqa yerlərində bu tip fəaliyyətlər qanunla tənzimlənir, xeyriyyəçilər vergilərdən azad olunur...

- Doğrudur, bu, yəqin ki, bizdə də olacaq. Hal-hazırda xeyriyyəçiliyin mexanizmi haqqında təkliflər var. Bu təkliflər, yəqin ki, Milli Məclisdə müzakirə olunacaq. Dünyada sadə və aydın qanunlar var - insanlar və şirkətlər öz vergi güzəştləri hesabına universitetlərə yardım edə bilsinlər. Bu yaxınlarda Diplomatiya Akademiyasının (ADA Universitetinin) rektoru ilə bu məsələni müzakirə etmişik ki, necə olsa yaxşı olar? Bir insan açıq - aşkar gəlib desin ki, universitetə, məsələn, bir milyon verirəm. Bu halda həmin bir milyonun universitetdə necə istifadə olunması dəqiq bilinməlidir. Əks halda, uyğun qanunvericilik olmasa, o zaman çirkli pulların yuyulması prosesi gedə bilər. Məsələn, bir zəngin adam gəlib deyəcək ki, "mən sənə, yəni sənəin başçılıq etdiyən universitetə bir milyon pul vermək istəyirəm". Sən, təbii ki, sevinəcək və təşəkkür edəcəksən. Amma... işin bir əməması varmış, həmin şəxs davam edəcək: "sənə bir milyon verəcəm. Sən bir milyon aldığıın haqqında mənə bir sənəd verəcəksən və... pulun üstündən yüz min götürüb, qalanını mənə qaytaracaqsan". Gördünmü? Buna görə bu işləri tənzimləyə bilən qanunlar olmalıdır ki, belə sövdələşmələr keçməsin.

Mən nikbinəm. İslahat düşüncəli insanlar həmişə dəyişmə arzusundadırlar, "bu şey niyə olmadı, o şey niyə olmadı?" deyirlər, tələsirlər, nəticəni görməyə, hər şeyi tez irəli dartmağa çalışırlar. Dəyişmə olmasa, onların irəliləmə sürəti aşağı düşür; düz yolda qaçış əvəzi-

nə çoxsaylı və çoxçeşidli maneələri dəf etməklə qaçış arasındakı fərqi bilirsiniz... Dövlət isə həmişə sabitlik istəyir. Dövlətdə bir mühafizəkarlıq var (bu, sabitliyi təmin edir): "dayanın görək bir nə var, dağıtmayın buraları". Biz bezi ölkələrdən, məsələn Gürcüstandan sanki daha mühafizəkarıq. Amma bütün bunlarla bərabər gözümüzün qabağında nələrsə baş verir, yaxşı işlər olur. Məsələn, mən həmişə deyirdim (və yazırdım!) ki, "pulu ali məktəblərə deyil, həmin ali məktəbə qəbul olunmuş və orada oxuyan tələbələrə verin, yəni adambaşı maliyyələşdirməyə keçin". Və nə oldu? Həmin şey həyata keçdi! Xəzər Universitetində hər hansı ixtisas üzrə oxumaq istəyən gəlib pulsuz oxuya bilir. Sadəcə, gedib yaxşı imtahan ver və gəl, dövlət sənə təhsil haqqını və təqaüd pulunu verir! Düzdür, dövlət bizim istədiyimizdən, yəni qəbul olunmuş təhsil haqqından az pul verir, amma biz ona gedirik. Çünki bizə çox yaxşı tələbələr gəlməsini istəyirik. Yaxşı tələbə dövlətə müraciət etməmiş gələndə biz özümüz təhsil haqqında ona güzəşt edirik. Beləliklə, dövlət uğurla imtahan verən və müsabiqədən keçən tələbənin təhsil haqqını verir. Dövlət bunu edir!

Dövlət əlavə dəyər vergisini götürdü universitetlərdən. Biz buna görə çox çalışdıq, yazdıq, əlləşdik, vuruşduq və dövlət bizim istədiyimiz qərarı qəbul etdi. Yəni, nə qədər tənqid etsək də, narazı qalsaq da, dövlət müəyyən yaxşı addımlar atır. Düzdür, dövlət bizim gözlədiyimizdən yavaş gedir, belə demək mümkünə. Daha bir misal. Mən müraciət etmişəm ki, dövlət bizə 50 hektar yer versin, biz orada universitet kampüsü tikək. Mən orada neynəyəcəm? Düzdür, pulumuz yoxdur. Amma bizim bir inamımız var və biz yaxşı bir şey etmək istəyəndə adətən onu edirik. Mühüm bir şey də var - bizim kampus qurmaq planımız var! İndi cavab gözləyirik. Çox yavaş gedir proses. Amma, ümid edirəm ki, nələrsə olacaq.

Son vaxtlar daha yeni bir yaxşı imkan yaranıb - dövlət müəyyən layihələ-

rin həyata keçirilməsi üçün grantlar verməyə başlayıb. Məsələn, bizim Təhsil fakültəmiz və Təhsil Siyasəti İnstitutumuz Azərbaycanın müxtəlif şəhər və rayonlarında çalışan müəllimlərə cürbəcür məsələlər üzrə təlim keçir. Müəllimlərlə yanaşı, hal-hazırda Xəzər Universitetində 90 məktəb direktoru və direktor olmaq istəyənlərə təhsilin idarə olunması mövzusunda üç aylıq təlim veririk və bu xərcləri dövlət, bu halda təhsil nazirliyi ödəyir.

- Düzü, mətbuat konfransının mövzusu mənə bir az qərribə gəldi. Siz artıq dünya universitetlərinin reyting cədvəllərində yerli olan müəssisəsiniz. Yerli mətbuatın bir rəqəm yuxarı, bir rəqəm aşağı yazmağı sizə niyə təsir edib?

- Çox ələ pis təsir etmir... Press - relizi mən yazmamışam. Amma, bütün bunlarla yanaşı məlumatın doğruluğunun olması lazımdır. Yanlış məlumat insanları çaşıdır bilir. Yanlış məlumat bəzən o məlumatı anlamamaqdan, bəzən də qəsdən verilə bilər. Hər şey doğru olsa, olduğu kimi olsa, daha yaxşı deyilmi? Xalq dürüst məlumat almalıdır. Məsələn, sabah ola bilər biz o reyting cədvəlindən 1-2 illik çıxacaq, yəni kənarında qalaq. Axı reyting dünya universitetlərinin yarışını əks etdirir, orada böyük rəqabət var, sabah bir güclü irəli çıxıb bizi keçə bilər, yəni biz geri düşə bilərik. Olsun, qoy necədirsə, o cür yazılsın, o cür məlumat verilsin. Yarışda dürüstlük və dəqiqlik mühümdür...

- Təxminən iki, ya da üç il əvvəl sizinlə bir layihə çərçivəsində söhbət etmişdik. O zaman Azərbaycan dilinə qarşı laqeyd münasibətdən şikayətlənmişdiniz. Deyəsən, təhsil komissiyasına "Azərbaycan və dünya dillərinin inkişafı" adlı layihə təklif etdiyinizi demişdiniz. Necə oldu o layihə?

- Bu belədir, doğrudur. Sizi nəticə maraqlandırarsa, heç nə olmadı, deyə bilərim. O vaxt rus dilinin təhlükə altında olduğu iddia edilərək, bir toplantı keçirilmişdi, orada rus dilinin inkişaf proqramını hazırlamaq təklif edilmişdi. Mən məsələni bir qədər dəyişdirmək, genişləndirmək, onu Azərbaycan dilinin və xarici dillərin inkişaf proqramı kimi müzakirə etməyi təklif etmişdim. Məsələ bu şəkildən sonra heç bir qərar qəbul edilmədi, yəni hər şey həmişəki kimi qaldı. Amma, mən indi də dönmə-dönmə təkrar edirəm: Azərbaycan dilinin qayğısına qalmalıyıq, buna çox ehtiyac var.

Baxın, şəhər boyu gəzirsən, bir çox təşkilatların, binaların, mərkəzlərin adları ingiliscə yazılır, hələ bəzən də Türkiyə türkcəsində. Bir çox mədəniyyət, məişət ocaqlarına ingilis adları qoyublar, əvəzində azərbaycanca gözəl və hər kəsin anladığı adlar qoymaq olmazdı? Türkiyə qardaş ölkədir, sevdiyimiz ölkədir, amma bizim dilimizin öz yazılış qaydaları, bəzi fərqli hərfləri, məsələn, "ə" hərfiniz varsa, söz olduğu kimi, həmin "ə" hərfi ilə yazılmalıdır. Belə deyilmi? Yəni, dilin qayğısına qalmaq lazım gəlir. Bu həm dövlətin, həm vətəndaşın, xüsusilə qərar qəbul edən şəxsin işidir, bir növ vəzifəsidir. Əks halda nə olur? Məktəbin zəifliyini küçə davam etdirir. Baxın, tələbələrımız gəlirlər və yaxşı yazı yaza bilmirlər. Tələbəyə deyəndə ki, ərizə yaz, tərcüməyi - halım (həyat tarixcəni) yaz, görürsən ki, çoxu səhv yazır. Çünki məktəbdə dilə, xüsusilə yazıya çox az fikir verirlər.

İnkişaf edən, yaxşı yazan əsasən öz hesablarına inkişaf edib, mən belə düşünürəm. Bəzən deyirlər ki, filankəs filan məktəbdə yetişdi, sağ olsun o məktəb, o direktor və ya o müəllim. Yaxşı müəllimə eşq olsun, yaxşı direktora və yaxşı məktəbə afərin deməliyik. Keyli yaxşı müəllim var, amma onlar çoxluğu təşkil etmirlər. Həmin fikri (yaxşılardan az olmasını), təəssüf ki, direktorlara və məktəblərə daha da inamla aid etmək

olar. Eyni məktəbdən fərqli-fərqli, müxtəlif səviyyəli adamlar gəlir. Burada ailənin və insanın, yəni şagirdin öz rolu çox böyükdür.

Dil dövlət qayğısı tələb edən şeydir. Məsələn, dövlətin qayğısı ilə indi Azərbaycan dilində çoxlu kitablar nəşr olunur (özlə bölmə də geri qalmır!). Bu çox yaxşıdır. Dünya ədəbiyyatının klassikləri çevrilir və nəşr olunur. Bunlar yaxşıdır və haqlı tənqidlə yanaşı yaxşı olanı da demək lazımdır. Başqa bir dil hadisəsinə fikir verin: son vaxtlar ingilis və rus dillərinə rəğbət artır, bu yaxşıdır, amma bu, Azərbaycan dilinin hesabına olmasın, mən onu deyirəm. Səhbət təkcə danışıq dilindən getmir. Uşaq 1-ci sinfə ingilis və rus dilində gedəndə, problem yalnız dilə münasibətdən ibarət deyil, problem uşağın tənqidi-ründə, millətine münasibətində özünü göstərə bilir (pis tərəfdən), uşaq öz folklorunu və musiqisini yaxşı başa düşə bilmir, çünki tədris prosesində ona ingilis, rus folkloru, mahnıları öyrədirlər. Yaxşı olar ki, insan öz mədəniyyətini, öz dilini öyrənməklə başlasın, sonra və ya ona paralel olaraq başqa dilləri və dünyanı öyrənsin, onda uşağın düşüncəsi və həyatı daha harmonik olar, mənim fikrim belədir.

Məktəbləri müqayisə etdikdə, dövlət məktəblərinin əksəriyyətində vəziyyət yaxşı deyil, müxtəlif problemlər var. Bu səbəbdən valideynlər xüsusi və yaxud özəl məktəb axtarırlar. Maraqlısı budur ki, bütün dünya bu vəziyyətdədir. Məsələn, İngiltərəni götürək, İngiltərədə seçilmiş orta təhsil dövlət məktəbləri var, onlara "Grammar schools" (Qrammatika məktəbləri) deyirlər. Onların keyfiyyəti çox yaxşıdır və 6-cı sinfi bitirmiş şagirdləri o məktəblərə imtahanla, müsabiqə yolu ilə götürürlər. Orada təhsil keyfiyyətli olmaqla bərabər həm də pulsuzdur. Amma, onların sayı çox azdır. Ümumiyyətlə, dövlət məktəblərinin sayı - hesabı yoxdur və xalq hesab edir ki, onların keyfiyyəti aşağıdır. Digər tərəfdən, özəl məktəblər var, hansı ki, təhsil haqları yüksəkdir,

bəzən çox yitkəkdir. London yaxınlığında Eton adlı məşhur bir məktəb (oğlanlar məktəbi) var, Britaniyanın çox məşhurları, o cümlədən 19 baş naziri (!) bu məktəbdə oxuyublar. İllik təhsil haqqı təqribən 35 min funtdur (pound; təqribən 50 min ABŞ dolları). Amma insanlar pul verib uşaqlarını o məktəbə qoymağa çalışırlar...

Sovet vaxtı məktəblərin vəziyyəti pis deyildi, sovet məktəbləri yaxşı məktəblər hesab olunurdu. Bəli, indi məktəb sistemi çökünmüş vəziyyətdə olmasa da, yaxşı vəziyyətdə də deyil. Elə-bələ deyil, səbəbləri var - maddi və mənəvi, mühitin və dəyərlərin dəyişməsi... Valideyn məcburdur ki, yaxşı məktəb axtarsın. Mən valideynləri başa düşürəm. İndi yaxşı məktəb özəl məktəbdir. Özəl məktəb isə şagird cəlb etmək üçün deyir: sizə ingilis, rus dilində də, Azərbaycan dilində də keyfiyyətli təhsil verə bilərəm, hansını istəyirsən seç. Bu vəziyyəti əmələ gətirən uşaqlarını müfuz və şöhrət üçün rus dili və ingilis dilində oxutmaq istəyən valideynlərin böyük istəyidir. Özəri ingiliscə və rusca bilməyən valideynlər uşağı bu dillərdə oxutmaq istəyirlər, evdə uşaqla valideyn arasında get-gədə ünsiyyət azalır, hər iki tərəf bilmir neyləsin. Bax, belə bir vəziyyət əmələ gəlir. Məndən bəzi valideynlər soruşurlar (xüsusilə uşaqlarını "Dünya" məktəbində oxutmaq istəyənlər): "Hamlet müəllim, hansı dili seçək, uşağı hansı sektora qoyaq?" Mən onlara Azərbaycan dilini məsləhət görürəm, Azərbaycan bölməsində oxuyanda da yaxşı ingilis dili öyrədirlər, çünki 2-ci dil ingilis dilidir. Rus dilini öyrənmək də çətin olmur, həm onu tədris edirik, həm rus dilli mühit var, Bakıda böyüyən uşaq rus dilini də, ingilis dilini də öyrənir. Gələn uşaqlarımıza doğma və sağlam ruh bəxş edək, öz dilimizi yaxşı bilsinlər. Mədəniyyətimizi, ədəbiyyatımızı öyrənsinlər, cəmiyyət içində özlərini yaxşı hiss etsinlər. Onlara Şekspiri də, Puşkini də öyrədəcəyik. Dil öyrənmək böyük problem deyil, hərtərəfli insan kimi

formalaşmaq isə ağır və mürəkkəb prosesdir.

- "Xəzər"də Azərbaycan dilinin inkişafı üçün nələr edilir?

- Gəl bir-bir sayaq. Birinci, burda hamı, yəni bütün tələbələr Azərbaycan dili dərsi keçirlər. Biz bu dərse xüsusi fikir vermiş, onu müəyyən məqsəd, gözlənti əsasında qurmuşuq: Azərbaycan dilində gözəl yazmaq, tələbələrə yaxşı, savadlı yazmağı öyrətmək, güclü bu istiqamətə yönəltmək. Yazmağın da növləri var. Məsələn, adi dəftərxana dili, qəzet dili, yaradıcı yazı, esse yazmaq, akademik yazı və sair. Bizim ingilis dili departamentimizdə (kafedramızda) bu yazı növləri ayrı-ayrı fənlər kimi tədris olunur. Bunları sintez edərək, azərbaycanca yazı fənni tərtib etmişik. Orta məktəb məzunlarının böyük əksəriyyəti savadlı yazı bilmirlər, bu baxımdan da bu yazı fənni çox müfəddisdir.

İkinci, "Xəzər" Azərbaycanda tək ali məktəbdir ki, "Azərbaycan ədəbiyyatı" icbari fənn kimi tədris proqramına daxil edilib, digər heç bir universitetdə hamı üçün Azərbaycan ədəbiyyatı dərsi yoxdur. Bu fənn tələbələrin dilini, düşüncəsini və zövqünü inkişaf etdirir, Azərbaycan mədəniyyətinin mühüm hissəsini anlamağa və qiymətləndirməyə kömək edir. Bu fənn üzrə mütləq oxu tələb olunur, məsələn, Nizaminin "Xosrov və Şirin"-i, Füzulinin "Leyli və Məcnun"-u, Nəsimi və Vəqifin şeirləri, M.F. Axundovun "Müsyö Jordan"-ı, Cəfər Cabbarlının "Sevil"-i, 20-ci əsr ədəbiyyatının seçilmiş əsərləri bu icbari oxu siyahısına daxildir. Orta məktəb məzunlarının çoxu bədii ədəbiyyatı az oxuyublar. Məktəbdə ədəbiyyat haqqında danışurlar, lakin ədəbi əsərlərin özünü əksər hallarda oxutmurlar. Biz isə burada ədəbiyyatın özünü oxuturuq. Müasir ədəbiyyat da öyrədilir. Müasir yazıçıların adları çəkilir, bu halda kimi və hansı əsəri seçmək müəllimin öhdəsinə buraxılır. Məsələn, proq-

ramda Ramiz Rövşenin adı varsa (var), Ramiz Rövşenin hansı əsərini öyrədəcəyine müəllim özü qərar verir.

- Bəs Ramiz Rövşəndən sonrakı mərhələ? Ondan sonra da Azərbaycan ədəbiyyatı var axı...

- Ramiz Rövşəndən sonrakı mərhələ yoxdur (*gülür*). Demək istəyirəm ki, ümumi Azərbaycan ədəbiyyatına aid bir semestrlik fənn hər şeyi əhatə edə bilməz. Bizim burada kitab klubumuz var. Tələbələr və müəllimlər gənc şairləri, yazıçıları dəvət edirlər, onlarla tanış olurlar. Gənc yazarların hamısı, təbii ki, tanınmışlar, onların arasında, şübhəsiz ki, istedadlılar var, amma kimlər ki ədəbiyyatda qaliblər, fənn onlardan damşır. Mədəniyyətin bütün sahələrində, o cümlədən ədəbiyyatda *Renessans* dövrü olur. C. Məmmədquluzadə, C. Cabbarlı, S. Vurğun, Üzeyir bəy, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov kimi böyükklər vardı, o bir zirvə dövrü idi. O cür şeylər az-az olur, indiki və ya qarşıdakı qısa zamanda o cür böyükklərin yetişəcəyi, ümumiyyətlə desək, gözlənilir. Amma, məlumdur ki, ədəbi proses heç vaxt dayanmır, yeni insanlar yetişir, ona da sözlüm yoxdur, qoy onları da fərdi və köntüllü şəkildə öyrənsinlər...

- İndi maraqlı müəlliflər var: Aqşin Yenisey, Salam Sarvan, Seymur Baycan...

- Mən bəzi yeni müəllifləri tanıyıram. Bilirsiniz niyə? Bu son bir neçə ildə milli kitab müsabiqəsi keçirilirdi. Mən orda münisflər heyətinin üzvü olmuşam və hər dəfə final mərhələsinə gəlib çatmış son 10 əsəri oxumuşam. Mən oxuduğum hər əsər barədə özüm üçün qısa bir yazı yazmışdım, yəni onlarla əlaqədar bir keyfiyyət göstəriciləri sistemi fikirləşmişdim ki, əsərləri hansı meyarlara görə qiymətləndirdiyimi bilim (nə bilim, dili, süjeti, intriqası, bədii dəyəri və sair). Həm də müəlliflərdən soruşanda nəyə görə mənə 10

maksimum baldan 8 vermişiniz, mənim ona izahım olsun. O əsərdə tanımadığım yazarlarla tanış olmaq imkanı tapdım. Qabiliyyətlilər, yaxşı yazanlar var, amma yazıçılıq, şairlik belədir ki, o, inkişafa çox bağlıdır, hər yazan fərqli bir inkişaf yolu keçir (və hər yazan Molla Pənah olmur!). Çox adamlar var ki, gənc yaşlarında yaxşı görünürlər və sonra sönlülər. Bəzən də tərsinə, görürsən ki, yazıçı yavaş-yavaş başlayır, zəif başlayır, amma, get-gedə güclənir, oxucuların sevimlisinə çevrilir. Məsələn, ilk gəncliyində yazdığı şeirlərə baxanda S. Vurğunun böyük şair olacağı aydın görünür. C. Cabbarlının ilk gənclik pyeslərinə baxanda görürsən ki, bu böyük yazıçı ola bilər. Doğrudan da belə oldu, 20 yaş ətrafında artıq klassik əsərlərini yazdı. S. Vurğun 25 yaşında yazırdı, çox görünmürdü, amma S. Vurğun nəhəng şair oldu.

- İki il əvvəl demişdiniz ki, Azərbaycan elmi dəhşətli dərəcədə zəifləyib, mədəniyyətin, təhsilin, hətta ziyalılığın zəifləməyinə səbəb elmin zəifləməsidir. Keçən müddət ərzində fikriniz hansı tərəfə dəyişib? Azərbaycan elmində nə baş verir?

- Deyim: nə baş veribse, ümumi vəziyyət ciddi surətdə dəyişməyib, xırda dəyişikliklər baş verib. Bir misal çəkim. Tehran Universitetinin yaxşı beynəlxalq jurnallarda (Thomson Reuters, Web of Science) çap etdiyi məqalə sayı Azərbaycan ali məktəblərinin (50!) və Milli Elmlər Akademiyasının birlikdə çap etdiyindən 5 dəfə artıqdır. Nə deyirsiniz buna? Başqa bir misala müraciət edək. Finlandiyanın əhalisi Azərbaycanın əhalisindən az qala iki dəfə azdır. Azərbaycan 10 ildə (1996-2005) yaxşı ("Web of Science" deyilən siyahıdan) jurnallarda 2010 məqalə çap edərək, Finlandiya isə 86608! Rəqəmlər od tutub yandığı üçün sözlə də deyim: Azərbaycan iki min, Finlandiya eyni dövrdə səksən altı mindən artıq! Xahiş edirəm diqqətlə fikir verin, müqayisə-

olunmaz fərqi baxın. Bu, Azərbaycan elminin ağır vəziyyətindən xəbər vermirmi?! İslam ölkələrindən və Afrikadan da bizi utandıracaq çox misallar gətirə bilərdim...

- **Bu nədən irəli gəlir? Dünyada elm inkişaf edir, uçan kometaya cihazlar endirilir. Bu, sanki alimləri inkişafa ruhlandırmalıdı. Amma azərbaycanlı alim dinə meyli edir, mələyin uçuşma sürətini ölçür...**

- Azərbaycanda Sovet dövründə sanki elmi məktəblər yaranırdı. O vaxt da xeyli şisirtmələr vardı. Məsələn, Moskva universitetinin bir kafedrasının aldığı elmi nəticələr bütün Azərbaycan riyaziyyatçılarının aldığından güclü idi, şübhəsiz. Bunu demək lazımdır. Ancaq, yenə də, o vaxt insanlar Moskvaya (və ya Leninqrada, Novosibirskə,...) gedirdilər, oxuyub, elm öyrənib gəlirdilər. Elm adamının bir qədər nüfuzu var idi, maaşı var idi. Ona görə (həmçinin zamanın ruhuna görə) alim olmaq istəyənlər də çox idi. İndi isə elm Azərbaycanda nüfuzunu itirib. Hərçənd ki, içində elm yanğısı olmayan insanların bir hissəsi yenə də "mən alim olum, diplom alım" xülyası ilə yaşayırlar. Buna görə elmi dayazlıq (belə demək mümkünsə) və plagiat baş alıb gəlir.

Mənim tanıdığım bir adam, bir elmlər namizədi deyir ki, bir ildə beş adama eyni mövzuda dissertasiya yazıram. Hərəsini 5% dəyişib (95% eyni qalır), adlarını dəyişib təqdim edirəm, hamısı uğurla (?) müdafiə edirlər. Azərbaycanda alim belə də yetişir. Elm isə fanatikləri sevir. Necə ki, bir qız bir oğlandan, bir oğlan bir qızdan ötrü dəli olur, necə deyərler, ölürlər. Yaradıcılıq ehtirası qadın-kəş arasında sevgidən qat-qat böyükdür. Ondan dərin və ondan gözəl heç nə yoxdur. İnsan o aləmə vurulanda, onun içində olanda yazır, yaradır, xoşbəxt olur.

Biz indi "Xəzər"də bir qayda qoy-

muşuq: doktorant müdafiə etmək üçün dünyada qəbul olunmuş güclü bir jurnalda məqalə çap etdirməlidir. Doktoranturamızda oxuyan qabiliyyətli bir qız deyəndə ki, "bəlkə xaricdəki bir məqalə əvəzinə Azərbaycanda 3-4 məqalə çap etdirim?", mən, təbii ki, icazə vermədim. O düşüncə içində getdi. Yəqin ciddi düşündü, indi onun xaricdə mən istədiyim səviyyədə iki, ya üç məqaləsi çap olunub. İstedadın (və iradənin) varsa, çalış ağır bir elmi problemin həllinə giriş, ağır, yeni böyük işə girəndə, o işi görməsən də, onun yanında, onun etrafında həll edə bildiyin məsələ məzmunlu olacaq, sənə böyük impuls verəcək, səni tanıdacaq. Elmə daxil olma və orada məskən sala bilmə prinsipi belədir. Sonra o qız mənə danışdı ki, getdim Azərbaycanda da bir məqalə çap etdirmək istədim, soruşdum ki, bunu rəyə verəcəksinizmi (yaxşı jurnallarda olduğu kimi). Dedilər: nə rəy, rəy nədir, 30 manat verirsən, məqaləni növbəti nömrəyə salırıq. Bax bu cür məqalələr, bu cür müdafiələr olanda elm zəifləyir, kəfsizləşir, yatağa düşür...

- **Hamlet müəllim, burdan çeynənmiş bir sual yaranır: niyə bizdə belədir?**

- Tək bizdə belə deyil. Bilirsiniz, Sovet İttifaqı dağıldı və çox şey dağıldı və ya dəyişdi, insanların dəyərləri verdikləri bir şeylər var idi, onlar dəyişdi. Sovet hökuməti insanların ayıbını örtmüşdü. Bir bənzətmə edək. Qar yağanda hər yer dumağ olur, qar altındakı bütün kələ-kötürlük örtülür. Sosialist üsul-idarəsi insanın pis niyyətlərinin qol-qanad açmasına çox imkan vermirdi. Cinayət işlətmək üçün meydan nisbətən azdı. Çünki insanlar imkan dairsində işlə təmin edilir, ev alır, maaş alır, oxudulurdu. İnsanlar olanlarla qane olur, fərqlənmək, irəli çıxmaq üçün, həmçinin özünü inamlı hiss etmək üçün elmlə, musiqi və ya incəsənətlə məşğul olurdular. Bunları

da hökumət qiymətləndirirdi. Şairin hər sətirinə pul verilirdi. Düzdür, şair də sistemi (socialist dəyərləri, rəhbərləri) təbliğ edirdi. İndi isə şair özü pul verir ki, onun kitabını çap etsinlər... Məqsədim sosializmi tərifləmək deyil, sadəcə indiki zəifliklərin nə üçün o zamanda başqa cür olduğunu izah edirəm; sosializmin də öz bəlaları vardı...

Bu sosializm sistemi çökəndə hər şey dəyişdi, viran oldu. Mənim amerikalı bir professor dostum Sovetlər dağılandan az keçmiş Azərbaycana gəlmişdi. Gəldi, gördü və təəssüratını çox gözəl ifadə etdi: indi mən başa düşürəm ki, Roma İmperiyası dağılanda vəziyyət necə olub. Sosializmin çökməsi ilə insanların acgözlüylü ortaya çıxdı; dediyim kimi, onlar vardı, amma üstüörtülü idi, kinetik deyil, potensial idi. Acgözlüylüün pozitiv bir yanı da var, paradoksal səslənsə də: insanlar çalışırlar ki, inkişaf etsinlər, kef çəksinlər. Sovet hakimiyyəti özəl təşəbbüsü öldürmüşdü. Lakin acgözlük o biri tərəfə getdi, həddini aşdı və arada dəyərlər itdi, ədalət, insaf, humanizm və sairə arxa plana keçdi. Bu şərətdə elmə maraq azalır, belə yerdə elm cücərmir. Yəni, daşın üstündə gül bitmir, bitmə də, yosun zad bitir, gülün münbit torpağı və suyu olmalıdır ki, o, cücərsin.

Amma, onu deyim ki, istənilən ən geridə qalmış cəmiyyətdə də həmişə parlaq insanlar olur. Həmişə şair olacaq, həmişə elmi sevən, ətrafı məhəyyən yeniliklərlə təəccübləndirən insanlar da olacaq: onların şəraiti gözəl olmasa da, düşüncə və istəkləri gözəldir. Xəzər Universitetinin əsas hədəflərindən biri elmi fəaliyyəti canlandırmaq, yaxşı beynəlxalq mühit yaratmaqdır. Elm əyalətçi düşüncə ilə inkişaf etmir, elm dünya ilə bağlılıq tələb edir. Əlimizdən gələni edirik ki, bir sıra gənclər elm adamı kimi yetişsələr. Tərpəniş var. Elmə gedən yolumuzun düzgün olması vacibdir, bu halda hədəfə yaxınlaşmaq ehtimalı böyüyür. Elmsiz güclü təhsil, güclü mədəniyyət, güclü dövlət olmur...

- Siz Azərbaycanda dünyəvi və demokratik təhsil sistemi ilə fərqlənən bir universitetin rektorusuz. Bu səbəbdən hazırda dünyanın əsas müvzularından biri olan "Şarli Hebdo"ya (Charlie Hebdo) hücum və karikaturaçıların qətl barədə fikrinizi öyrənmək istəyirəm. Dünyanı bir kənara qoysaq, Azərbaycanda iki münasibət oldu - hadisəni qınayanlar və söz azadlığını təhlükə kimi görənlər. İkinci, günahın karikaturaçıları olduğunu deyənlər...

- Baş verən hadisə sadəcə şey deyil, faciədir, onun mahiyyətini misallarla izah etməyə çalışacağam. Terror varsa, insan ölsə, onu heç cürə əsaslandırmaq olmaz ki, bu doğru işdir, terrora uğrayan və terrorçu kim olursa olsun. Sən gedib adam öldürsənmi? Sən və mən də müsəlmanıq, Hebdo'nu niyə biz - sən, ya mən gedib öldürmədik? Niyə Hebdo'nu yaxında, Parisdə və ya onun ətrafında yaşayan digər müsəlmanlar deyil, həmin şəxs öldürdü? Karikaturaçının pis hərəkət etdiyini, müsəlmanların hissi ilə oynadığını biz də bilirdik, onunla biz də barışırıydıq, amma gedib Hebdo'nu öldürmək barədə düşünmürdük. Ürəyimizdə onu qınayırdıq, "ay vicdansız, sən niyə belə edirsən?" deyirdik, amma gedib öldürmürdük. İnsan öldürmək dəhşətli bir şeydir. Ondan böyük cinayət yoxdur. Bu səbəbdən terrorçuları, şübhəsiz ki, qınamaq lazımdır. Bu işin bir tərəfi.

Bu qınamaq məsələsi aydın oldu, amma məsələ tam bitmədi, bir şey baş veribsə, onun səbəblərini də anlamaq və təhlil etmək lazımdır. Niyə həyatda belə şeylərlə rastlaşırıq? Bu iş niyə baş verdi? Mən söz azadlığının nə olduğunu bilirəm, bu böyük nemətdir. Ümumiyyətlə, azadlıq gözəl şeydir. İnsan azad olmalıdır, insan azad olmasa, xoşbəxt ola bilmir, özüne və ətrafdakılara tam fayda verə bilmir. Lakin baş verən hadisəni təkcə söz azadlığı ilə izah etmək də birtərəfli yanaşmadır. Söz azadlığı və ümumiyyətlə, azadlıq "mən hər şey edə bilərəm" demək deyil.

Məsələn, insan, kişi ya qadın küçədə lüt gözə bilirmi? Bilməz. Niyə? Əgər insan azadsa, qoy kefi istədiyi kimi geyinsin və ya kefi istəyəndə çılpaq gəzsinsin (xüsusilə bürkülü havada). Bir film vardı, adı yadımdan çıxıb, sən kino sənətini yaxşı bilirsən, orada filmin sonunda insanlar tam soyunub düzülüb gedirlər, ən maraqlı dəb/moda nümayişi təsiri yaradaraq... Lakin, bilirik ki, insan bunu etməməlidir, insan bu şəkildə yaranan azadlıq hissini boğmalıdır (özül!). Çünki bir cəmiyyət var, biz onun üzvüyük, cəmiyyət qarşısında öhdəliklərimiz, məsuliyyətimiz var. Cəmiyyəti incitmək olmaz. Cəmiyyətin mərkəzi dəyərlərini məhv edib onu pis vəziyyətə salmaq, onu ələ salmaq olmaz. Mərkəzi dəyərlər pozulsa, mənəviyyətin tənəzzülü ilə iş qəti bitməz, cəmiyyətin təhlükəsizliyi aradan qalxar, cəmiyyət məhv olmaq dərəcəsinə gələr... Digər bir misal: geylər parad keçirirlər, onlar da insandırlar, necə bilirsən, parad keçirmələri yaxşı şeydirmi? Məgər bu özünü cəmiyyətə qarşı qoymaq deyilmi? Cəmiyyətə meydan oxumaq deyilmi? Gey ola bilərsən, ol. Amma bunu niyə xüsusi nümayişə çevirirsen? Nümayiş etdirmək o deməkdir ki, mən sizdən yaxşıyam.

- Niyə məhz "mən sizdən yaxşıyam"? Buna, sadəcə, öz yaşamaq hüququnu tələb etmək kimi baxa bilərikmi?

- Getsin yaşasın, ona kim nə deyir ki?! Yəni adam gedib o tərəfdə durur, homoseksualdır, öz həyatını yaşayır, sən ona toxunmursan, heç nə demirsən, o da sənə toxunmur. Buna kim nə deyə bilər?! Amma bilə-bilə cəmiyyətin bezi dəyərlərinə meydan oxumaq yaxşı şey deyil (əlbəttə ki, bezi inanclar və adətlərlə barışmaya bilərsən, bir sıra hallarda barışmırıq və yaqın ki, doğru edirik). Birdə var ki, küçəyə çıxıb, homoseksuallığı təbliğ edirlər, nümayiş bu deməkdir, ümumiyyətlə, hər nü-

mayiş - siyasi, ictimai, dini və sair - ətrafdakılara meydan oxumaqdır, barışmazlığı, mübarizəni göstərir. Düşünürəm ki, geylərin bilə-bilə nümayişə çıxmaları, cəmiyyətə acıq vermələri, cəmiyyəti bilə-bilə qıcıqlandırmaları yaxşı iş deyil və yaxşı nəticələnməyə bilər.

Daha bir misal. Fərz edək ki, biri ateistdir. Sağ olsun, kimin nə işi var, biri dindar olar, biri də ateist. Lakin, ateist mömin adama, qəlbən dinə inanan və dini dəyərləri yüksək tutan adama hücum etməyə, onun Allahına, peyğəmbərinə gülməyə haqqı varmı? Mütləq azadlıq baxımından, yaqın ki, ixtiyarı var. Amma insaniyyət baxımından, bir insanın hissələrinə toxunmaqla onu təhqir etmək (mömin bunu təhqir kimi qəbul edəcək) haqqı varmı bu ateistin? O qədər yaşı adam var, nənəmiz, babamız, qonşumuz - dinə inanıb, dində özünə rahatlıq tapıb. Ateist öz ateistliyində qalsın, amma möminin hissələri ilə oynamasın, onu rahatsız etməsin. Və əlbəttə ki, möminin də ateistə hücum etməyə haqqı yoxdur, təəssüf ki, cəmiyyətimizdə belə hallar var. İnsanların düşüncəsinə qarşı hücum etmək olmaz, düşüncə azaddır, yaxşı və pis düşüncə yoxdur, yaxşı və pis əməl var.

Məgər karikaturaçı Məhəmməd Peyğəmbərin karikaturasını çəkməklə milyonlarla insanları təhqir etdiyini anlamırdımı, bilmirdimi? Əlbəttə, bilirdi. Belə çıxır ki, bunu bilə-bilə, müsəlmanları ələ salmaq, onları təhqir etmək üçün edirdi, hər halda nəticənin buna gətirdiyi şübhəsizdir. Bu onun səhvidir. Küçədə çılpaq gəzən ətrafdakıları təhqir edir. Yüz milyonlarla insanların hissələri ilə oynayanda, onları tənqid edəndə alçaldılmış və təhqir olunmuşlar içində qisasçılıq baş qaldırır və bu yüz milyonlarla müsəlmanların içində biri və ya onbeşi çılgınlaşır, içini gəmirən hirs nifrətə çevrilir və qisas almaq fikrinə düşür. Nə olardı insanları bu vəziyyətə salmasaydılar?! Bax, mən təhlil etdim. Birinci onu dedim ki, adam öldürmək olmaz, öldürmək dəhşətli bir

şeydir, heyvani hissdır. Karikaturadı çəkib, əclafdır, rədd olsun, qəhr olsun de, amma o insanı öldürmə, öldürməklə sən cinayətkar olursan. Amma, izah etdim ki, ytlz milyonlarla insanın inancına meydan oxumaq, həyasızcasına hücum etmək, onları təhqir etmək yaxşı deyil, şərəfsiz bir işdir. Bunun adını söz azadlığı qoyursan, bəs bunun ağrı-acı verəcəyini, qeyri-insani nəticəni (insanların dərindən təhqir edilməsini deyirəm) niyə nəzərə almırsan? AXI, tərəzinin iki gözül var, hansının daha ağır olduğunu görmürsənmi?

Sonuncu misal. Bir qafqazlının anasına söysən, o, özünü dəhşətli dərəcədə təhqir olunmuş sayar və qayıdıb səni vurur, bir dəfə də söysən səni möhkəm döyər, davam etsən, öldürə bilər. Öldürməklə çox pis iş görür, öz həyatını məhv edir. Amma onu ağıldan çıxaran oldu. Digər tərəfdən, bir rusun anasına söysənsən, bu adi şey kimi qəbul edilir, qan düşməz. Ağıllı adam bunları nəzərə almalıdır...

- Bu hadisəyə Aydın Talibzadə "Avropa daha çox birləşdikcə" adlı məqalə ilə münasibət bildirib və orda baş verənlərin alt qatında dayanan səbəblərdən biri kimi Bolonya sistemini göstərib. O, bu sistemin əslində Avropanı birləşdirmək üçün yaradıldığını, digər insanlara, qeyri-avropalıya qarşı rəzimi təbliğ etdiyini bildirir. Doğrudanmı, Bolonya sistemi bu qədər təhlükəlidir?

- Aydın müəllimin birinci fikri ilə tamamilə razıyam. Bolonya sistemi Avropanı birləşdirmək, bütövləşdirmək üçün düşünülmüş mexanizmlərdən biridir. 1995-ci ildən başlayaraq mən bu barədə çox yazmışam (Azərbaycan türkcəsində və ingiliscə). Bir vaxtlar mən hay - kify qaldırmışdım ki, Azərbaycan, deyərsən, Bologna (belə yazılır və Bolonya kimi tələffüz olunur) prosesini unudub, bu barədə düşünmür. Avropa Şurası Azərbaycandan bir

məruzə istədi, "Country Report" deyirlər, yəni, Azərbaycan təhsilinin cari vəziyyəti və problemlərini şərh etmək və onları Bologna sisteminin tələbləri baxımından müqayisəli təhlil etmək lazım idi. Bunu mən hazırlamış və məruzə etmişəm. 2005-ci ildə təhsil naziri Misir Mərdanovla birlikdə Norveçə getdik. Orada Azərbaycan rəsmi olaraq Bologna Prosesinə qoşuldu. Yəni, başdan bu məsələnin içində olmuşam. Bəli, Bologna Avropanı birləşdirmək üçün meydana çıxan cürbəcür proqramlardan biridir. Məsələn, Avropa Birliyi ölkələri arasında gediş-gəlişin açıq, vizasız olması, Şengen vizası ilə Avropaya gələnlərin tam Avropa Birliyi ölkələrinə gedə bilməsi və ya vahid pulun – avro'nun daxil edilməsi bütövləşmə yolunda atılan addımlardır.

Avropa ali təhsil sahəsində də gücünü birləşdirmək istəyirdi və birləşdirmək üçün bir model lazım idi. Məsələn, Almaniyanın modelini Fransa və bir sıra digər ölkələr, Fransanın modelini Almaniya və bezi digər ölkələr istəməyəcəkdi. Ortaq ali təhsil məkanı qurmaq üçün Avropa ölkələri Amerika modeli əsasında bir sistem irəli sürdülər (bunu açıq deməsələr də). Tələbələrin cari vəziyyətini ölçən çevik kredit yığıma sistemi işə salındı; hər fənnin saatla müəyyən bağlılığı olan kredit adlı çəkisi daxil edilir (deyək ki, bir fənn 6 kreditlikdir, bu fənni uğurla imtahan verən 6 kredit qazanmış olur). Tələbə seçməli dərsləri də nəzərə almaqla öz trayektoriyası ilə irəliləyir, məzun olmaq üçün lazım gələn fənləri oxuyur və lazımı sayda kreditləri yığır. Üzv ölkələr arasındakı bu anlaşma, bu əhəngdarlıq vahid Avropa sisteminə çevrildi, bunu Avropa Ali Təhsil Məkanı adlandırdılar. Bu anlaşma Avropanın ən qədim universiteti qurulmuş şəhərdə - Bologna'da qərara alındığı üçün ona Bologna Prosesi dedilər. Bu sistem tələbə mübadiləsini daha effektiv edir, misal üçün, İtaliyadan bir tələbə Almaniya

gedəndə bu tələbənin cari vəziyyəti onun İtaliyada topladığı kreditlərlə ölçülür və o, Almaniyada digər fənləri oxuyaraq çatışmayan kreditləri yığmaqla məşğul olur.

Avropanın Ali Təhsil Məkanının yaradılmasının rasizmlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bologna Prosesinə qoşulmaq köntüllüdür, qoşulduqdan sonra da hər ölkə bir cür islahat aparır, öz istədiyini kimi. Qarşıya qoyulan əsas məsələ təhsilin keyfiyyətini qaldırmaqdır və bu yolda səyləri birləşdirməkdir. Ölkələrin ali təhsil sistemləri arasında xeyli yaxınlıq əmələ gəlir. Heç kim bizim mənəvi dəyərlərimizə hücum etmir. Avropa Birliyinin üzvü olmayan çox ölkələr, o cümlədən Azərbaycan Bologna Prosesindən bəhrələnmək imkanı əldə etdi. Avropa Birliyi ətrafıdakı ölkələrin təhsil sisteminin inkişafı üçün, qonşular arasında tələbə və müəllim mübadiləsi üçün böyük xərc çəkir. Məsələn, indi Azərbaycandan Tempus və Erasmus adlı proqramlar vasitəsilə Avropa universitetlərinə müəllim və tələbə göndəririk və onlar da bizə, Xəzər Universitetinə gəlirlər, dediyim kimi, bunu Avropa maliyyələşdirir. Bologna prosesinin rasizmə heç bir dəxli yoxdur. Mənə rasizmin artmasının səbəbini araşdırmaq təklif olursa, çox səbəbləri götür-qoy edərdim, amma heç vaxt Bologna Prosesi yadıma düşməzdi. Heç dəxli var? Əksinə, Bologna sistemi münasibətlərin daha ahəngdar olmasına kömək edir.

- Bu sistem Azərbaycanda necə, özünü doğruldurmu?

- Deyim ki, Bologna Prosesi ali təhsilimizdə dəhşətli dərəcədə dəyişiklik elədi, bu doğru olmazdı. Vacib olan Bologna deyil. Bologna bir modeldir. Keyfiyyət Bolognasız da əldə edilə bilər, Bologna ilə də keyfiyyətsiz təhsil verilə bilər (və verilir). Biz başlanğıcdan Xəzər Universitetinin təhsil modelini

dünyanın ən qabaqcıl ali təhsil ölkəsi sayılan ABŞ sisteminə uyğun qurduq, yəni, mən belə düşündüm və həmfikirlərimlə birlikdə 1991-92-ci illərdə model qurmağa başladım, 1995-də ona tam keçdik. ABŞ-ın ali təhsil sistemi çox çevikdir, Türkiyədə bunu tətbiq edirdilər və Avropanın da bu işə marağı görünürdü. 1995-ci ildən mən bizim "Xəzər Xəbər" dərgisində kredit sisteminin mahiyyəti və onun tətbiqi haqqında məqalələr yazırdım, Bologna Sistemi isə neçə illər sonra başlayacaq və Azərbaycan ona 2005-ci ildə qoşulacaqdı.

Amma, yenə deyirəm, Bologna öz yerində, əsas məqsəd keyfiyyətdir, keyfiyyət əldə etməkdir. Məsələn, 1810-cu ildə Humboldt Berlin Universitetinin rektoru oldu. O belə bir fikir irəli sürdü: yaxşı universitet ona deyilir ki, güclü alimləri işə cəlb edirsən və onlara deyirsən ki, tələbəni yetişdir, necə istəyirsən o cür et, sərbəstsən. Alimə nə yol göstərəcəksən?! Alimə (və universitetə) sərbəstlik vermək lazımdır. Məsələn, yuxarıdan tədris proqramlarını göndərsinlər, desinlər ki, bu proqram üzrə dərs deyir, mən bunun tam əleyhinəyəm. Birincisi, ali məktəbdəki güclü alimlər qrupu nəyi və necə oxutmağı hər hansı digər adamlardan və ya təşkilatlardan daha yaxşı bilir. İkincisi, tədris proqramları hər il dəyişməlidir, baxmalıyıq ki, təzə nə meyllər var, qabaqcıl şirkətlərə nə cür mütəxəssis lazımdır? Texnologiya dəyişdisə, deməli uyğun fənn təftiş olunmalıdır, ola bilər bir fənn köhnəldi, onu yenisi ilə əvəz etmək lazımdır. Bunları tədris proqramlarında nəzərə aldıqda məzun daha tez və daha yaxşı maaşla iş tapar. Məni Quran ayəsi kimi dəyişməz proqramla işləməyə məcbur etsələr, keyfiyyət aşağı düşər. Deməli, proqramı biz özümüzü düzəltməliyik, dünya təcrübəsini və dediyim digər amilləri nəzərə almaqla. Əslində, lazım gəlsə, biz tədris proqramı hazırlayıb hökumətə göndərə bilərik, hökumət bizə yox.

Mən həmişə bu fikirdəyəm ki, konservativ meyllərə qarşı ciddi durmaq lazımdır. Amma, onu da demək lazımdır ki, bəzi ali məktəblər nazirliyə yalvarırlar ki, bizə dəqiq tədris planı göndərin (?).

- Hamlet müəllim, belə deyirsiniz ki, yuxarıdan göndərilən tədris proqramlarını qəbul etmirsiniz. Bəs bu halda konflikt yaranmırmı?

- Böyük konflikt yaranmır, mənim təcrübəm belə deyir. Universitet quruculuğuna başlayandan bəri nəyi düzgün hesab etmişəmsə, onu həyata keçirməyə çalışmışam. Düzgün deyəndə də, boş fantaziya qurmamışam ki... Dünya təcrübəsini öyrənmişəm, Avropaya, Amerikaya baxmışam, müqayisə etmişəm, baxmışam ki, Azərbaycanda bunu hansı formada etmək lazımdır ki, ən yaxşı olsun. Əlbəttə, əvvəlcə mənə deyirdilər ki, xüsusən də nazirlikdə, bu nə fokusdu çıxarırsan, ölkənin qanunları var, hamı kimi sən də onlara əməl et. Mən də demişəm ki, o halda yeni ali məktəbi yaratmağa nə ehtiyac var idi?! İcazə verin burada yeni bir eksperiment edək, yeni bir model düzəldək. Hamı bir-biri kimi etsə, yenilik olmaz, durğunluq əmələ gələr. Baxın, Azərbaycan Bologna sistemində qoşulanda Azərbaycandakı çox universitetlərin dekanları, prorektorları, bəzən də rektorları bizim təcrübəmizdən, o cümlədən kredit sistemimizdən bəhrələndilər.

Mütəxəssis, lider öz fikrini düzgün izah edəndə, əsaslandıranda, fikrinin üstündə duranda əvvəl axır onu başa düşürlər. Çünki yuxarıdakılar özləri bu fikrin doğru olduğunu yəqin edirlər. Hakimiyyətdə oturanlar düşmən deyillər ki, onlar da bu ölkənin vətəndaşıdır və Azərbaycanın yaxşı olmasını istəyirlər.

Başqa bir şey də deyim. İrəli getmək və yenilik etmək üçün mövcud qaydaları pozmaq lazım gəlir (bundan heç

kimə zərər dəymirsə). Həmişə mövcud qaydaya tabe olsan, yeni addım ata bilməzsən, bu qaydanı sındırmalısan, amma yaxşı mənada sındırmalısan. Mənim bir rübaim var:

Qayda yaradanam, qayda pozanam,
Sufiyəm, dərvişəm, dəli ozanam.
Şairlik sevdası yoxdu başımda,
Məhəbbət coşanda şeir yazanam.

Əgər sənin geniş mənada məhəbbətin coşubsa, onu söndürmə. Qaydaları poz, maneələri aradan götür və yeni qaydalar yarat. Qaydanı pozub anarxiya yaratmırsan ki, yeni qayda yaradırsan! Sonra deyirsən: bu yeni qayda gözəldir, icazə verin bu qayda ilə davam edim. Pozarkən icazə istəmirsən, pozub yaxşı nəticə alandan sonra sülh yaradırsan. Sonra digərləri də bu yeni qaydadan istifadə edə bilərlər.

- Və sonda məni maraqlandıran sual. Universitetin nəzdində film-animasiya mərkəzi yaradacağınızı demişdiniz. Bu layihənin taleyi necə oldu?

- Animasiya mərkəzini yaratmışıq. Hətta ola bilsin, bununla bağlı ixtisas üzrə tələbə qəbulu da aparacağıq. Yavaş-yavaş bu sahəyə daxil olmaq istəyirik. Dünyanın hər yerində tərəfdaşlarımız var, onları da bu sahənin inkişafına cəlb etmək fikrimiz var. Gərəkli texnika və cihazlar almışıq. Bu işi bilənlər, maraq göstərənlər və məşğul olmaq istəyənlər varsa, müraziət etsinlər, məmnuniyyətlə birlikdə işləmək istərdik.

Aygün Aslanlı,
Xeber365.com

“XƏZƏR XƏBƏR” JURNALININ ARXİVİ YENİLƏNDİ

İyunun 1-də ilk nömrəsi 1995-ci ildə çap olunan “Xəzər Xəbər”in (əvvəlcə qəzet kimi fəaliyyətə başlamışdı) yeni arxivini istifadəyə verilmişdir. Arxivdə “Xəzər Xəbər” jurnalının 1-ci sayından bu günə kimi (339-cu sayı 1 iyun 2015-ci ildə çap olundu) bütün nömrələri toplanmışdır.

Tədqiqat işi aparan və dərginin çapı ilə maraqlanan hər kəs arxiv materiallarından faydalana bilər.

KHAZAR REVIEW JOURNAL'S NEW ARCHIVE

On June 1, a new archive for the Khazar Review Journal was opened for use. The archive includes every issue of the magazine from its first edition in 1995 (when it was printed in newspaper format) until today (the 339th edition was printed on June 1, 2015). The archive will be useful to researchers and to everyone interested in the history of this publication.

ƏMƏKDAŞLARIMIZ BEYNƏLXALQ KONFRANSDA

İyunun 5-də ADA Universitetində “İqlim dəyişikliyinə səbəbləri və həll yolları: hökumət tərəfindən görülməli işlər, vətəndaş cəmiyyətinin öhdəlikləri və texnoloji həll yolları” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirildi. Konfransda ADA Universitetinin rektoru Hafız Paşayev, Fransanın Azərbaycandakı səfiri Paskal Mönnye, Ekologiya və təbii sərvətlər naziri Hüseyn Bağrov, Avropa İttifaqının Azərbaycandakı nümayəndəliyinin rəhbəri Malen Mard, Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı, hökumət və qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri iştirak edirdilər.

Konfransın bölmələrindən birində Xəzər Universitetinin Coğrafiya və ətraf mühit departamentinin müdiri Rövşən Abbasov çıxış etdi.

ELEKTRON SƏNƏD DÖVRIYYƏSİ HAQQINDA TƏQDİMAT

İyunun 4-də Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində elektron sənəd dövriyyəsinin təqdimatı keçirildi. Təqdimatda Xəzər Universitetini Texnopark direktoru Özdən Doyuran, İnformasiya sistemlərinin proqram təminatçısı və meneceri Rəşad Xalıqov, İnformasiya sistemlərinin proqram təminatçısı Hakan Alhan təmsil edirdilər.

PRESENTATION ABOUT ELECTRONIC DOCUMENT WORKFLOW

On June 4, Azerbaijan State University of Economics organized a presentation about Electronic Document Workflow. Ozden Doyuran, Technopark Director at Khazar University; Rashad Khaligov, Information System Developer and Manager; and Hakan Alhan, Information System Developer, participated in the seminar.

“ELM ÜÇBUCAĞI” PROGRAMININ NÖVBƏTİ VERİLİŞİ

İyulun 5-də İctimai TV-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının “Elm üçbucağı” programının növbəti verilişi oldu. Veriliş “Zaman” mövzusunun davamına həsr olunmuşdu.

Verilişdə universitetin əməkdaşları da dinləyici qismində iştirak edirdilər.

İyunun 9-da Beynəlxalq Əlaqələr Ofisi Xəzər Universiteti Beynəlxalq Təqaüd Proqramının ilkin nəticələri barədə hesabat vermək üçün Seçki Komitəsi ilə görüş keçirdi. Görüşün keçirilməsində əsas məqsədlərdən biri də Xəzər Universitetinin iştirak etdiyi mübadilə proqramlarının nəticələri barədə universitet administrasiyasını məlumatlandırmaq idi. Görüş Xəzər Universitetinin "Neftçilər" kampusunda keçirildi.

Görüşdə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı, Akademik işlər üzrə prorektor professor Məhəmməd Nuriyev və Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektor Fərda Əsədov, fakültə dekanları, departament nümayəndələri və Beynəlxalq Əlaqələr Ofisinin işçi heyəti iştirak edirdilər.

Görüş Beynəlxalq Təqaüd Proqramının təqdimatı ilə başladı. Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektorun assistenti Turan Cəfərova daxil olmuş ərizələr barədə statistik məlumat, keçən ilki rəqəmlərlə müqayisəsi, dərəcə, fakültə, ölkə və digər göstəricilər üzrə məlumat verdi.

F Əsədov seçim prosesi, onun mərhələləri, Seçki Komitəsinin öhdəlikləri və prosesin uğurla başa çatdırılması üçün lazım olan resurslar barədə ətraflı danışdı. Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektorun assistenti Şəbnəm Nəcəfzadə Erasmus Mundus və Məvlana mübadilə proqramlarının builki statistikası barədə hesabat verdi.

Görüşdə müzakirələr aparıldı və gələcək mərhələlərlə bağlı təkliflər bildirildi.

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR OFISI XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN BEYNƏLXALQ TƏQAÜD PROQRAMININ İLKİN NƏTİCƏLƏRİ BARƏDƏ HESABAT VERDİ

INTERNATIONAL AFFAIRS OFFICE REPORTS ON PRELIMINARY RESULTS OF KHAZAR UNIVERSITY INTERNATIONAL SCHOLARSHIP PROGRAM

On June 9, 2015, the International Affairs Office called a meeting to report on preliminary results of Khazar University International Scholarship Program (KUISP), to meet with the prospective selection committee members as well as to inform the university administration about the results of the exchange programs the University participates in. The event was held on the Neftchilar campus of Khazar University.

Participants included professor Hamlet Isaxanli (Founder, Chairman of the Board of Directors and Trustees), Vice-Rectors for Academic and International Affairs, Deans of schools, department representatives, and International Affairs Office staff.

The meeting started with a presentation about the preliminary results of KUISP. Turan Jafarova informed the meeting participants about the number of applications received, and provided a comparison with the last year's figures, presented breakdowns of figures by levels of study, schools, countries, and other important statistical information.

Farda Asadov spoke about the selection process, its stages, responsibilities of the selection committee members, and the resources needed to successfully carry out the process. Shabnam Najafzadeh reported on progress with Erasmus Mundus and Mevlana Programs.

The meeting ended with a discussion and suggestions about future steps.

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR OFISI

XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN BEYNƏLXALQ TƏQAÜD PROQRAMI İLƏ ƏLAQƏDAR İKİNCİ TOPLANTISINI KEÇİRDİ

İyunun 19-da Beynəlxalq Əlaqələr Ofisi Xəzər Universiteti Beynəlxalq Təqatüd Proqramının nəticələri barədə hesabat vermək

üçün universitetin Neftçilər kampusunda Seçki Komitəsinin ikinci toplantısını təşkil etdi. Tədbirdə Məhəmməd Nuriyev (Akademik işlər üzrə prorektor), Fərda Əsədov (Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektor), Turan Cəfərova (Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektor assistenti), Şəbnəm Nəcəfzadə (Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektor assistenti), Hassan Niknafs (Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekanı), Cabir Xəlilov (Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dekanı), Ceyhun Məmmədov (İqtisadiyyat və menecment departamentinin müdiri) iştirak edirdilər.

Fakültə nümayəndələri seçim prosesinin ikinci mərhələsinin (ərizələrin qiymətləndirilməsi) nəticələri haqqında məruzə etdilər. Hər fakültə tərəfindən müsahibə üçün seçilmiş namizədlərin siyahısı da görüş zamanı təsdiq olundu.

İclas iştirakçıları, həmçinin, seçim prosesinin növbəti mərhələsi haqqında (müsahibələrin keçirilməsi) məlumat aldılar. Beynəlxalq Əlaqələr üzrə prorektor assistenti Turan Cəfərova növbəti

mərhələnin effektiv keçirilməsi üçün tövsiyələr verdi. O, müsahibənin strukturu, müddəti, veriləcək suallar və müsahibədən əvvəl, müsahibə ərzində və ondan sonra nəzərdə saxlanılması vacib olan məsələlər haqqında danışdı. Bundan əlavə, Turan Cəfərova müsahibə zamanı namizədlərin qiymətləndirilməsi üçün istifadə olunacaq formanı da təqdim etdi.

İclas müzakirə ilə yekunlaşdı.

On June 19, 2015, the International Affairs Office held its second meeting to report on results of Khazar University International Scholarship Program (KUISP). The meeting was held on the Neftçilər campus of Khazar University. Participants of the meeting included: Farda Asadov (Vice President for International Affairs), Turan Jafarova (Assistant Vice President for International Affairs), Shabnam Najafzadeh (Assistant Vice President for International Affairs), Mahammad Nuriyev (Vice President for Academic Affairs), Hassan Niknafs (Dean of School of Engineering and Applied Sciences), Jabir Khalilov (Dean of

School of Humanities and Social Sciences), and Jeyhun Mammadov (Head of Economics and Management Department).

INTERNATIONAL OFFICE MEETING ON SCHOLARSHIP PROGRAM RESULTS

Representatives of schools reported on the results of the second stage of the selection procedure – application review. Candidates short-listed for interviews by each school were approved during the meeting.

Meeting participants were instructed about the next steps, conducting interviews. Turan Jafarova, Assistant Vice President for International Affairs, presented the recommendations for conducting interviews. She spoke about suggested structure, length of each interview, and possible questions as well as important details to be taken into account before, during and after the interviews. Ms. Jafarova also presented the interview scoring sheet to be used for evaluating the candidates.

The meeting concluded with a discussion of the next steps.

YENİ DEPARTAMENT İLK İCLASINI KEÇİRDİ

İyunun 9-da Şərq dilləri və din araşdırmaları departamenti ilə Mütəsir dillər və müqayisəli ədəbiyyat departamentinin əsasında yaranmış Dillər və mədəniyyətlər departamentinin ilk iclası oldu. İclasda Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dekanı dosent Cabir Xəlilov və departamentin əməkdaşları iştirak etdilər. Departamentin müdiri, ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru Elnurə Əzizova yeni tədris ilində təklif olunan fənlərin məzmunu və tədris planının departamentin yeni istiqamətinə uyğun olaraq inkişaf etdirilməsi, tələbələrə ikinci xarici dil kimi təklif olunan Şərq və Qərb dillərini təmsil edən mədəniyyətə aid müxtəlif elmi və mədəni tədbirlərin keçirilməsi və digər məsələlər barədə məlumat verdi.

C. Xəlilov müxtəlif ixtisaslar üzrə tələbələrə ikinci xarici dilin tədrisindəki çətinliklər, həll yolları və imkanlar haqqında danışdı. Departamentin müəllim heyəti irəli sürülən məsələlərə aid təkliflərini bildirdilər.

NEW DEPARTMENT HOLDS MEETING

On June 9th, the new Department of Languages and Civilizations held its first meeting. The department is a consolidation of the Department of Eastern Languages and Religious Studies as well as the Department of Modern Languages and Comparative Literature. Associate Professor Jabir Khalilov, Dean of the School of Humanities and Social Sciences, participated in the meeting along with department faculty members. At the meeting, Dr. Elnura Azizova, Department Head, presented suggested subjects for the new academic year. She also spoke about the development of programs according to new areas in the department, the organization of extra academic and cultural events to supplement the Eastern and Western foreign languages that are offered to students, and other issues.

Associate Professor Jabir Khalilov, Dean of the School of Humanities and Social Sciences, also spoke about the difficulties students in various majors face in learning foreign languages as well as possible solutions and opportunities. The faculty of the department discussed their opinions and suggestions about the issues that had been presented.

XARİCİ ƏLAQƏLƏR ÜZRƏ PROREKTORUMUZ BELÇİKADA

İyunun 11-12-də Xəzər Universitetinin Xarici əlaqələr üzrə prorektoru Fərda Əsədov Belçikada səfərdə oldu, Gent Universitetində və Avropa Komissiyasında tələbələrin mübadilə proqramlarında iştirakları məsələlərinə həsr edilmiş görüşlərdə iştirak etdi. Gent Universitetində Avropa qonşuluğu ölkələrinin nümayəndələri ilə birlikdə həmin universitetin beynəlxalq proqramlar təcrübəsi ilə tanışlıq tədbirlərinə qatıldı. Brüsseldə bir sıra görüşlər nəticəsində tələbələrin mübadilə səfərləri ilə əlaqədar yeni siyasət və yeni şərtlərlə tanış oldu.

VICE PRESIDENT FOR INTERNATIONAL AFFAIRS VISITS BELGIUM

On June 22-12, Dr. Farda Asadov, Vice President for International Affairs, made a business trip to Belgium, where he participated in meetings at Ghent University and the European Commission about student participation in exchange programs. Along with representatives of Azerbaijan's neighboring countries, he also participated in meetings at Ghent University about its experiences with international programs. He took part in several meetings in Brussels in which he was acquainted with new policies and procedures related to student exchange programs.

**BRADFORD
UNİVERSİTETİNİN
ƏMƏKDAŞI
XƏZƏR
UNİVERSİTETİNDƏ**

İyunun 17-18-də Xəzər Universitetində İngiltərə konsulluğunun təklif etdiyi "Böyük Britaniya və Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlığın inkişafı üçün kiçik grant" layihəsinin iştirakçıları ilə –Təhsil fakültəsi Biologiya elmləri departamentinin müəllimi dosent Günay Əkbərova və İngiltərənin Bradford Universitetinin Mühəndislik və informatika fakültəsinin hüceyrə və toxuma mühəndisliyi departamentinin tədqiqatçısı Dr. Seyid Əli Bəhruz Xaqani ilə görüş keçirildi.

Görüşdə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı, Təhsil fakültəsinin dekani Elza Səmədova, Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekani Hassan Niknafs, həmin fakültənin Elektronika, telekommunikasiya və radio mühəndisliyi departamentinin müdiri Nuru Səfərov, Biologiya elmləri departamentinin müdiri İradə Xəlilova, departamentin müəllimləri Səadət Xudaverdiyeva və Müşfiq Orucov iştirak etdilər. G.Əkbərova bu layihə üzrə Bradford Universitetində olduğu zaman apardığı işlər haqda məlumat verdi. Sonra B.Xaqani mühazirə oxudu və İngiltərədən özü ilə gətirdiyi və tibbdə istifadəsi nəzərdə tutulan ilkin biomaterialları nümayiş etdirdi. Mühazirə suallar və müzakirələrlə başa çatdı.

Sonda gələcək əlaqələrin qurulması barəsində müzakirə aparıldı. *(Bəhruz Xaqani ilə müsahibə jurnalın 48-ci sahifəsində dərc olunur)*

**UNIVERSITY OF
BRADFORD**
MAKING KNOWLEDGE WORK™

On June 17-18, Dr. SA Behruz Khaghani, researcher of the Department of Medical and Healthcare Technology Cell and Tissue Engineering within the Faculty of Engineering and Informatics, University of Bradford, visited Khazar University along with Associate Professor Gunay Akbarova, instructor for the Khazar University Biology Department within the School of Education, and gave a lecture to students as part of the "Small Grant for Co-operation Development between UK and Azerbaijan Higher Institutions," British Council's project grant.

Other faculty and administrators participating in the lecture included Professor Hamlet Isaxanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees; Dr. Hasan Niknafs, Dean of the School of Engineering and Applied Sciences; Dr. Elza Semedli, Dean of the School of Education; Dr. Nuru Safarov, head of the Department of Electronics, Telecommunications and Radio Engineering; Dr. Irada Khalilova, head of the Biology Department; and instructors of the department Dr. Seadet Khudaverdiyeva and Dr. Mushfig Orujov. Dr. Akbarova introduced the project and spoke about the research she carried out when she was at Bradford University.

Dr. Khaghani also showed biomaterials for use in medicine that he had brought from the UK. The lecture ended with a question-and-answer period.

Then a discussion was held about future partnership.

**UK RESEARCHER
VISITS
KHAZAR**

HAMLET İSAXANLI BEYNƏLXALQ SİMPOZİUMDA

İyunun 19-da Tbilisi şəhərində Açıq Cəmiyyət Gürcüstan Fondu və İliya Dövlət Universitetinin dəstəyi ilə Cənubi Qafqaz üzrə Amerika Tədqiqat İnstitutu "Cənubi Qafqazda təhsil: müasirləşmə, yenilik və gələcək cərəyanlar" adlı beynəlxalq simpoziyum keçirdi. Simpoziyumda Gürcüstan, Azərbaycan və Ermənistandan olan təhsil müəssisələrinin nümayəndələri iştirak edirdilər.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəy-yumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlı simpoziyumda "Azərbaycanda ali təhsil: adət-ənənələrlə müasir cərəyanlar arasında" mövzusunda çıxış etdi. Çıxışdan sonra geniş müzakirə keçirildi. Sonda H. İsaxanlı suallara cavab verdi.

On June 19, the American Research Institute of the South Caucasus (ARISC) held an international conference entitled "Education in the South Caucasus: Modernization, Innovation and Future Trends" in conjunction with Ilia State University and Open Society Georgia Foundation. Representatives of governments and higher education institutions from Georgia, Armenia and Azerbaijan participated in the event. Professor Hamlet Isaxanli, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, also participated, delivering a lecture on "Higher Education in Azerbaijan: Between Heritage and Modern Trends." The lecture was followed by an involved discussion as well as a question-and-answer session.

HAMLET İSAXANLI AT INTERNATIONAL SYMPOSIUM

İyunun 19-da Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı beynəlxalq simpoziumda iştirak etmək məqsədilə Tbilisi şəhərində işgüzar səfərdə oldu. Səfər zamanı ABŞ-ın Rutgers Universitetinin Beynəlxalq işlər üzrə vitse-prezidenti Dr. Johanna Regulska ilə görüşdü. Görüşdə Xəzər Universiteti və Rutgers Universitetinin əlaqələri barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

RUTGERS UNİVERSİTETİNİN NÜMAYƏNDƏSİ İLƏ GÖRÜŞ

RUTGERS
UNIVERSITY

FOUNDER MEETS WITH
RUTGERS UNIVERSITY
VICE PRESIDENT

On June 19, Professor Hamlet Isaxanlı, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, was on a business trip to Tbilisi to take part in an international symposium. During his trip, he also met with Dr. Joanna Regulska, Vice President for International and Global Affairs of Rutgers University (New Jersey, USA). They discussed ideas for mutual cooperation between Rutgers and Khazar.

XƏZƏR UNİVERSİTETİ İLƏ SUXUMİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ ARASINDA ƏLAQƏLƏR

FOUNDER
MEETS WITH
SOKHUMI STATE UNIVERSITY
RECTOR

İyunun 19-da beynəlxalq simpoziumda iştirak etmək məqsədilə Tbilisi şəhərində işgüzar səfərdə olan Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı Suxumi Dövlət Universitetinin (Gürcüstan) rektoru Dr. Joni Apakidze ilə görüşdü. Xəzər Universiteti ilə Suxumi Dövlət Universitetinin arasında əlaqələr, həmçinin arxeologiya, tarix və bəzi digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edildi.

On June 19, Professor Hamlet Isaxanlı, the founder of Khazar University and Chairman of its Board of Directors and Trustees, was on a business trip to Tbilisi to take part in an international symposium. During his trip, he also met with Dr. Joni Apakidze, Rector of Sokhumi State University (Georgia). They discussed relations between Khazar University and Sokhumi State University as well as potential areas for partnership in archeology, history and other fields.

ELMİ - İNZİBATI ŞURANIN NÖVBƏTİ İCLASI

İyunun 23-da Xəzər Universiteti Elmi-İnzibati Şurasının növbəti iclası keçirildi. Universitetin Tədris işləri üzrə prorektoru professor Məhəmməd Nuriyevin sədrliyi ilə keçən iclasda məzunluq, magistr tələbələrə və doktorantlara elmi rəhbərlik, universitetin Təhsil fakültəsinin dekanı Elza Səmədovaya dosent adı verilməsi haqqında məsələlər müzakirə olundu.

Məzunluq haqqında fakültə dekanları Hassan Niknafs, Fuat Rəsulov, Cabir Xəlilov və Elza Səmədovanın, doktorantların qəbulu və dissertasiya mövzularının təsdiqi haqqında universitetin Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsinin müdiri fəlsəfə doktoru Eldar Şahgəldiyevin, universitetin Təhsil fakültəsinin dekanı Elza Səmədovaya dosent adı verilməsi haqqında M. Nuriyevin məlumatları dinlənildi və müvafiq qərarlar qəbul edildi.

İclasda Xəzər universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı çıxış etdi.

İclasda cari məsələlər də müzakirə olundu.

DOKTORANTIMIZIN MƏQALƏSİ ÇAP OLUNMUŞDUR

Xəzər Universitetinin doktorantura tələbəsi Məhəmməd Əkbərovun “Təhsilin fəlsəfəsi və Pifaqor doktrinası” adlı məqaləsi “Azərbaycanda təhsil quruculuğunun prioritetləri: müasir yanaşmalar. Beynəlxalq elmi konfransın materialları” adlı məcmuədə çap edilmişdir. Məqalədə müəllif Pifaqor doktrinasını təhlil etmiş, doktrinanın fizika və riyaziyyat elmlərinə təsirini araşdırmışdır. Məqalədə həmçinin, Pifaqor həndəsəsi, kosmologiyası və mistikası da araşdırılmışdır.

Məcmuədə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Problemləri İnstitutu, Naxçıvan Dövlət Universiteti və Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu tərəfindən iyunun 5-6-da Naxçıvanda “Azərbaycanda təhsil quruculuğunun prioritetləri: müasir yanaşmalar” mövzusunda keçirilmiş beynəlxalq konfransın materialları toplanmışdır.

Dünyada tanınmış fotoqraf Rəza Dəğatının dünya qaçqınları haqqında fotoalbomu www.maptia.com saytında dərc olunmuşdur. Albomun qeyri-adi və ürək ağrısından şəkilləri ilə tam halda bu linkdə tamış ola bilərsiniz: <https://maptia.com/reza/stories/seeking-refuge>

**FOTOQRAF
RƏZA DƏĞATININ
YENİ ALBOMU**

“BEYNƏLXALQ ƏLİLLƏR CƏMİYYƏTİ” İCTİMAİ BİRLİYİNİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ “XƏZƏR”DƏ

İyunun 22-də Xəzər Universitetində “Əlilliyi olan şəxslərin Azərbaycan ali təhsil müəssisələrinə inteqrasiyasının təməlinin qoyulması” (ESFIDIP) adlı Tempus layihəsinin koordinatoru Rima Məmmədova “Beynəlxalq Əlillər Cəmiyyəti” İctimai Birliyinin sədri Tahir Xudiyev və Birliyin idarə heyətinin üzvü Mələhət Abdullayeva ilə görüşdü. Görüş zamanı qonaqlara layihə və onun çərçivəsində Xəzər Universitetində yaradılacaq “Əlilliyi olan tələbələr üçün Mərkəz” haqqında geniş məlumat verildi.

Qonaqlar İctimai Birliyin fəaliyyəti və Xəzər Universiteti ilə olan əlaqələr barəsində danışdılar. Görüş zamanı gələcəkdə sıx əməkdaşlığın qurulmasının vacib olduğu bildirildi.

MEETING WITH INTERNATIONAL SOCIETY FOR THE DISABLED PUBLIC UNION

On June 22, Rima Mammadova, coordinator for the “Establishment of a Foundation for the Integration of Disabled People into HEIs of Azerbaijan” (ESFIDIP) TEMPUS project, met with Tahir Khudiyev, head of the International Society for the Disabled Public Union, and Malahat Abdullayeva, member of the Public Union's board, at Khazar University. During the meeting, R.Mammadova gave the guests detailed information about the Center for Disabled Students which will be established at Khazar University.

The guests spoke about common areas between the activities of International Society for the Disabled and Khazar University. They emphasized the importance of developing a close partnership in the future.

NEWS/TALK 1010 WCSI

FRANCE SUMMONS U.S. AMBASSADOR AFTER SPYING REVELATIONS

Jun 24, 2015

(PARIS) - France summoned the U.S. ambassador to the Foreign Ministry on Wednesday following revelations by WikiLeaks that the U.S. National Security Agency eavesdropped on the past three French presidents.

In the wake of what French President Francois Hollande described as an “unacceptable” security breach, Jane Hartley was summoned to the French Foreign Ministry, according to French diplomats who spoke on condition of anonymity because they were not authorized to be publicly named.

The disclosures, which emerged late Tuesday in French daily newspaper Liberation and investigative website Mediapart, mean that France has joined Germany on the list of U.S. allies targeted by the National Security Agency.

The documents appear to capture officials in Paris talking candidly about Greece's economy and relations with Germany — and about American espionage of its allies. While there were no huge surprises, the release angered and embarrassed French officialdom.

“This involves unacceptable acts that have

Michel Euler

already given rise to discussions between the United States and France,” Hollande said in a statement after an emergency defense council meeting.

The statement said France has reinforced protective measures after the document release, without elaborating.

The release appeared to be timed to coincide with a vote in the French Parliament on a bill allowing broad new surveillance powers, in particular to counter terrorist threats. The Senate approved it Tuesday and the lower house of parliament is expected to give it final approval Wednesday.

There was no instant confirmation of the accuracy of the documents, which covered intercepts from 2006-12 and WikiLeaks has a track record of publishing intelligence and diplomatic material.

An aide to Hollande's predecessor Nicolas Sarkozy told The AP that the former president considers these methods unacceptable. There was no immediate comment from former President Jacques Chirac, also targeted.

U.S. National Security Council spokesman Ned Price released a statement Tuesday evening saying the U.S. is “not targeting and will not target the communications of President Hollande.”

Price did not address claims that the U.S. had previously eavesdropped on Hollande or his predecessors.

France is among several U.S. allies that rely heavily on American spying powers when trying to prevent terrorist and other threats.

<http://1010wcsi.com/france-summons-us-ambassador-amid-nsa-spying-revelations/>

TİBB FAKÜLTƏSİNİN MƏZUNLARI HIPPOKRAT ANDI İÇDİLƏR

NDU-da Tibb fakültəsinin ənənvi məzun günü keçirilib. Əvvəlcə aparıcı Tibb fakültəsində təhsilin səviyyəsi, fundamental tədris bazası, muxtar respublikanın tanınmış həkimlərinin buradakı uğurlu pedaqoji fəaliyyəti, tələbələrə göstərilən diqqət və qayğı barədə məlumat verib, muxtar respublika və universitet rəhbərliyinə məzunlar adından minnətdarlıq edib.

Rektor, AMEA-nın müxbir üzvü, əməkdar elm xadimi Saleh Məhərrəmov Azərbaycanda tibb təhsilinin özünəməxsus inkişaf yolundan, muxtar respublikada səhiyyənin inkişafı, ali təhsilli tibbi kadrların hazırlanması istiqamətində görülən işlərdən danışdı. Qeyd olunub ki, bu yaxınlarda Tibb fakültəsinin müasir tələblərə cavab verən yeni xəstəxana binasının istifadəyə verilməsi, xəstəxananın ən müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz olunması səhiyyənin inkişafına göstərilən dövlət qayğısının parlaq təzahürüdür. Rektor, cəmiyyətin sağlam gələcəyinin savadlı həkimlərdən asılı olduğunu, həkim məzunların bu şərəfli işin öhdəsindən layiqincə gələcəklərinə inamını bildirərək, onları təbrik edib, uğurlar arzulayıb.

Tibb fakültəsinin dekani, dosent Bəhrüz Məmmədov hesabat xarakterli məruzəsində fakültənin inkişaf yoluna nəzər salıb. Məlumat verilib ki, 1999-cu ildə "Pediatriya" ixtisası ilə təməli qoyulan fakültədə 2007-ci ildə "Tibbi profilaktika" və 2011-ci ildə "Müalicə işi" ixtisası yaradılıb. Bir ixtisasla fəaliyyətə başlayan fakültə ötən dövr ərzində inkişaf edərək bu gün 4 kafedrada 5 ixtisas üzrə həkim hazırlığını həyata keçirir. Tələbələr nəzəri biliklərini və praktiki verdişlərini təkmilləşdirmək məqsədilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının müasir xəstəxanalarında və Türkiyə Cümhuriyyətinin tanınmış universitetlərindəki səhiyyə ocaqlarında təcrübə keçirlər. Fakültə məzunlarından

bir neçəsi ölkəmizdə, qardaş Türkiyənin ali təhsil müəssisələrində tibb təhsilinin rezidentura pilləsi üzrə təhsillərini uğurla davam etdirirlər. Universitetdə tibb təhsilinin yüksək səviyyədə qurulmasının nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycanın digər bölgələrindən, hətta mütəlif xarici ölkələrdən burada ali tibb təhsili almaq istəyənlərin sayı artmaqdadır. Belə ki, fakültədə 326 tələbə, o cümlədən 54 xarici ölkə vətəndaşı təhsil alır. 2014-2015-ci tədris ilində 31 nəfər məzun olaraq müqəddəs həkimlik peşəsinə yiyələniblər.

Naxçıvan MR Səhiyyə naziri, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar həkimi Niyazi Novruzov ümummilli lider Heydər Əliyevin səhiyyənin inkişafı istiqamətində apardığı siyasətin Azərbaycanda, o cümlədən muxtar respublikada uğurla davam etdirilməsindən, regionda yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasında Tibb fakültəsinin rolundan, muxtar respublika rəhbərliyi tərəfindən həkim məzunların iş yerləri ilə təmin olunmasına göstərilən qayğıdan, çoxsaylı müasir səhiyyə ocaqlarının əhalinin sağlamlığının xidmətində dayanmasından danışdı. NDU-nun Tibb fakültəsinin yaradılmasında və fəaliyyətində özünəməxsus rolu olan, Azərbaycan Tibb Universitetinin I uşaq xəstəlikləri kafedrasının müdiri, akademik Adilə xanım Namazova da Tibb fakültəsinin inkişaf yolundan söz açıb, məzunları təbrik edərək onlara uğurlar arzulayıb. Sonra həkim məzunlar Hippokrat andı içdilər. Məzun günü konsert proqramı ilə yekunlaşıb. Tədbirdə fakültənin 16 illik fəaliyyəti ilə bağlı slaydlar da nümayiş olunub.

*Mehriban SULTAN,
NDU-nun Mətbuat şöbəsinin müdiri*

Azərbaycanın ev sahibliyi etdiyi birinci Avropa Oyunlarının maraqlı məqamları müxtəlif ölkə kinematoqrafçılarının filmlərində böyük ekranlara gətiriləcək

Oyunlardakı səmimi mühit, xoş əhval-ruhiyyə ilə yanaşı, ev sahibi olan ölkəmizin zəngin mədəni irsi də kinematoqrafçıların diqqətini cəlb edir.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin "Dublyaj" studiyasında dövlət sifarişi ilə çəkilən "Bakı-Avropa Oyunları 2015" tammetrajlı sənədli filmində yer alan rollardan birini də Azərbaycanın xalq artisti Alim Qasimov canlandıracaq.

AZƏRTAC xəbər verir ki, filmin ssenari müəllifi Sergey Şaçin, rejissoru Natalya Zavoznenko ölkəmizin ev sahibliyi etdiyi bu idman bayramını ilk gündən diqqətlə müşahidə ediblər. Yaradıcı heyətin məqsədi Azərbaycanın dünyaya bəxş etdiyi möhtəşəm idman hadisəsi çərçivəsində milli adət-ənənələr, mədəni dəyərlərin sintezini ekrana gətirməkdir.

Rejissor Natalya Zavoznenko deyib: "Burada əsas məqamlardan biri yarışlarda hökm sürən xeyirxah mühitdir. İnsanlar yarışır, eyni zamanda ünsiyyət qurur, yeni tanışlıqlar əldə edirlər. Bakı Yer kürəsində on minlərlə insanı görüşdürən nöqtəyə çevrildi. Bir-birini tanımayan insanlar burda görüşdülər, dostlaşdılar".

İdman kinosu mövzusunda bir neçə beynəlxalq layihənin müəllifi olan rejissor daha çox idmançıların qarşılaşdığı psixoloji məqamları kameranın yaddaşına köçürməyə üstünlük verir.

XALQ ARTİSTİ **ALİM QASIMOV** BİRİNCİ AVROPA OYUNLARINA HƏSR OLUNMUŞ FILMƏ ÇƏKİLİR

**BEYNƏLXALQ
ƏLAQƏLƏR OFISI
XƏZƏR
UNİVERSİTETİNİN
BEYNƏLXALQ TƏQAÜD
PROQRAMININ
NƏTİCƏLƏRİ BARƏDƏ
YEKUN TOPLANTI
KEÇİRDİ**

İyulun 2-də Beynəlxalq Əlaqələr Ofisi Xəzər Universiteti Beynəlxalq Təqaüd Proqramının nəticələri barədə hesabat vermək üçün Seçki Komitəsinin yekun toplantısını təşkil etdi. Görüş Xəzər Universitetinin "Neftçilər" kampusunda keçirildi.

Görüşdə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı, Tədris işləri üzrə prorektor Məhəmməd Nuriyev, Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektor Fərda Əsədov, fakültə dekanları, departament nümayəndələri və Beynəlxalq Əlaqələr Ofisinin işçi heyəti iştirak etdilər.

Fakültə nümayəndələri seçim prosesinin üçüncü mərhələsinin (müsahibələr) nəticələri haqqında məruzə etdilər və təqaüdlərin verilməsi ilə əlaqədar öz tövsiyələrini bildirdilər.

İyulun 6-da Beynəlxalq Təqaüd Proqramının nəticələri haqqında ərizəçilərə e-mail vasitəsilə məlumat verilmişdir.

INTERNATIONAL AFFAIRS OFFICE HOLDS FINAL MEETING ON RESULTS OF KHAZAR UNIVERSITY INTERNATIONAL SCHOLARSHIP PROGRAM

On July 2, 2015, the International Affairs Office held their final meeting to report on results of Khazar University International Scholarship Program (KUISP). The meeting was held on Neftçilər campus of Khazar University.

Participants included professor Hamlet Isakhanli (Founder, Chairman of the Board of Directors and Trustees), Vice-president for Academic Affairs, Mohammad Nouriyev and Vice-president for International Affairs, Farda Asadov, Deans of schools, department representatives, and International Affairs Office staff.

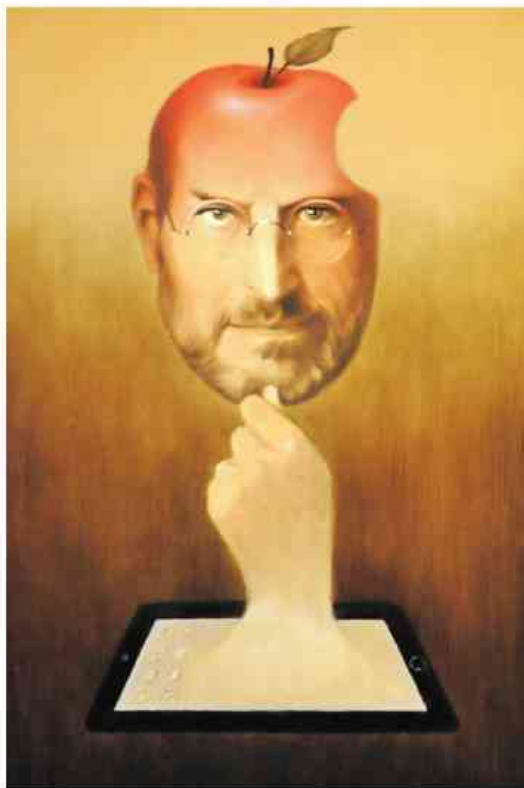
Representatives of schools reported on the results of the third stage of the selection procedure (interviews) and provided their recommendations on scholarship awards.

On July 6, all applicants were informed about International Scholarship Program result by email.

BELQRADDA GƏNC AZƏRBAYCANLI RƏSSAMIN FƏRDİ SƏRGİSİ

İyulun 3-7-də gənc azərbaycanlı rəssam Çingiz Mehbalıyevin Serbiyanın paytaxtı Belqrad şəhərində "İkinci addım" adlı fərdi rəsm sərgisi nümayiş etdirilmişdir

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən AZƏRTAC-a bildirişlər ki, məşhur serb rəssamı və yazıçısı Djura Yaqşiçin ev muzeyində keçirilən sərgidə Ç.Mehbalıyevin realizm, sürrealizm üslubunda çəkilən və müxtəlif mövzuları əhatə edən rəngkarlıq, qrafika əsərləri tamaşaçılara təqdim olunmuşdur.

Bəzi rəsmlər sərgidə ilk dəfə nümayiş etdirilmişdir. "Hacı Zeynalabdin Tağıyev şollar su kəmərinin çəkilişində", "Qarabağdan buket", "Uzaqlaşan gələcək", "Uçan xalça" belə rəsmlərdəndir.

Sərginin açılışında Azərbaycanın Serbiyadakı səfirliyinin, bu ölkədə fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mədəniyyət Evinin, diasporumuzun nümayəndələri, incəsənət xadimləri, iş adamları iştirak ediblər.

Azərbaycanlı rəssamın bundan öncəki sərgisi 2013-cü ildə Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə təşkil olunmuşdu.

TIME

PAKISTAN DECLARES A STATE OF EMERGENCY AS HEAT WAVE DEATH TOLL SOARS TO NEARLY 800

June 24, 2015

RISHI IYENGAR

Pakistani Prime Minister Nawaz Sharif has declared a state of emergency, with nearly 800 people now having died from a heat wave sweeping Sindh province in the country's south.

While acknowledging that periods of extreme heat were not uncommon, Farooq Dar of the Pakistan Meteorological Department, based in Islamabad, told TIME that the present heat wave was "unprecedented." He said, "It has never been this bad."

Officials placed the total death toll at 782 as of Wednesday morning, Pakistani newspaper Dawn reported, with a majority of the deaths occurring in Karachi, the country's largest city and the provincial capital of Sindh. The number of fatalities has been increasing despite a gradual drop in temperatures over the last three days — with 337 reported on Tuesday against 304 and 136 on Monday and Sunday, respectively.

"We are continuously receiving people in a critical condition or dead," Dr. Seemin Jamali, director of the Jinnah Postgraduate Medical Centre, told Dawn, adding that the hospital has thus far recorded 279 deaths. Morgues in the city are also filled to capacity.

The resumption of southwesterly winds into Karachi and surrounding areas on Tuesday will hopefully contribute to a further lowering of temperatures, Dar told TIME.

"The main cause [of the heat wave] is that the sea breeze was cut off, but the southwesterly wind has been flowing since yesterday afternoon and a bit of cloud cover has also come in. On Monday, the temperature was at 43 [degrees Celsius], Tuesday it went down to 41. Today we're expecting a further drop of one or two degrees," he said.

Anger against the provincial and central government at a perceived mismanagement of the crisis shows no sign of abating, however. Multiple daily power outages, preventing people from using fans and air-conditioning, coupled with water shortages during the holy month of Ramadan (or Ramzan), in which Muslims are required to fast until sundown, have seen street protests break out in multiple cities.

<http://time.com/3933463/pakistan-heatwave-karachi-sindh-emergency/>

BƏHRUZ XAQANI

“

**EİƏ BURA DA MƏNİM
VƏTƏNİMDİR VƏ BAKINI
DOĞMA ŞƏHƏR
HESAB EDİRƏM**

”

Britaniya konsulluğu tərəfindən elan edilmiş "Böyük Britaniya və Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlığın inkişafı üçün grant" layihəsinin qalibi, Bradford Universitetinin müəllimi Dr S.A. Bəhrüz Xaqaninin "Xəzər Xəbər"ə müsahibəsi
Həmsöhbəti həmin grantın digər qalibi - Xəzər Universitetinin Bioloji elmlər departamentinin müəllimi, dosent Günay Əkbərova

- Bəhrüz müəllim, Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Bu sizin Azərbaycana ilk gəlişinizdi?
- Bəli, ilk dəfədir ki, Azərbaycana gəlirəm.

- Azərbaycana gəlişinizin əsas məqsədi nədən ibarətdir?

- Britaniya konsulluğu tərəfindən ayrılmış grant vasitəsilə Böyük Britaniya və Azərbaycan universitetləri arasında əməkdaşlığın qurulması məqsədilə Azərbaycana gəlmişəm.

- Layihənz haqqında qısa məlumat verə bilərsinizmi?

- Bu layihə Böyük Britaniya və Azərbaycan universitetləri arasında elmi tədqiqat sahəsində uzun müddətli əməkdaşlığın qurulması üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bradford Universiteti İngiltərə

rənin biomühəndislik sahəsində ilk universiteti olub, 25 ildən artıqdır ki, bu sahədə tədqiqat işlərini həyata keçirir. Öz təcrübəmizi Xəzər Universitetində yeni qurulan biomühəndislik departamenti ilə bölüşmək istəyirik. Tibbi avadanlıqlar, biomaterial, hüceyrə və toxuma mühəndisliyi sahəsində olan yenilikləri, həmçinin laboratoriya şəraitində süni olaraq toxumanın alınması üsullarını universitetinizin mütəxəssislərinə nümayiş etdirərək, birgə layihələr üzərində işləməyi planlaşdırırıq. Bu əməkdaşlıq Bradford və Xəzər universitetlərinin biomühəndislik sahəsində inkişafına böyük fayda verəcəkdir.

- Sizin Azərbaycanın təhsil müəssisələri ilə əvvəllər əməkdaşlığınız olub, yoxsa bu ilk təcrübənizdir?

- 2013-cü ildə bu sahədə bəzi addımlar atıldı, Bakı Dövlət Universitetinin biologiya fakültəsində online mühazirə keçirdim.

- Bradford Universitetində apardığınız əsas tədris və elmi işiniz nədən ibarətdir?

- Mən, "Mühəndisliyin üsulları", "Anatomiya və fiziologiya", "Hüceyrə və toxuma mühəndisliyi", "Biomateriallar" fənlərinin mühazirə və laborator dərslərini aparıb, bakalavr, magistr və doktorluq pilləsində oxuyan tələbələrə rəhbərlik edirəm. Bundan əlavə, mənim qrupum laboratoriyamızda qığırdaq, sümük və dəri toxumalarının süni şəkildə yaradılması üzərində işləyir. Apardığımız tədqiqatların məqsədi gələcəkdə xəstələrdə zədələnmiş orqanların bərpası və dəyişdirilməsidir. Eyni zamanda, yüksək impakt faktorlu "Journal of Cell Proliferation" adlı jurnalını redaksiya heyətinin üzvüyəm.

- Siz elmi ixtiralar və dərslərin müəllifisiniz. Onlar haqqında məlumat verə bilərsinizmi?

- Ürəyin elektrofiziologiyasını öyrənmək üçün tələbələrə "Cardiac pacemaker" (*kardiostimulyator* - red.) hazırlamışam. Həmçinin, hüceyrə mühəndisliyində istifadə olunan xüsusi laboratoriya qurğusunun ixtirasına görə patent almışam. 2012-ci ildə "Cell and tissue engineering of cartilage" (*"Qığırdaqların hüceyrə və toxuma mühəndisliyi"* - red.) adlı yeni dərsliyim Almaniya nəşr olunub.

- Hansı xarici universitetlərlə əməkdaşlıq edirsiniz?

- Ümumilikdə, dünyanın 17 universitet və elmi-tədqiqat müəssisələri ilə əməkdaşlığımız var. Bunlardan Malayziyanın Tun Hussein Onn Universiteti, Böyük Britaniyanın NHS Yorkshire and the Humber Commissioning Support elm və istehsalat təşkilatı, İtaliyanın Peruciya Universiteti, Səudiyyə Ərəbistanının Kral Feysəl Universiteti, Almaniyanın bir neçə universitetlərini göstərmək olar.

- Fikrinizcə, Bradford və Xəzər Universitetləri arasında yaxın gələcəkdə hansı sahədə iş birliyinin qurulması daha məqsədəuyğundur?

- Bradford Universitetinin tibb mühəndisliyi sahəsindən əlavə mexanika, menecment, farmakologiya kimi sahələrdə böyük təcrübəsi var və həmin istiqamətlərdə əməkdaşlıq etmək mümkündür. Hal-hazırda isə biomühəndislik sahəsində iş birliyinin qurulması üzərində danışıqlar başlayıb.

- Xəzər Universitetində kimlərlə görüşünüz olub, bu görüşlərdən nəyi gözləyirsiniz?

- Ən əvvəl Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlıya məni qəbul etdiyinə və əməkdaşlığımızın yüksək dəyərləndirilməsinə görə öz təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Xəzər Universitetində olduğum müddət ərzində bir çox professor-müəllim heyəti ilə görüşüm oldu, o cümlədən, Təhsil fakültəsinin dekanı Dr Elza xanım Səmədova, Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin dekanı Dr Həsən Niknafs, Bioloji elmlər departamentinin

müdiri Dr İradə xanım Xəlilova, Elektronika, telekommunikasiya və radiomühəndislik departamentinin müdiri Dr Nuru Səferov və digər həmkarlarla maraqlı görüşlərim oldu. Həsən müəllim ilə birgə əməkdaşlıq haqqında geniş söhbət etdik və hal-hazırda biotibbi mühəndislik sahəsinin inkişafı ilə əlaqədar planlar üzərində işləməyə başlamışıq.

- Sizin həyatınız haqqında bəzi məlumatları bilmək oxucularımız üçün çox maraqlı olardı. Bilirəm ki, Siz Cənubi Azərbaycanın Urmiya şəhərində dünyaya göz açmışınız, lakin uzun müddətdir ki, qürbətdə yaşayıb işləyirsiniz. Necə olub ki, Siz vətəndən ayrı düşmüşsünüz?

- 30 il bundan əvvəl İstanbul Texniki Universitetində təhsil almaq üçün Türkiyəyə getdim və həmin universitetdə sənaye mühəndisliyi ixtisası aldım. Sonra Almaniyada təhsilimi davam etdirib, sənaye-mexanika mühəndisliyi ixtisası üzrə magistr dərəcəsinə aldım, Bradford Universitetində isə Tibbi mühəndislik üzrə digər magistr dərəcəsinə və sonra da Hüceyrə və toxuma mühəndisliyi üzrə dissertasiya müdafiə edərək, PhD adına layiq görüldüm. Demək olar ki, elm məni sağa-sola atdı.

- Vətəninizlə əlaqə saxlayırsınız mı?

- Bəli, aradır gedirəm. Elə bura da mənim Vətənimdir və Bakını doğma şəhər hesab edirəm.

- Bəhrüz müəllim, bilirəm ki, Sizin bir neçə şeir kitabınız işıq üzü görüb. Onların yaranması haqqında məlumat verə bilərsiniz mi?

- Bəlkə cavabınızı bu şeirdə tapa bilərsiniz:

*"Danıza getsəm ayar tor atmağa,
Fələk öndən gedəcək qurutmağa.
Deyilən sözlərə olsaydı qulaq,
Dərdimi yazmaz idim unutmağa."*

- Deməli, sizi şair edən qürbətdə çəkdiyiniz çətinliklər səbəb oldu?

- Bəli, ilk illərdə vətənim, ailəm, doğmalarım üçün çox darıxdım, bu səbəbdən ilk kitablarımı da anama və ailəmə həsr etmişəm.

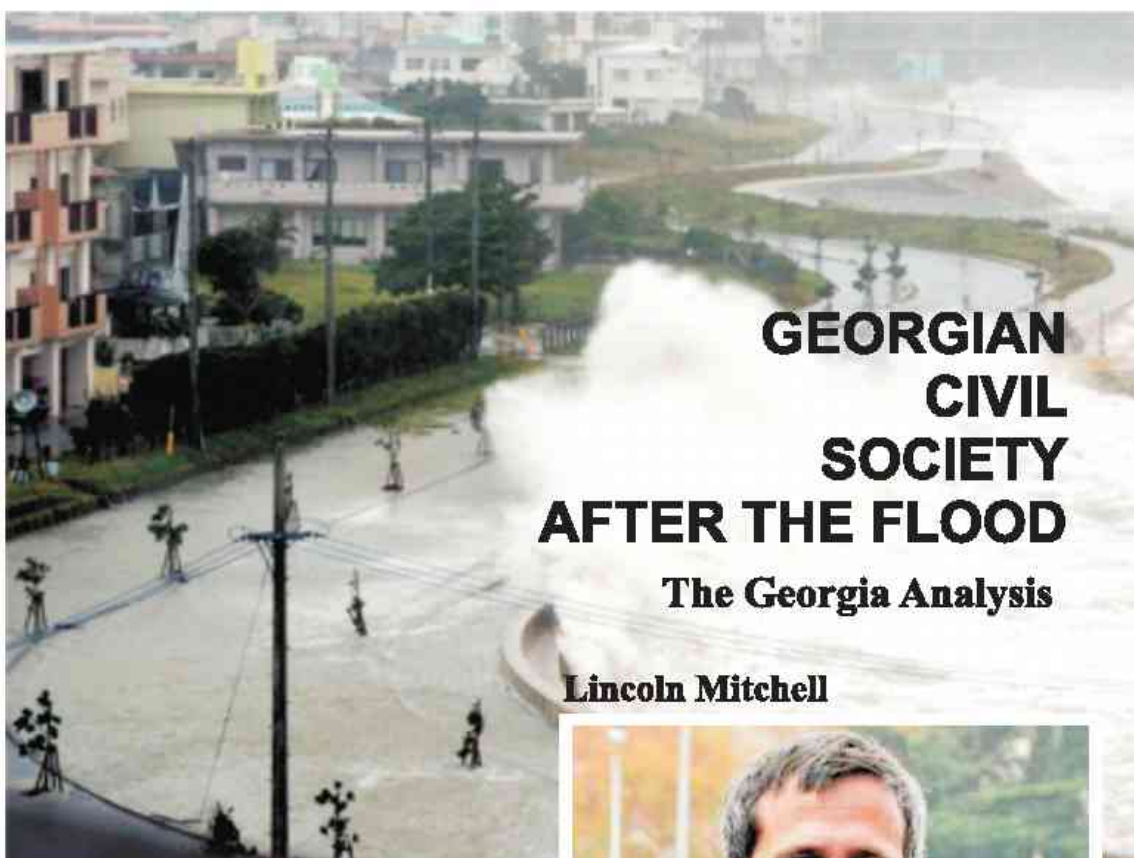
- Bakını və şəhərin sakinlərini əvvəllər necə təsəvvür edirdiniz və indi sizdə hansı təəsürat yarandı?

- Binalarda və yaşlı insanlarda Sovet sisteminin dərin iz qoyduğu hiss olunur. Lakin yeni nəsil daha çox Avropaya meyillidir. Qeyd etməliyəm ki, bir neçə il bundan əvvəl xarici informasiya vasitələrində yayılmış məlumata görə, Bakı dünyanın ən çirkləşən şəhərlərindən biri idi, buna görə Bakını elə də yaxşı təsəvvür etmirdim. Lakin indi görürəm ki, Bakı dünyanın ən təmiz, gözəl və inkişafda olan şəhərlərindən biridir.

- Bakıdan əlavə digər yerlərdə oldunuz mu?

- Bəli, qısa bir zamanda Atəşgahda, Qala kəndində olan tarixi-etnoqrafik muzeydə, Lahıc kəndində, İsmayılı və Şamaxı rayonlarında olmuşam. Azərbaycanda tarixi abidələrə bu qədər dəyər verilməsi və qorunub-saxlanması, köhnə binaların bərpası sevindirici bir haldır. Ayrıca qeyd etməliyəm ki, Bakı metrosu mənim çox xoşuma gəldi, onun memarlığı və hətta milli musiqisinin hər dayanacaqda səsləndirilməsi mənim üçün bir yenilik oldu və gözəl təəsürat yaratdı.

- Bəhrüz müəllim, səmimi söhbətinizə görə dərin təşəkkürümü bildirirəm və ümidvaram ki, sizi yaxın zamanlarda Azərbaycanda yenidən görəcəyik.

Lincoln Mitchell

June 23, 2015

For many years, Georgia's NGOs have been stronger, more vibrant and more relevant than most in the region. Regardless of who is in power, there have been NGOs that have done excellent work reporting, acting as watchdogs and seeking to hold the government accountable. Efforts to suppress civil society in Georgia have never been as successful as in neighboring countries, demonstrating the extent to which these organizations are entrenched and able. Georgian civil society has also long been dominated by English speaking elites, often based in Tbilisi and with close ties to, and often financial dependency upon, western

donors. For many this has raised question about the organic nature of civil society in Georgia and concerns about corresponding limitations on its impact on Georgia's democratic developments.

Donor organizations frequently, perhaps unavoidably, conflate civil society and NGOs, but facilitating the former is not the same as funding the latter. Accordingly, for too many in the development community strong NGOs have become a surrogate measure of civil society. This has occurred for a range of reasons, not least because the former is easier to build than the latter. This has long had bearing on Georgia's difficult challenge of consolidating democracy. Strong democracies have a civil society that is built upon principles of trust, association and social capital. Foreign funded watchdog NGOs, for example, have played a valuable role in holding Georgian governments accountable, but alone they do not constitute civil society of this kind.

In Georgia, civil society support by foreign donors has generally taken the form of funding and helping develop important watchdog organizations like GYLA, ISFED and TI. These, and in earlier

years, organizations like the Liberty Institute, played important roles in keeping governments accountable, particularly when constitutional mechanisms for doing this and been weakened or did not exist. Civil society support has also included programs that seek to create institutions that, in one form or another, are service delivery oriented. These have included projects to, for example, develop schools and training facilities and, in some areas to deliver more basic services. These are all important tasks, but not the same as supporting impactful civil society development.

Georgian civil society, however, showed a new side of itself last week following the terrible flood that damaged Tbilisi killing several people. After the flood, thousands of Georgians, in many cases using little more than hand tools and elbow grease, set about trying to repair the damage and help their city dig out from a massive mudslide. These ordinary people did this not because they were paid or because their government asked them too. They did this difficult and stressful work as volunteers because they cared about their city, country and neighbors.

Georgia has seen mass mobilizations in the past. Large demonstrations are a fact of Georgian political

life and have been instrumental in recent Georgian history. Demonstrations in Georgia, however, have generally brought people to the streets either to make a political statement or demand something, often resignation, from their government. The events of last week were different. Georgians mobilized not to make demands or make a statement but to work together to solve a problem.

That was modern Georgian civil society's finest moment. Moreover, it is evidence that Georgian civil society is indeed strong in a concrete and profound way, not just because it includes a handful of smart well-spoken recipients of foreign grants. The volunteers who came together to help their city last week are proof that Georgia has a civil society. Societies dominated by fear, distrust and characterized by scant social capital do not give rise to substantially spontaneous volunteer action where people work together to solve problems for a common goal. Georgia is not a fully consolidated democracy; and there are no guarantees that the country will eventually get there, but the Georgian civil society that presented itself to the world last week is a good indicator that it will not be easy for anybody to move Georgia backwards to an

unfree society.

There is, unfortunately, an element of overstatement here. While this was an extraordinary moment for civil society in Georgia, the challenge for that civil society is to make sure that this was not just a moment. The volunteer activity was concentrated only in Tbilisi, Georgia's most cosmopolitan city, and also where the flooding occurred. Additionally anecdotal data as well as intraocular trauma tests suggest that the volunteers skewed towards the young and the middle class. It is not yet clear whether this kind of civil society exists more broadly in Georgia, but it is also not unusual that in countries like Georgia for civil society to be strongest in these demographics.

The provenance of this effort by Georgian volunteers is not clear. It is partially due to a very human desire to help out in a time of crisis, but that is only a partial explanation. Modern technology, including smart phones, social media and the like, helped facilitate this, but attributing all positive developments to social media and technology, as if by magic, is a mug's game. It is also due to a sense among many Georgians that they needed to take action in this time of crisis, and that their actions could have an impact. It was not, however, due to either government order or explicit mobilization by an NGO that was funded by a foreign donor to mobilize volunteers for flood relief.

This last point raises an intriguing policy question about these events. Does this spontaneous seeming

action by Georgia civil society, that occurred without any specific role by major NGOs and their foreign donors, demonstrate that the work done by many donors for many years has been tertiary to the development of Georgian civil society, or is the relationship between the two more complex than that. This is not just an academic question as it has tremendous bearing on funding strategies and donor activities in Georgia as well as other countries with an active foreign donor community.

It is also very difficult to answer this question with any certainty absent reliable data on, for example, the backgrounds, attitudes and experiences of the volunteers. Nonetheless, there is reason to think that the latter explanation is more accurate. This is, by no means, an assertion that there is any direct or exclusive causality between donor support for civil society and this volunteer activity, but simply that there is some not insignificant relationship. Moreover, it would be bizarre and offensive for any foreign donor to give themselves credit for this; and none have sought to do that. However, probing this relationship can be helpful for donors and others engaged in civil society work both in Georgia and elsewhere.

It is hard to draw a direct link between, for example, funding research projects on the Georgian economy, public education programs about Europe or supporting domestic election monitors and this outpouring of volunteer activity following the floods, but it is not difficult to see an indirect connection. This

has presented itself in at least two clear ways. First, cultivating a culture of volunteerism has been a central component of donor supported civil society work in Georgia for many years. Donor supported NGOs have sought to mobilize volunteers, demonstrate the importance of volunteering and occasionally used large numbers of volunteers for projects like election monitoring. It is possible that there is no connection between this and the recent impressive volunteer activity. However, it is also possible that over time these efforts began to have an impact on at least one segment of the Georgian population.

Second, a cadre of Georgians, particularly those who are younger than 40 or so, have had a great deal of exposure to NGO culture and the civic values donors have sought to develop in Georgia over the decades. While clearly not everybody in this demographic, or even every educated person in this demographic has had this exposure, many have. Not all of the volunteers came from this group, but many did, and brought with them attitudes and a skill set that helped build and support the volunteer movement.

Regardless of its origins, the volunteer movement following the flood has been an important and largely organic development in Georgia, one that has obscured the predictable political bickering that is standard

during most natural, and even unnatural, disasters in many places. This example of real civil society, one that is perhaps influenced but also beyond the reach of international donors can be a valuable building block for Georgia's democratic development. It is evidence of a civil society that can actively participate in the life of the country and that is beyond the reach of any political party, and that more generally is not part of the constant tumult, nastiness and name calling that has long been part of political life in Georgia.

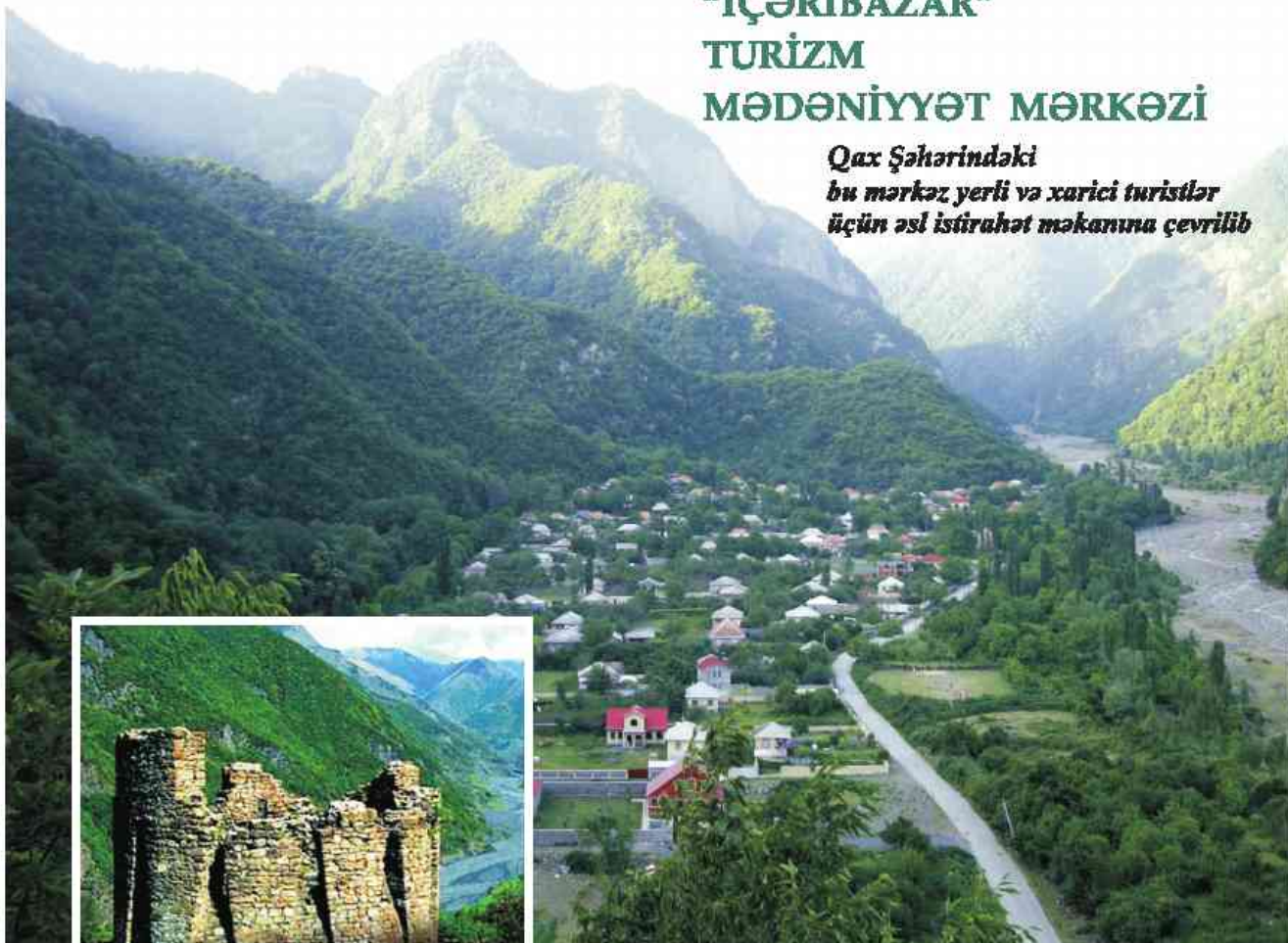
A civil society that can seemingly spontaneously bring thousands of people to participate in the less than glamorous tasks of shoveling mud and clearing the way for heavy equipment is also one that is less likely to see themselves as anything other than active participants, and in the vernacular of the donor community, stakeholders, in their country's future. This is good news for democracy and for Georgia and something about which political leadership in that country should be aware.

<http://lincolnmitchell.com/georgiaanalysis/2015/6/23/georgian-civil-society-after-the-flood>

"İÇƏRİBAZAR" TURİZM MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİ

*Qax Şəhərindəki
bu mərkəz yerli və xarici turistlər
üçün əsl istirahət məkanına çevrilib*

Qax şəhərindəki XVI əsrə aid "Qala qapısı və qala divarları" ("İçəri bazar" qala kompleksi) maddi-mədəniyyət abidəsinin yenidən qurulması tarixi irsimizin qorunması istiqamətində ölkəmizdə həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərin bariz nümunəsidir. Qala kompleksində əsrlərdən bəri qorunub saxlanılan bir çox maddi-mədəniyyət abidələri müasir Qax şəhərinin bir hissəsi olmaqla yanaşı, eyni zamanda, onun tarixinə verilən dəyəri nümayiş etdirir. Bir neçə il əvvəl aparılan tikinti və yenidənqurma işlərindən sonra şəhərin bu qədim tarixi hissəsi tamamilə müasir və füsunkar görkəm alıb.

Yenidənqurma işləri zamanı "İçəri bazar" kompleksinin şimal və cənubundakı giriş-çıkış qapıları milli memarlıq üslubunda tikilib, ərazidə küçə və səkilərə salbənd daş düzülüb, evlərin damı qırmızı kirəmitlə örtülüb, küçə darvazaları, eyvanlar, sūrahi və sütunlar ağac materialı ilə yenidən işlənib, küçə divarları çay daşı

və qırmızı kərpiclə üzlənib. Ərazidə mükəmməl layihə əsasında açıq səma altında 300 yerlik səhnə, həmçinin tətbiqi sənət ustaları üçün emalatxanalar inşa olunub.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 2011-ci ilin noyabrında Qax rayonuna səfəri zamanı "İçəri bazar" qala kompleksində aparılmış tikinti və yenidənqurma işlərindən sonra yaradılan şəraitlə tanış olarkən deyib: "Deyə bilərəm ki, müasir Azərbaycanda belə gözəl guşələrin yaradılması yəqin ki, Qaxdan başlayıb... Mən çox şadam ki, Qaxın tarixi simasını əks etdirən bu kiçik guşə artıq fəaliyyətə başlayır. Burada sənətkarlar öz sənətlərini təqdim edirlər, açıq səma altında gözəl səhnə yaradılıbdır. Bir sözle, belə guşələr Azərbaycanda daha da çox olmalıdır".

Qax rayon mədəniyyət və turizm şöbəsinin müdiri Nəzir Omarov AZƏRTAC-a müsahibəsində "İçeribazar" Turizm Mədəniyyət Mərkəzi adlanan bu kompleksin fəaliyyəti barədə məlumat verib. Şöbə müdirinin bildirdiyinə görə, yenidənqurma işlərindən sonra "İçeribazar" şəhər sakinlərinin, eləcə də rayona gələn yerli və xarici turistlərin ən çox üz tutduqları istirahət məkanlarından birinə çevrilib. Sakinlərin, uşaq və gənclərin, qonaqların asudə vaxtlarının mənalı və səmərəli keçməsi üçün burada hər cür şərait yaradılıb. Yaz-yay aylarında hər həftənin şənbə və bazar günlərində buradakı açıq səma altında səhnədə konsertlər, diskotekalar, əyləncəli proqramlar təşkil olunur. Kompleksi ziyarət edən yerli və xarici turistlərə rayonun, həmçinin şəhərin bu qədim yaşayış məhəlləsinin tarixi, əhalinin yaşam tərzini, adət-ənənələri, məişəti, mətbəxi barədə müfəssəl məlumat verilir, qonaqlar buradakı obyektlərin xidmətlərindən yararlanırlar.

Yay səhnəsində vaxtaşırı olaraq ümumrayon tədbirləri, bayram şənlikləri keçirilir. Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə Qəbələdə hər il ənənəvi olaraq təşkil olunan Beynəlxalq Musiqi Festivalının səyyar konsertlərindən birinin Qax şəhərindəki "İçeribazar" Turizm Mədəniyyət Mərkəzinin səhnəsində keçirilməsi artıq adət halını alıb. Ötən ilin iyulunda Ukraynanın məşhur "Kiyev solistləri" Milli Kamera Orkestri bu səhnədə maraqlı konsert proqramı ilə çıxış edib. Konsertdə festivalın bədii rəhbərləri – məşhur violençel ustası, dirijor Dmitri Yablonski, Bakı Musiqi Akademiyasının rektoru, Xalq Artisti Fərhad Bədəlbəyli, həmçinin tanınmış musiqiçilər iştirak ediblər. Fərhad Bədəlbəyli konsertdən sonra AZƏRTAC -a müsahibəsində Qax şəhərinin bu qədim yaşayış məhəlləsində, açıq səma altında yaradılan bənzərsiz səhnədə çıxış etməyin hər bir musiqiçi üçün böyük şərəf olduğunu bildirib.

Mərkəzdə fəaliyyət göstərən sənətkarlıq emalatxanaları - tətbiqi sənət, ağacoyma, toxucu, xalçaçı, Şərqi şirniyyatı və təndirxana otaqları ilin bütün fəsillərində yerli sakinlərin və turistlərin üzünə açıqdır. Burada fəaliyyət göstərən tətbiqi sənət nümunələrinin satış mərkəzində yerli sənətkarların hazırladıqları milli suvenirlər, rəngkarlıq və qrafika əsərləri, ağac üzərində oyma, daş üzərində təsvirlər, toxuculuq məmulatları, suvenir xalçalar nümayiş olunur. Mərkəzin əməkdaşı Həyat Mənfəovanın dediyinə görə, xarici turistlər daha çox Qax rayonunun məşhur tarixi abidələrinin, təbiət gözəlliklərinin əks olunduğu əsərlərə, buta ilə işlənmiş suvenir xalçalara maraqla baxırlar, bu işləri həvəslə alırlar. Burada yerli həvəskar rəssam Rövşən Şirinovun rəngkarlıq əsərlərindən ibarət sərgisi də turistlərin xüsusilə böyük marağına səbəb olur.

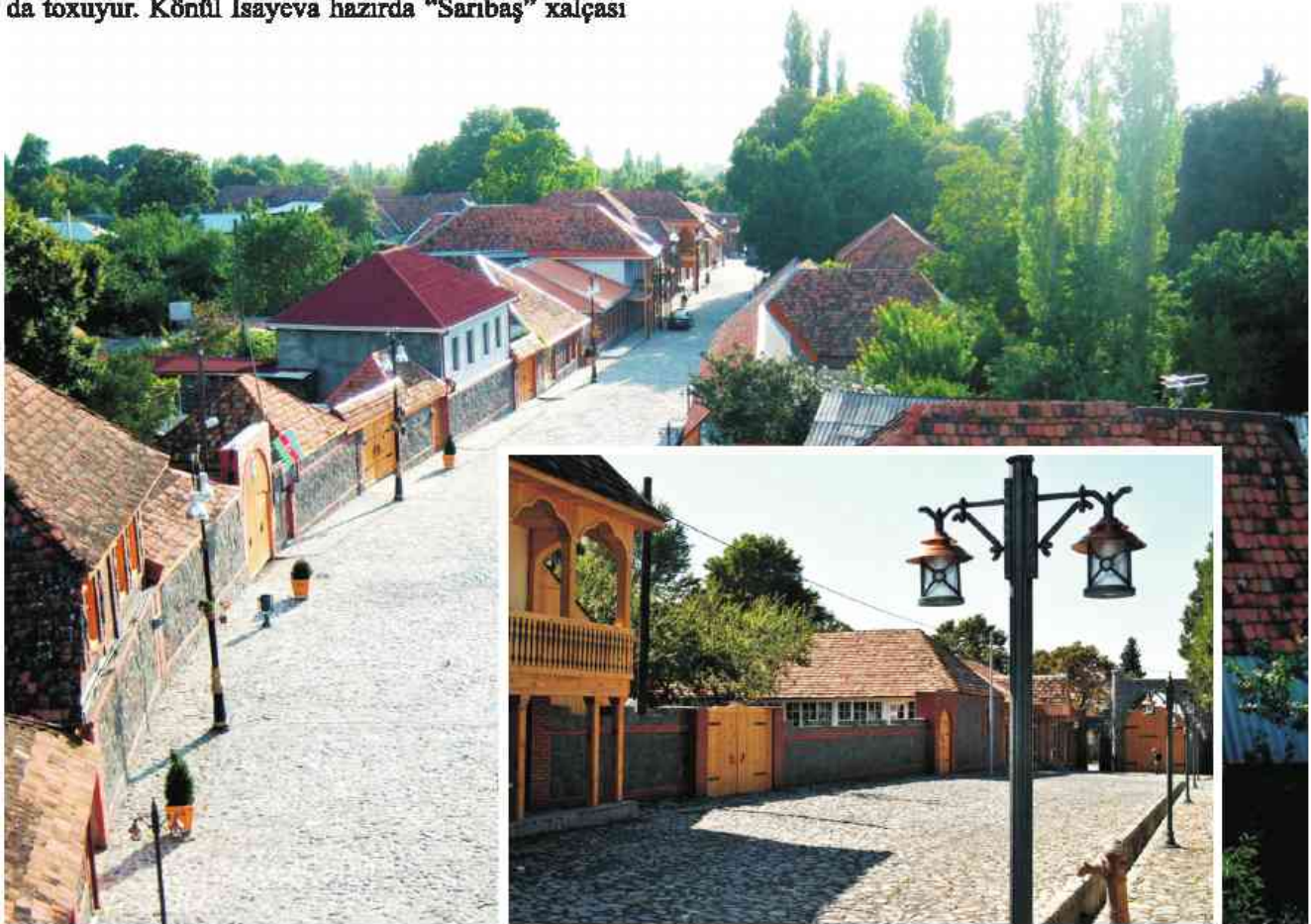
Xalçaçı Könül İsayeva mərkəz fəaliyyətinə başladığı gündən buradakı xalça sənətində çalışır. O, həmkarı Nəzakət Məmmədova ilə birlikdə Azərbaycan xalçaçılıq məktəbinin ənənələrini yaşadır. Xalçaçının dediyinə görə, indiyədək toxuduğu "Göyçə", "Fəxrət", "Şirvan" və digər klassik xalça kompozisiyaları alıcıların xoşuna gəlib. Turistlərin marağını nəzərə alaraq o, kiçik ölçüli suvenir xalçalar da toxuyur. Könül İsayeva hazırda "Sarıbaş" xalçası

üzərində işləyir.

Mərkəzdə fəaliyyət göstərən Şərqi şirniyyatı sexi və təndirxana buraya üz tutanları geniş çeşiddə şirniyyat məmulatlarına və isti təndir çörəyinə qonaq edir. Qonaqlara, həmçinin bu yerlər üçün xarakterik olan xəmir xörəkləri – sürhüllü, girs, düşbərə, xəngəl, qutab və digər milli yeməklər də təklif olunur. Mərkəz açıldığı gündən burada çalışan kulinar Mehriban Əhmədovanın dediyinə görə, Qax şəhərinin 2015-ci il üçün "Azərbaycanın Milli Mətbəx Paytaxtı" elan edilməsi rayonun milli kulinariyasının tanınması baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Buraya üz tutan turistlər rayonun milli mətbəxinə böyük maraqla baxırlar.

Bir sözlə, Qax şəhərinin bu qədim tarixi məhəlləsi – "İçəri bazar" Turizm Mədəniyyət Mərkəzi rayona gələn qonaqlar üçün əsl istirahət məkanına çevrilib. Turistlər "İçəri bazar" kompleksi ilə tanış olarkən keçmiş yitirilmişlərin memarlığını yeni ideya və məzmununda duymaq imkanı əldə edirlər. Yeni yaradılan belə istirahət məkanları Qax rayonunda da turizm sahəsinin inkişafı üçün geniş imkanlar açır.

Mustafa Dadaşov
29.06.2015

TIME

HERE'S HOW MUCH THE NEPAL EARTHQUAKE MOVED MOUNT EVEREST THE APRIL 25 QUAKE LEFT MORE THAN 8,500 PEOPLE DEAD

June 16, 2015

The earthquake that struck Nepal was powerful enough to move a mountain, Chinese authorities said Monday.

Mount Everest shifted three centimeters southwest after the 7.8-magnitude quake on April 25, according to data from a satellite set up in 2005 by China's National Administration of Surveying, Mapping and Geoinformation, its state-run news organization Xinhua reports. That's a significant movement for Mount Everest, which the agency said has moved only 4 cm. annually on average between 2005 and 2015 due to crustal movements.

Authorities said the geophysical impact of the devastating quake, which left more than 8,500 people dead, did not change the height of the world's tallest peak, at some 29,000 feet.

<http://time.com/3923694/mount-everest-nepal-earthquake/>

JACK LINSHI

Oskar Uayld
(İngiltərə)

Bülbül və Qızılgül

(Hekayə)

- O söylədi ki, əgər ona al qızılgül gətirsəm, mənimlə rəqs edəcək, ancaq mənim bütün bağında tək bir al qızılgül belə yoxdu - gənc tələbə ağlayaraq deyirdi. Həmişə yaşıl ağacdakı yuvasından bunu eşidən bülbül yarpaqların arasından boylanıb maraqlandı.

Ağlayaraq "Bağçamda heç al qızılgül yoxdur" deyirdi, onun gözləri yaşla dolu idi.

- Ah, bu xoşbəxtlik necə də balaca şeylərə bağlıdır! Bütün ağıllı insanların yazdıqları kitabları oxudum. Fəlsəfənin bütün sirlərini öyrəndim, amma al bir gülün olmaması bütün həyatımı məhv edir.

- Və budur, həqiqi aşiqi tapdım - dedi bülbül. - Heç tanımadan neçə gecələr onun üçün oxudum. Gecələr boyu onun dastanını danışdım ulduzlara. İndi onun özünü görəyəm. Saçları sünbül çiçəyi kimi tünd, dodaqları ürəyini titrədən gül kimi al, amma sevda üzünü fil dişi kimi soldurmuş, kədər alınına damğa vurmuşdur.

- Şahzadə sabah axşam yığıncaq təşkil edəcək - deyən tələbə deyirdi. - O mənim partnyorum olacaq. Əgər bir al qızılgül aparsam, mənimlə sübhədək rəqs

edəcək. Əgər tək bir al qızılgül apara bilsəm, onu qollarımın arasına alacağam, o başını çiyinə qoyacaq, əlləri də ovcumun içində qalacaq. Ancaq mənim bağçamda heç al qızılgül yoxdu. Deməli, mən bir köşədə tənha oturacağam və o mənim yanından ötür keçəcək. Mənə heç baxmayacaq, qəlbim qırılacaq.

- Həqiqi aşiq budur- dedi bülbül. - Mənim oxuduqlarımın ağrısını o çəkir, mənə həvəs, ona yas olur. Əlbəttə, eşq möhtəşəm bir şeydir. Zümrüdlərdən, yaqutlardan daha dəyərli mirvari ilə, nar ilə dəyişdirilməz, bazarda satılmaz. Nə satıcılardan alına bilər, nə də ki qızıl tərəzində ölçülə bilər.

- Musiqiçilər salonda əyləşəcək - dedi gənc tələbə - onlar simli sazlarını çalacaq, sevgilim isə arfa ilə skripkanın sədaları altında rəqs edəcək. Elə xəfif rəqs edəcək ki, ayaqları belə yerə dəyməyəcək, saray əyanları çevrəsinə yığılacaq. Amma o mənimlə rəqs etməyəcək, çünki ona verə biləcək al qızılgülüm yoxdu - deyərək özünü otların üstünə atdı və üzünü əlləriylə örtüb ağladı.

Quyruğu havada balaca yaşıl bir kərtənkələ yanından keçərkən soruşdu:

- Nə üçün ağlayır?

Günəş hərarətiylə çırpınan kəpənək soruşdu:

- Həqiqətən niyə?

Bir qızçıqəyi yanındakına fısıldadı:

- Doğrudan niyə?

- Bir qızılgül üçün ağlayır - dedi bülbül.

Hər biri bir ağzdan:

- Bir qızılgül üçün mü? - dedilər, - necə də gülməlidir. Kərtənkələ kinayə ilə güldü.

Lakin bülbül onun kədərinin sirrini anladı. Yaşıl ağacda səssiz-səssiz oturub eşqin müəmməsini düşünməyə başladı.

Birdən uçmaq üçün qanadlarını açdı və göyə doğru yüksəldi. Kölgə kimi ağacların arasından keçdi və bağçanı gəzdi.

Çəmənliyin ortasında gözəl bir gül fidanı vardı və bülbül onu görəndə, onun üstünə şığıdı.

- Mənə al bir qızılgül ver, sənə ən gözəl mahnımı oxuyum - dedi bülbül.

Amma gül başını yellədi.

- Mənim güllərim ağdır - deyə cavab verdi gül. - Dənizin köpüyü kimi ağ, dağların başındakı qarlardan daha ağ, amma köhnə günəş saatının yanındakı qardaşımın yanına get, bəlkə istədiyini o sənə verə bilər.

Beləliklə, bülbül köhnə günəş saatının yanındakı gül fidanının yanına getdi.

- Mənə al bir qızılgül versən, sənə ən gözəl mahnımı oxuyaram, - deyə səsləndi bülbül.

Gül fidanı başını yellədi.

- Mənim güllərim sarıdır, - deyə cavabladı gül fidanı, - taxta kəhrəbanın üstündə oturan su pərisinin saçı kimi sarı. Biçinçi dəryayla gələnə qədər

çəmənlikdə açan nərgiz gülü kimi sarı. Amma sən tələbən pəncərəsinin altında yetişən qardaşımın yanına get, bəlkə o, istədiyini sənə verər.

Bülbül tələbən pəncərəsinin altında yetişən gül fidanının yanına getdi.

- Mənə al bir qızılgül versən, sənə ən gözəl mahnımı oxuyacağam - dedi bülbül.

Gül fidanı başını yellədi.

- Mənim güllərim al qırmızıdır, - dedi gül fidanı, - göyərçinin ayaqları kimi qırmızı okean mağarlarında dalğalanan mərcan qanadlarından daha qırmızı. Amma qış damarlarımı soyutdu, şaxta qönçələrimi qopartdı, fırtına mənim budağımı qırdı. Bu il heç gül gətirməyəcəyəm.

- İstədiyim sadəcə al bir qızılgüldür - deyə hayqırdı bülbül. - Bircə al gül. Onu əldə etməyimin heç bir çarəsi yoxdur?

Gül fidanı:

- Bir çarə var, - dedi, - ancaq o qədər dəhşətlidir ki, onu deməyə belə cəsarət etmirəm.

- Söylə, - dedi bülbül, - mən qorxmuram.

- Al bir qızılgül istəyirsənsə, onu ay işığının melodiyasından özün yaradıb, öz qanıyla boyamalısən. Ürəyini bir tikana dayayıb mənə mahnı oxumalısən. Tikan ürəyini deşməli, sənin can qanın mənim damarlarımdan içəri boşalmalı və mənim olmalıdır.

- Bir al gül üçün ölümlər çox yüksək bir dəyərdir! - deyə hayqırdı bülbül. - Bütün aləm üçün həyat çox qiymətlidir. Yaşıl meşədə oturub qızıl arabasında günəşi, mirvari arabasında da ayı seyr etmək necə də xoşdur. Yemişanın qoxusu şirin, vadilərdə gizlənən zəngçiçəyi xoş, təkərdə bitən yasəmən sevimlidir. Ancaq yenə də eşq həyatdan üstündür. İnsan qəlbinin yanında bir quşun ürəyi nədir ki?

Beləliklə, boz qanadlarını açıb havaya yüksəldi. Bağçanın üstündən bir kölgə kimi silindi. Ağaclı yamacdan bir kölgə kimi yerə endi.

- Xoşbəxt ol, - deyə bağırdı bülbül, - xoşbəxt ol! Al gülə qovuşacaqsan. Mən onu ay işığında melodiyalardan yaradıb, ürəyimin qanıyla boyayacağam. Bunun qarşılığında səndən bütün istəyim dürüst aşiq olmağıdır, çünki fəlsəfə ağıllıdır, amma eşq fəlsəfədən daha ağıllıdır. Güc dəhşətlidir, amma eşq gücdən də dəhşətlidir... Qanadları alov rəngindədir. Alovla boyanmış bədəni vardır. Dodaqları bal qədər şirin, nəfəsi qərənfil kimidir.

Tələbə başını qaldıraraq baxdı və dinlədi, lakin bülbülün ona nə söylədiyini anlamadı, çünki o yalnız kitablarda yazılan şeyləri anlayırdı.

Ancaq yaşıl ağac anladı, kədərləndi, çünki onun budağı üzərində yuva qurmuş bülbülə vurğun idi.

- Mənə son bir mahnı oxu - deyə pıçıldadı, - çünki sən gedəndə mən tamamilə yalnız qalacağam.

Və bülbül son dəfə ağaca bir mahnı oxudu, səsi sanki gümüş bərnidən

süzülən suyun səsinə xatırladırdı.

Bülbül mahnısını bitirəndə tələbə ayağa qalxdı, cibindən bir dəftər və karandaş çıxartdı. Ağacılıqdan çıxarkən öz özünə:

- Bülbüldə surət var, bu, inkar edilməzdir, bəs onun duyğusu varmı? Heç zənn etmirəm. Eynən bir sənətkar kimi başdan - başa bir üslub, səmimiyyət heç yoxdur. Başqası üçün fədakarlıq etməz, bütün düşüncəsi sadəcə musiqidir və hər kəs bilir ki, sənət eqoizmdir. Yenə də qəbul etmək lazımdır ki, səsinə bəzi gözəl melodiyalar var. Amma heyf, bunlar heç bir mənə ifadə etmir, heç bir işə də yaramır, - deyərək, otağına gedib balaca ot çarpayısına uzandı və sevgilisini düşünməyə başladı, bir qədər sonra isə yuxuya getdi.

Göydə ay şəfəq saçmağa başlayanda, bülbül gül fidanının yanına gedib sinəsini tikana dayadı. Bütün gecə sinəsini tikana dayayıb ötdü. Soyuq büllur ay da çevrilib onu dinlədi. Bütün gecə ötdü və tikan sinəsini dəldi, qanı tamamilə bədənindən çəkildi.

Əvvəlcə oğlanla qızın içində doğan eşqi tərənnüm etdi. Bülbülün mahnıları ard-arda sıralandıqca, gül fidanının ən təpəsində ləçək-ləçək ecazkar bir gül açıldı. Öncə solğun bir rəngi vardı, çayların üstündəki çən kimi solğun. Sabahın ayağı qədər solğun. İlk alatoranlıqın qanadları kimi gümüşdən idi. Eynən bir gülün gümüş bir güzgüdə görünən əksi, gümüş bir suya düşən kölgəsi necədirsə, gül fidanının ən üstündə açılan gül də elə idi.

Gül fidanı bülbülə: "Bir az daha yaxınlaş"- deyə səsləndi, - "bir az daha yaxınlaş, balaca bülbül, yoxsa gül bitmədən gün doğacaq."

Bülbül tikana daha çox yaxınlaşdı və daha yüksəkdən oxumağa başladı. Çünki oğlanla qızın ruhundakı ehtirasın doğuşunu tərənnüm edirdi.

Və gülün yarpaqları zərif cəhrayı rəngə büründü. Eynən gəlinin dodaqlarını ilk dəfə öpən bəyin üzünü bürüyən rəng kimi. Ancaq tikan ürəyə çatmamışdı, buna görə gülün də ürəyi bəyaz qalmışdı, onun ürəyini yalnızca bir bülbülün qanı qızarda bilərdi.

Gül fidanı bülbülə:

- Daha çox yaxınlaş, - deyə səsləndi, - daha çox yaxınlaş, balaca bülbül, daha çox yaxınlaş, yoxsa gül bitmədən gün doğacaq.

Bülbül tikana daha çox yaxınlaşdı və tikan onun ürəyinə dəydi. Və bütün bədənini bir ağrı ürətdi. Acı-acı ağrıdı, çılğın-çılğın ötdü, çünki ölümle tamamlanan eşqi, məzarda ölməyən eşqi tərənnüm edirdi.

Ecazkar gül qızardı. Sanki şərq səmasının gülü idi. Yarpaqlarının kənarları qıpqırmızı idi. Qıpqırmızı ürək yaqut kimi idi.

Amma bülbülün səsi yavaşdı, qanadları titrəməyə başladı, gözünə incə bir təbəqə gəldi, mahnısı get - gedə soldu, soldu və sanki boğazında bir şey düyünləndi.

Və son coşqun bir avaz çıxdı. Bəyaz ay bunu eşitdi, sübhü unuttu, göy üzündə donub qaldı. Al gül bunu eşitdi, bütün bədənini titrəşdi və yarpaqcıqlarını

soyuq səhər havasına açdı. Səda onu təpələrdəki tünd qırmızı mağarlara apardı, yatan çobanları yuxusundan oyatdı, çayların üzərindən əsdi və onlar da xəbəri dənizə apardı.

Gül fidanı:

- Bax! Bax! - dedi - artıq gül tamamlandı. Ancaq bülbül cavab vermədi, çünki uzun çayırıların arasında ürəyində tikan cansız yatırdı.

Günorta vaxtı tələbə pəncərəni açıb bayıra baxırdı.

- Aman, nə gözəl bir bəxt! - deyə hayqırdı. - Budur al bir qızılgül. Mən həyatım boyu belə bir gül görməmişdim. Bu çox gözəl bir güldü, əminəm, latınca uzun bir adı vardır. - Və əyilib gülü dərdi.

Papağını başına qoyub əlində gül qaça-qaça professorun evinə getdi.

Professorun qızı qapının girişində oturub mavi ipəyi dolağa sarıyırdı, it də ayağının dibinə sərilməmişdi.

Tələbə:

- Al bir qızılgül gətirsəm, mənimlə rəqs edəcəyinizi söyləmişdiniz - dedi. - Budur, dünyanın ən al gülü. Bu gün bunu ürəyinizin üstünə taxacaqsınız, biz rəqs edərkən sizi necə sevdiyimi o sizə söyləyəcək.

Lakin qızın qaşları çatıldı.

- Düşünürəm ki, bu mənim paltarıma yaraşmayacaq - qız cavabladı. Həm də mühasibin qardaşı oğlu mənə saf cəvahirat göndərüb, hər kəs bilir ki, cəvahirat güllərdən daha bahalıdır.

- Vallah, çox nankorsunuz! - tələbə əsəblə dedi və gülü yola tulladı, gül ordan su yoluna düşdü və üstündən araba təkərləri keçdi.

- Nankor ha? - qız dedi. - Mən sizə bir şey deyimmə? Siz çox kobudsunuz və nəhayət siz kimsiniz ki, sadəcə bir tələbə. Mən əminəm ki, sənin ayaqqabında mühasibin qardaşı oğlundakı kimi gümüş toqqa da yoxdur. - Qız stoldan qalxıb evə girdi.

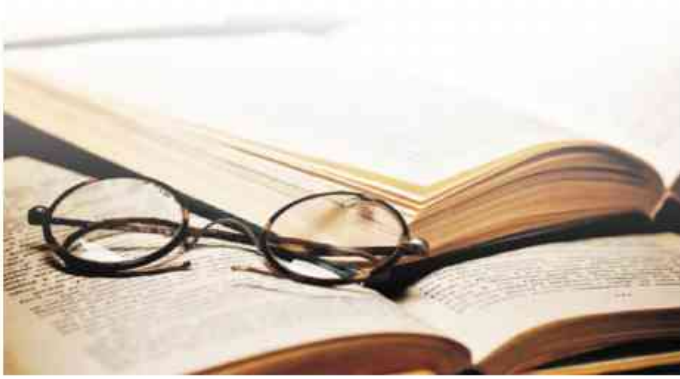
Tələbə bayıra çıxarkən:

- Eşq nə axmaq bir şeymiş! - dedi. - Məntiqin yarısı qədər belə faydası yoxdur, çünki heç bir şey isbat etmir. Sonra həmişə olmayan bir şeyləri söyləyir, insanı da doğru olmayan şeylərə inandırır. Doğrusu, heç bir işdə faydası yoxdu, həm bu dövrdə əməl hər şeydən əvvəl gəlir. Mən yenə də fəlsəfəyə qayıdıb, metafizika öyrənirəm.

Beləliklə, o, otağına qayıdıb böyük tozlu kitabı götürərək, oxumağa başladı.

*Tərcüma:
Aygün Səfərova*

CƏFƏR CABBARLI

ÖLKƏM

Şiş ucları buludlarla döyüşən
Dağlarında buzları var ölkəmin.
Göy otlardan ipək paltar geyinən
Tarlaları, düzləri var ölkəmin.

Verimli torpağı, geniş çölləri,
Çalışan ərləri, igid elləri,
Böyük gəmiləri, dəmir yolları,
Keçidləri, rizləri var ölkəmin.

Göllərində ördəkləri üzərlər,
Çöllərində maralları gəzərlər,
Güllərindən gəlinlər tac bəzərlər,
Ceyran gözlü qızları var ölkəmin.

Coşğun Xəzər oynar ayaqlarında,
İşıq saçan nefti torpaqlarında,
Tarixlərin qızıl yarpaqlarında
Dadlı-dadlı sözləri var ölkəmin.

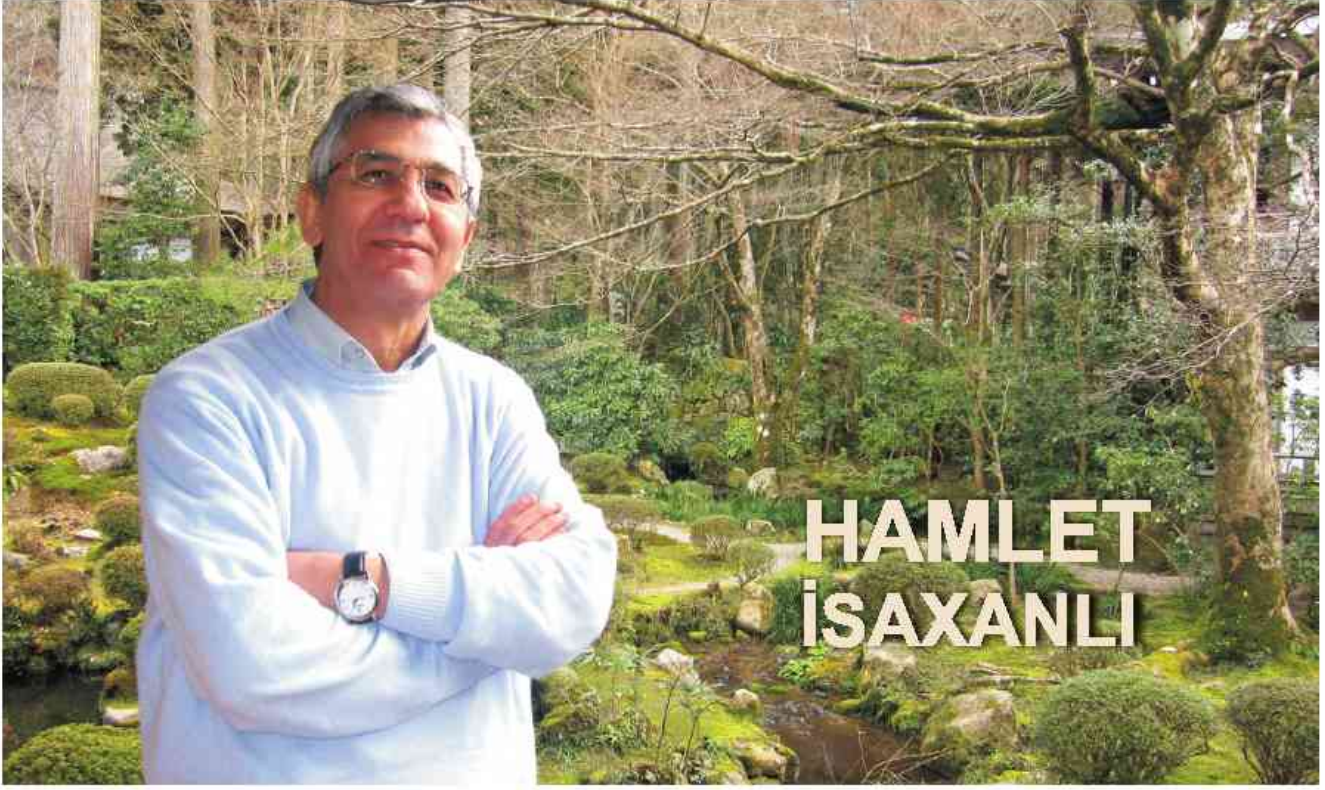
MY COUNTRY

My country! Your charm is greater than we know
Your mountain chains high covered with snow
Green dresses spread on valleys and meadows
My land, what a miracle fame you belong!

The country of wealth, your vast breast is endless
You're bound by the sea, your worriers are sleepless
Long railways and pipes lead to open sea vessels
My land, what a miracle wealth you belong!

Walk among the hills, chasing the wild deer
Beautiful girls with flowers are so dear
Stretch your hands though in distance, but near
My land, what miracle beauties you belong!

Wild Khazar roars and howls ever and ever
Nurses the golden oil in its breast forever
The history of the man will forget it never
My land, what miracle words you belong!

TƏZADLAR

Həyatın al günəşi var, zülməti, küləyi var,
Hər kəsin öz ürəyincə arzusu, diləyi var.

Saraylarda həm əl çalmaq, həm də susmaq görəyi,
Aqillərin məclisində hərənin öz rəyi var.

Qəmi həmdəm edənlərin bayatı deməyi var,
Xoşbəxtlərin coşğusu var, oynayıb-gülməyi var.

Pislikdə ad çıxaranın zəhəri var, zəyi var,
Ədalətə uyanların sevgidən bəzəyi var.

Zoru qayda sayanların əldə dəyəneyi var,
Zora qarşı duranların atəşdən köynəyi var.

Zalımlam qəlbi daşdır, çətin əriməyi var,
Mərhəmətli insanların ipək tək ürəyi var.

Dünyadan köç edənlərin kəfəndən bələyi var,
Həyata göz açanların eşqi, gələcəyi var.

İnsan ulu, insan cocuq, təzadlı gerçəyi var,
Bir əlində iti bıçaq, birində çiçəyi var.

CONTRASTS

Life has its wind, sparkling sunrise, gloomy sunset,
And everyone has dreams and wishes not to be upset.

The palaces always need applause and silence,
Great ceremonies wise speech confesses.

Grief is said together in the sonnet line,
Happy souls burst into bloom with desire.

The bad has poison contrasted with kindness,
The justice glorifies love and happiness.

The violence is seemed to hold a truncheon,
The defence is wearing a shirt made of bullet holes.

A cruel heart is designed of rock and ice,
A kind heart, a sweet remedy for us.

The dead are wrapped up by a special gown,
The new-borns have a flaming future and dawn.

In one hand holding a flower, in the other a knife,
A man is a contrast reality in this fragile life.

TƏK QALMAQ İSTƏYİRƏM

Yoruluram
Şəhərlərin hay-küylündən,
Qaçmaq istəyirəm hərdən
İnsanlardan, bu gündən.
Bezirəm
Müdrək səbrdən,
Dünyanın gərdişinə dözümdən;
Uzaqlaşmaq istəyirəm
Özümdən.

Böyük-böyük icaslarda,
Haylı-küylü məclislərdə
Sevmirəm söz deməyi,
Ya boş sözü dinləməyi.
Əvəzində,
Düşünürəm xəfif-xəfif...
Bu yandasa bir hərif
Kürsüdə yağdırır
Tərif, tərif, tərif.
Lügətində yoxdur qürur,
Cümləsində çox azdır
Xoş mültədə, yaxşı xəbər,
Amma sifət nə qədər...
Sifət, sifət...
Özümü ələ alıram
Şeytana lənət.
İçimdə boğulur nifrət

Ətək-ətək,
Tək qalmaq istəyirəm, tək

Gündəlik qayğılar
Başımdan aşanda,
Dünyanın haqsızlığı
Aşub-daşanda
Sıxır məni
Şövkət də, şən də,
Toy da, nişan da.
Qaçmaq istəyirəm
Gurultulu çal-çağırdan,
Zəngindən, fəğırdan.
O anda
Bir sadə tütək almaq
Və təklük havası çalmaq
Keçir ürəyimdən.

Gözlərimi yumuram
Ələcsiz qalanda.
Təkliyə cumuram
İlk imkanım olanda.
Təklük -
Fikrimin süsləndiyi
Ən uca yüksəklik.
Təklük -
Xəyalımın bəsləndiyi
Ən xoş gerçəklik.

I WANT TO BE ALONE

Tired of all things,
Of noise and city mess,
Of people, of my everyday duty,
I need loneliness.
Exhausted from everything,
From odd patience,
From the tolerance
to the world rotations,
I need to be far away from me.

So many parties, so many meetings,
I hate nonsense and idle speeches,
Instead,
I go to my own world
Yet, nearby, a yes man says his word
Full of praise and praise and praise,
Sincere words are less and less,
No more pride in so many faces,
Then, hatred permeates my bones,

I say to myself "God damn it!"
Take it easy,
You need to be alone.

When with everyday care,
The world's unfair, overfills my heart,
I'm depressed by merriment and weddings.
I want to run away from the poor and wealth,
From endless ceremonies.
Just, simply to take the flute,
And play the song of loneliness.

When I'm desperate I close my eyes
And strive for loneliness at any chance.
Solitude -
The summit of my wits' end.
Solitude -
The reality of my dreams.

Translated by Firangiz Nasirova

Zülfüyə Sadıqova

Xəzər Universitetinin
Musiqi və İncəsənət Departamentinin müdiri

MUĞAMA DÖNÜŞ

Sərdar Fərəcovun «4 fuqa»sını araşdırarkən

Açar sözlər: Fuqa tarixi, 20-ci əsrin polifoniyası, üfqi təfəkkür tərz, muğam və fuqa, Sərdar Fərəcov, 4 fuqa

Fuqa nədir? Nədən bu musiqi forması bir neçə yüzillikdir ki, dəbdən düşmüşdür? Dövrün simvolu olan geyimlər, aksesuarlar, rəqslər, alətlər, dizayn, hətta düşüncə tərzı dəyişir, amma fuqaya olan maraq çox vacib bir element kimi geri qayıdır və hər təzə gələn nəslin beyinlərinə hakim kəsilir. Çünki fuqa intellekt rəmzidir. Bəşəriyyətin ən vacib nailiyyəti kimi intellekt heç vaxt dəbdən düşmüşdür və heç vaxt da imitasiya olunmur.

Fuqa anlayışı qarşısında bəşəriyyət iki, nataraz hissəyə bölünür. Birinci qrup fuqanı musiqi anlaşılmaqlarının ən yüksək zirvəsi saydığından onda yalnız əsnəmək refleksi oyadır. Reallıq belədir ki, fuqadan darıxanlar qrupu miqdarca çoxluqdadır. Fuqanın nə olduğunu bilən, dinləyən və anlayan kiçik insan qrupu isə bilir ki, bu, dünyanın heç bir duyğusu ilə müqayisə edilməyəcək qədər böyük bir ləzzətdir. Fuqanın dinləyiciləri və əsl xiridarları sadəcə musiqiseverlikdən daha artıq olub, dahilərin oynayb bitirdiyi şahmat partiyasını izləyən şahmatçı, mütrəkkəb məsələnin həllinin sonuna yetərkən sevinc keçirən riyaziyyatçı, yaxud illər uzunu göy cisimlərini müşahidə etməklə arzusuna çatmaqda olan astronom daha çox bənzəyirlər. Fuqa, həqiqətən də, fikir məcmusu, əbədiyyətin bu fani dünya sakinlərinə bəxş etdiyi ən gözəl peşkəşidir.

Dahi fizik və riyaziyyatçı Albert Eynşteyn Kainatı

qat-qat piroqa bənzədib. Bu qatların hərəsinin öz zamanı və keyfiyyət göstəricisi var. Bu təkcə elmi deyil, həm də yaradıcı fərziyyədir. Bu fərziyyəyə əsasən biz də fuqanı qat-qat piroqa, yaxud zaman qatlarından ibarət Kainata bənzətsək, fakturada arabit ortaya çıxıb sonra yerini başqasına ötürən mövzular, həqiqətən də, Yaradanın Kainat modeli barədə nəhəng informasiya daşımış olar. Özü də bu model, yeni fuqa Eynşteynin nisbilik nəzəriyyəsindən çox-çox əvvəl ortaya çıxmış və bir neçə əsr insanların şüurunu bu prinsipi anlamağa hazırlamışdır. Məsələn, dördsəsli fuqanı nümunə üçün götürək. Hər şey mövzudan, ekspozisiyada fikrin ortaya atılıb səslənməsindən başlayır. Mövzular da insan kimi doğulub, müstəqil yaşaya bilir. Sonra bu fikir, mövzu başqa səsdə və başqa tonallıqda səslənir. Eynşteynin yanaşması ilə baxsaq, bu mövzu artıq tamam başqa zamanda və fərqli keyfiyyətdə, yeni tonallıqdadır. Bəs mövzu ikinci səsdə təkrarlanarkən birinci səsdə nə baş verir? Axı o da yerində dayanmayıb, hərəkət və inkişafdadır. Həmin bu prinsipə, yeni hər dəfə yeni səsdə ifadə olunduqca və yeni zaman keyfiyyəti əldə etdikcə Zamanın qatları bir-birini təkrarlayaraq, amma fərqli keyfiyyətdə gözümüzün qarşısında dalğalanır və bir-birini üstələməyərək, batırmayaraq paralel həyatın nə olduğunu anladır. Məsələyə filosof kimi yanaşsaq, mövzunun müxtəlif səslərdə təkrarını eyni fikrin dərinləşməsinə bənzədə bilərik. Paralel səslənən mövzular başqa fikirlərə nəzərən əsas fikrin aktuallığının sınağıdır. İşləmə bəlməsi isə mövzunun, fikrin detallarına varmaq və dərinə getmək deməkdir.

Sonunda hər şeyin öz məcrasına, ilkin tonallığa və təsdiqə qayıtması doğulan hər məxlüğün Xaliquə qayıtması modelinin musiqidə təkrarıdır. Bir sözlə, fuqa sözün bitdiyi yerdə başlayan dərin təfəkkürün musiqi analogiyasıdır. Fuqanın missiyası təkcə üfqi təfəkkür nümayiş etmək deyil. O, beyinin təfəkkür qabiliyyətini sazlayıb, şüuraltı proseslərdə ilişib qalan vacib sualların cavabını ünvanına çatdırmalıdır. (Latıncadan tərcümədə fuqa «qaçış», yaxud «təqib etmək» deməkdir)

Bəlkə də məhz bu səbəbdən polifonik musiqinin tacı olan fuqaya müxtəlif dövrlərdə qayıdış müşahidə olunur. Fuqa tarixini ikili zirvəsi olan dalğavari prosese bənzətmək olar. Zirvələrdən biri 18-ci əsrin birinci yarısına, o biri isə 20-ci əsrə təsadüf edir. Artıq 18-ci əsrin ortalarında şaquli təfəkkür, yeni harmoniya üfqi üsulla, kontrapunktla kəskin qarşıdurmaya başladı. Klassik barokko üslublu fuqa yerini hamofon-harmonik üsluba verdikcə, polifoniya təfəkkür tərzini kimi arxa plana keçir və bununla da kubar musiqisinin inkişafına təkan verirdi. Bir müddət kölgədə qalmış polifonik musiqiyə və xüsusilə də Bax yaradıcılığına maraqlı romantizm dövründə qayıdış zamanını yaşadı. Mendelson və Reger romantizmin müxtəlif mərhələlərində fuqanın daxili yenilənmə və musiqi təfəkkürünün polifonikləşməsi prosesinə təkan veriblər.

Fuqanın tədrici kresçendoya bənzər inkişaf modeli 20-ci əsrdə obrazlar qalereyasını genişləndirdi. Komik, lirik, hətta peyzaj tipli fuqalar yarandı. Amma 20-ci əsrdə fuqanın şər qüvvələrin obrazını yaratmaq üçün istifadəsi ən xarakterik keyfiyyətdir. P. Xindemit «Dünyanın harmoniyası» (1950) əsərinin remarkasında «cəld, ucadan, kobudcasına» yazanda, sanki əsri başına alacaq «dəlicəsinə enerji verə biləcək səs gərginliyinin» polifonik inkişafına deyil, bütün əsrin musiqisinə giriş sözü yazırdı. Fuqa artıq müstəqil forma olmaqdan daha artıq funksiya daşımağa başlamış və bəstəkarın əldə etmək istədiyi gərginliyin ən əlverişli ifadəçisinə çevrilirdi. Fuqa məzmunca spektrini genişləndirərək, semantik imkanlarının ən yüksək həddinə yaxınlaşdı. Belə energetik inkişaf xətti ilə gedərək polifoniya insanın intellektual-mənəvi fəaliyyətinin göstəricisinə çevrildi. Əsas səbəb isə 20-ci əsrdə intellektual başlanğıcın rolunun daha da vacib olması ilə əlaqədar idi. Mürəkkəb kontrapunkt texnikası neoklassisizm cərəyanını stimullaşdırır, tonal çərçivələri genişləndirir, ritmik texnika növlərini (poliostinato) həyata gətirir, sonorika üsulu ilə çoxlaylı musiqi qatlarının tətbiqi musiqi təfəkkürünü mürəkkəbləşdirirdi (İ. S. Stravinski, P. Xindemit, O. Messian, V. Lyutoslavskiy). 20-ci əsrin bəstəkarları Bethovenin «Böyük fuqaları»na köklənərək, «azad kontrapunkt» və «dissonans kontrapunkt»dan istifadə edərək, yeni istiqamət göstürdülər. Baxın «Fuqa sənəti» məcmuəsinə giriş sözünü yazmış alman nəzəriyyəçisi Marpurqun təsvir etdiyi fuqa yazma texnikası həm də

Şönberqin 12 tonlu texnikasının nəzəri əsasını təşkil etdi. Zamanın əsas xarakteristikası – həddən artıq sıxlaşmış informasiya axını özü reallığın qəribə çoxplanlı idrakını, təfəkkürün polifonikləşməsini yaradaraq, müasir dövr bəstəkarının qavrayışına təsir edir. İnformasiya bolluğu həm də onun daha da təmərküzləşməsini və daha sıx şəkildə təqdim edilməsini tələb edir.

Bununla belə, polifonik formaların Everesti sayıla biləcək Bax yaradıcılığında olduğu kimi, müəyyən tonal münasibətdə qurulan polifonik məcmuələr də yaranırdı. Silsilə şəkilli prelyudiya və fuqa forması P. Xindemit, D. Şostakoviç, R. Şedrin, Q. Qarayevin yaradıcılığında intibah zamanını yaşadı. Ona görə də, polifonik formalar həm ilkin, prelüd və fuqa şəklində, həm də musiqi fikrinin formayaradıcı funksiyası kimi 20-ci əsr musiqisinin əsas xarakteristikasına çevrildi.

20-ci əsrdə həm bəstəkarlıq məktəbini yaratmış və eyni zamanda müasir dünya ilə ayaqlaşmağa çalışan Azərbaycan professional musiqisi bütün bu proseslərdən kənarda qalmamışdı. Avropa məktəbini keçən hər bəstəkar fuqanı həm ilkin, klassik variantda öyrənib dərk edir və eyni zamanda musiqidə polifonik inkişaf prinsiplərini tətbiq edirdi. Polifonik təfəkkürün professional musiqiyə gətirilməsi, əlbəttə ki, dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyovun fəaliyyəti ilə bağlıdır. Not yazısı, homofon-harmonik üslub, yeni, Avropa musiqi formaları ilə birləşən musiqimizə polifonik formalar da gəlməkdə idi. Dünya musiqisində polifonik təcrübə sahəsində nailiyyətləri milli musiqi sənəti müstəvisində inkişaf etdirən bəstəkar keyfiyyətcə yeni polifoniya növü yaratmışdı.

Üfqi təfəkkür tərzini Azərbaycan xalqı üçün yenilik deyildi. Minilliklər boyu xalqın səs yaddaşının bünövrəsi olan muğamlarda həm improvizəlik, eyni melodik parçanı melodik inkişaf etdirmə imkanı, eləcə də paralel olaraq bir neçə melodiyanın müstəqil xətt üzrə inkişafı da artıq cillənmiş şəkildə vardı. Muğam triosunda xanəndənin, tar və kamançanın partiyasını müstəqil xətt kimi götürsək, 3 səsli polifonik əsərin quruluşunu çox xatırladılar. Xanəndə mövzunu səsləndirir, əvvəl tar, sonra kamança kanon şəklində onu inkişaf etdirir. Bu iri, əslində polifonik olan əsərin öz tonal planı, təqdimatı, inkişafı və kulminasiyadan enişi var. Homofon-harmonik üslub musiqi həyatında aparıcı rolunu göstərməmişdən əvvəl polifoniya fuqa şəklində Qərbdə, muğam isə Şərqdə faktiki olaraq eyni işi görürdü.

Avropa musiqisini mənimsəyib, öz milli məktəbini yaradan bəstəkarlarımız qısa zamanda, az qala paralel olaraq avanqard musiqini mənimsəməli və zamandan geri qalmamaq üçün tətbiq etməli olurdular. Ona görə də, neofolklorçuların avanqardçı kimi çıxış etməsi bir qədər paradoksal görünürdü. Zümrüd Dadaşzadənin bu barədə qeydi çox qiymətli: «... Odur ki, avanqard xassəli Şərqi anlamının yaranışı heç də təsadüfi deyil. Başqa sözlə, 20-ci əsr bəstəkarlarının

nailiyyətləri kimi qiymətləndirilənlərin böyük bir qismi əslində milli musiqinin, folklorun dərin qatlarında əsrlər boyu qorunub mühafizə olunmuşdur. Yeni texnologiyalar milli musiqi sənətinin həmin özgül xüsusiyyətlərini daha bariz ifadə etmək üçün gözəl vasitə idi».

Belə bir fikir var ki, müasir polifoniyada məhdudiyət yoxdur, hər bir şeyə icazə var. «Melodizm son həddə qədər fakturanın müxtəlif cinsli laylarını zənginləşdirərkən» (V. Xolopov), qarşısındakı bütün hədləri aşib keçə bilər. Amma «hər şey olan» anlayışı bəzi intervallara aiddir. Müasir zamanın polifoniyasını Ars nova dövrünün motetləri ilə müqayisə etsək, onların ən vacib ümumi cəhətləri aşkarlanır – metr və harmoniyanın uzlaşdırıcı rolunun minimal olduğu bir vaxt fakturanın təbəqələşməsi və qavrayışın üfqi köklənməsinə ehtiyacın artması. Bu mənada, yəni müasirlik və ənənələr baxımından Sərdar Fərəcovun fuqalarını araşdırarsa olsa, axtardığımız bütün məqamları aydın görürük. Onun fuqaları klassik tələbləri, sxemləri pozmadan yazılsa da, mahiyyətə müasir zamanın məhsuludur. Amma bu fuqalar klassik və müasir olduğu qədər də millidir.

Sərdar Fərəcovun «4 fuqa»sını muğam üstündə

yazılmış fuqalar da adlandırmaq olardı. Polifoniyada muğam intonasiyalarının istifadəsi ideyasını bəstəkar özü belə şərh edir: «Hələ tələbə ikən konservatoriyada yaradıcılıq məsələlərini müzakirə edərkən, bu fikri eşitmişdim. Görkəmli pianoçu Rauf Atakişiyev imtahanların birində bunu arzu şəklində səsləndirmişdi. O, bəstəkar tələbələrə muğam ladlarında fuqa yazmaq ideyasını təklif eləmişdi. Milli ladlarda fuqa yazmaq o vaxt çox maraqlı gəlirdi».

Fortepiano üçün yazılmış əsərləri dördlü silsilədə birləşdirmək bəstəkar üçün xarakterik xüsusiyyətdir («4 vals», «4 fuqa», «4 prelüd», «4 miniatür»). Adı çəkilən fuqaların vahid ideya məzmunu, yaxud onları silsilədə birləşdirəcək bir cəhəti yoxdur. Fuqalar klassik tələbləri pozmayan, amma müasir musiqi dilində yazılmış əsərlərdir. Aradır fakturadan aydın şəkildə seçilən muğam intonasiyaları əsərin emosional qavrayışını bir qədər zənginləşdirir.

Birinci fuqa (C dur) ikisəsliyədir. Tema C dur-da başlayıb sonuncu xanədə re şura modulyasiya edir. Şurun xarakterik kadansı mövzunu yaddaqalan edir və səs yaddaşımızdan unudulmaz xatirələr oyadır. Melodiyayı bəzəmək Şərqi musiqisinin səciyyəvi xüsusiyyətidir.

Şur ladının səciyyəvi kadansı

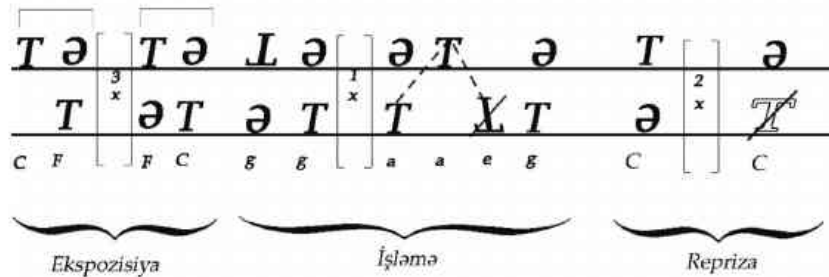

Fuqanın ekspozisiyası ikiqatdır (C - F, F - C). Tema əvvəl yuxarı səsdə əsas tonallıqda keçir. Cavab aşağı səsdə və subdominant tonallığındadır. Əks ifadə temanın sonuncu xanəsindəki şur kadansının melodik fikrini davam edir. Fuqa boyu əks ifadə melodik cəhətdən saxlanılmayıb. Yəni, hər dəfə variasiya şəklində yenilənir. Ona görə də, əks ifadənin özünün müstəqil inkişaf xətti əmələ gəlir. Ekspozisiya ilə kontrekspozisiya arasında intermediya var.

Temanın çevrilmiş keçirilməsi ilə (g moll) fuqanın işləmə bölməsi başlayır. İşləmə bölməsinin tonal planı

belədir – g, g, a, a, e, g. Temanın əksərən minor tonallıqlarında keçirilməsi fuqanın başlanğıc major tonallığı (C) ilə, eləcə də major boyalı repriza ilə təzad təşkil edir. İşləmə hissəsinin minor boyalı olması onu şur ladının əhval-ruhiyyəsinə yaxınlaşdırır. İşləmə bölməsinin üçqat strettası gərginliyi artırır, reprizaya çatdırır. Reprizada temanın cəmi 2 dəfə əsas tonallıqda keçirilməsi kifayət edir. Sonuncu dəfə mövzu ikiqat böyüdülmüş və qısaldılmış şəkildə verilir. Fuqanın sxemində bunları daha aydın görmək olar.

I fuqa

İkinci fuqa da ikisəslidir. Tonal baxımdan tema səbatsız olduğundan mövzunun başladığı notu əsas ton kimi götlürək. Tema səs sırasına görə re çahargaha çox yaxındır. Çahargahın qələbə əzmi bu fuqanın da emosional təsir dairəsini müəyyənləşdirir. Ekspozisiya

ikiqatdır (e – h, h – e). Fuqanın fərqləndirici xüsusiyyəti odur ki, işləmə bölməsində yeni tonallıq əmələ gəlmir. Temanın və əks ifadənin tərsinə çevrilmiş səslənməsindən işləmə bölməsinin başlanğıcı məlum olur. Reprizada tema iki dəfə əsas tonallıqda keçir.

II fuqa

Üçüncü fuqa üçsəslidir. Tema yuxarı səsdən başlayır. Cavab orta səsdə, sonra aşağı səsdə keçir. Bu fuqanın hər iki əks ifadəsi sonacan saxlanılır. Fuqa major boyalıdır, G dur tonallığındadır. Azərbaycan ladlarından rast ilə emosional, intonasiya və səs sırası baxımından əlaqələri aydın bilinir. Ekspozisiya ikiqatdır (G – D – G, D – G – D). Kontrekspozisiya arasındakı intermediyada mövzunun tematik materialı

improvizə edilir. Üçqat stretta işləmə bölməsinin başlanmasından xəbər verir. İşləmə əsasən minor tonallıqlarında olduğundan rastın işıqlı intonasion əhvalından bir qədər uzaqlaşma baş verir. Əsas tonallıqda orta, aşağı və sonra yuxarı səsdə keçən üçqat stretta reprizanın gəlişini bəyan edir. Fuqa temanın aşağı səsdə oktava ikiləşməli təntənəli gedişi ilə bitir.

III fuqa

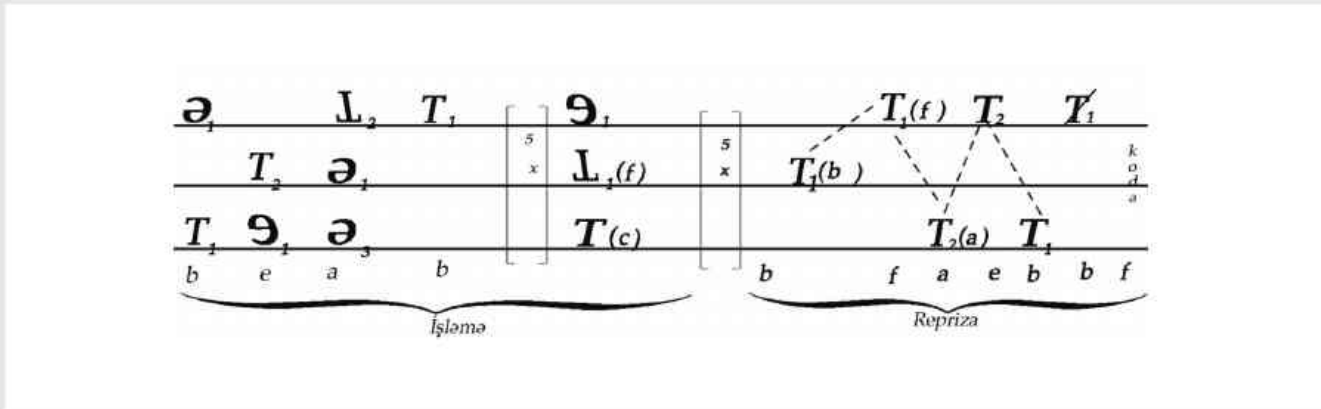
Dördüncü fuqanın teması o qədər xromatikləşmişdir ki, onun Azərbaycan ladlarından hansısa birinə bənzətmək artıq mümkün deyil. Amma muğamlara xas olan kvarta gedişləri səs yaddaşından tanış assosiasiyalar

oyadır. Bu fuqa üçsəslidir, iki mövzudur və quruluşca daha mürəkkəbdir. Birinci tema geniş ikiqat ekspozisiya ilə təqdim edilir (f – b – f, b – f – b). İkinci temanın ekspozisiyası nisbətən yığcamdır (a – e – a).

IV fuqa

İşləmə bölməsində hər iki temanın inkişafı paralel gədir. Burada həm birinci, həm də ikinci temanın əks ifadəsi prosese qoşulub. Əsas tonallığın beşqat stretta şəklində qayıtması artıq reprizanın payına düşüb.

Strettada həm birinci, həm də ikinci tema iştirak edir. Birinci tema sonuncu dəfə yuxarı səsdə qısaldılmış şəkildə keçirilməklə natamamlıq, sual yaradır.

Avropasayağı musiqi mədəniyyəti ölkədə təşəkkül tapandan bəri polifonik əsərlər ifadənin düşüncə tərzini dəqiq əks etməyi bacaran intellekt göstəricisi kimi pedaqogikada tətbiq edilir.

Sərdar Fərəcovun «4 fuqa»sının fərqləndirici xüsusiyyətinin muğam laddarı və intonasiyasında olduğunu nəzərə alsaq, muğam simvolikasını, xırdalıqları, melizmləri xüsusi diqqətdə saxlamaq lazımdır. Bu, fuqaların əsas daxili mənə dairəsidir. Puzalar, liqalar, frazirovka da ifaçılıqda bu məqsədə yönəldilməlidir. Burada muğamın intellektual tərəfi göstərilir. Ona görə də rəqslər, mahnılar, oynaq intonasiyalar yoxdur. Bununla belə, əsərlər müasir ekspressiya ilə zəngindir. Milli kolorit həm də qarşıya qoyulmuş bədii məsələnin ornamental metrik həllində özünü göstərir. Fuqalar

18-ci əsrin musiqisində olduğu kimi, emosional təzadlardan azad olduğu üçün dinamik işarələr xüsusi kasadlıqla verilib. Pedal da çox az işlədilməlidir, çünki faktura kifayət qədər xromatikləşib (xüsusilə 4-cü fuqada). Çalışmaq lazımdır ki, stretta olduqda çirkin səslənmə alınmasın. Polifonik çətinlikləri ifa zamanı aradan qaldırıldıqca, paralel olaraq hamar səs və müləyyən sonor rənglərin də alınmasına çalışmaq lazımdır.

Sərdar Fərəcovun fuqaları klassik fuqa, müasir musiqi dili və muğam intonasiyaları arasında baş tutmuş kontrapunktik söhbətlərdir. Keçmiş zamanla müasirliyin bu cür qovuşması pozitiv mənə daşıyır və 20-ci əsrin insanının, eyni zamanda melizmlərinə qədər milli olan müasirliyin intellekt göstəricisinə çevrilir.

Зульфия Садыхова

4 фуги Сардара Фараджева: от классической формы к мугаму

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматривается роль фуги как носителя интеллектуального процесса.

Исследуются две вершины развития фуги, как музыкальной формы – одна в 18 веке, другая – в 20-ом.

В статье освещается взаимопроникновение традиций восточной и западно-европейской музыкальных культур и сквозь эту призму определяется художественная ценность произведений Сардара Фараджева – композитора 20 в. и тонкого знатока национальной музыки. Его 4 фуги анализируются отдельно.

Дается точное строение структуры каждой фуги и приводятся рекомендации по исполнению.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

История фуги, полифония 20 века, горизонтальный стиль мышления, мугам и фуга, Сардар Фараджев, 4 фуги.

Zulfiyya Sadigova

4 fugues of Sardar Farajov: from classic form to Mugham**SUMMARY**

The article investigates the fugue as a carrier of intellectual thought through history. It traces the process of development of two double fugues, one from the 18th century and one from the 20th century. It also discovers similarities of polyphonic forms to our national style resulting from the horizontal way of thinking in mugham. The article expresses not only the musical forms that have characterized various eras, but also the uniqueness of musical works that were composed based on aspects that unite Eastern and Western styles of thought. It defines the artistic values in the works of Sardar Farajov, who was a 20th century composer and also an expert and conservator of our national music. His "Four Fugues" are analyzed separately. The precise structural scheme of each fugue is given. The article offers recommendations about the performance of these fugues.

KEYWORDS:

Fugue history, 20th century polyphony, horizontal way of thinking, mugham and vugue, Sardar Farajov, Four Fugues.

ƏDƏBİYYAT

- Полифония XX века (краткие тексты лекций) http://www.superinf.ru/view_helpstud.php?id=220
 Я. Милштейн – Хорошо темпированный клавир И. С. Баха и особенности его исполнения. М., Издательство «Музыка», 1967
 С. Григорьев и Т. Мюллер – Учебник полифонии. М., «Музыка», 1969
 Исполнительский анализ прелюдии и фуги E-дур из 1-го тома ХТК
http://assol.net/PDF/metodika/analiz_prel_i_fuga-Edur_htk_polyakova.pdf
 Музыкальные жанры. Фуга
http://art.1september.ru/view_article.php?ID=200902411
 Фуга. Материал из Википедии -
 Исполнительско-методический анализ прелюдии и фуги Cis dur из 2-го тома ХТК И. С. Баха.
<http://nsportal.ru/shkola/muzyka/library/2014/10/09/ispolnitelsko-metodicheskiy-analiz-prelyudii-i-fugi-cis-dur-iz-ii>
 А. Должанский – 24 прелюдии и фуги Шостаковича, Л., 1963
 Крупинина Л. Л. Эволюция фуги. М., 2001
 Фуга 19-го века в стилевом контексте музыкального романтизма
<http://www.dissercat.com/content/fuga-xix-veka-v-stilevom-kontekste-muzykalnogo-romantizma-na-primere-proizvedeni-f-mendelso#ixzz3LUBI9gS3>
 Zümrüd Dadaşzadə. "Azərbaycan musiqisində avanqard texnologiyaların tətbiqinə dair", "Mədəniyyət dünyası" (elmi-nəzəri məcmuə). Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti. Bakı, 2010, XIX buraxılış.

"Konservatoriya" jurnalı
 №3 (25)

XƏZƏR XƏBƏR JURNAL

“Bir bölüyün manifesti” sənədli kitabı, bundan əvvəl “Elm və Təhsil” nəşriyyatı tərəfindən işıq üzü görmüş, müstəqil Azərbaycan Respublikasının cinayət-prosessual qanunvericiliyinin mənbələrinin konseptual şəkildə tədqiq olunduğu və bu sətirlərin müəllifinin elmi məsləhətçisi və rəyçisi olduğu “Cinayət-prosessual qanunvericiliyin mənbələrinin elmi-nəzəri əsasları və hüquqi xarakteristikası” adlı monoqrafiyası ilə milli hüquq elminə qiymətli töhfə vermiş gənc, perspektivli mütəxəssis Qaya Əliyevin oxucularla növbəti görüşüdür. Əgər birinci kitab önəmli yaradıcılıq dövrü keçirən Qaya Əliyevin sırf elmi idrakının və akademik hüquq düşüncəsinin məhsulu idisə, hal-hazırda dəyərli oxucularımıza təqdim olunan “Bir bölüyün manifesti” sənədli çərki isə, ədəbi-bədii yaradıcılıq və xüsusilə nəsr sahəsində, o cümlədən çərk janrında qələmini sınayan müəllifin daha çox bədii təxəyyülünün, emosional idrakının, fəlsəfi dünyagörüşünün və bilavasitə vətəndaş mövqeyinin inikasındır.

Kitabda çağdaş dövrümüzün tələbkar oxucularına rəşadətli ordumuzun bir bölüyünün döyüşçülərinin timsalında doğma vətən naminə, Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağın azadlığı uğrunda mərdliklə vuruşan vətən oğullarının dolğun obrazları təqdim olunmuşdur.

Ölkəmizin ərazisinin 20 faizinin erməni silahlı qüvvələrinin işğalı altında olmasını, 1 milyondan artıq

QARABAĞ DÖYÜŞÇÜLƏRİ HAQQINDA DƏYƏRLİ KİTAB

soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün həyatı yaşadığını nəzərə aldıqda, hesab edirəm ki, bu fundamental əsərin aktuallığı barədə geniş danışmağa ehtiyac yoxdur.

Hər şeydən əvvəl qeyd etmək istərdik ki, bu dəyərli əsər mənəvi-ideoloji mahiyyəti etibarilə, Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün müdafiəsi uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizə ithaf olunmuş əbədiyyət simfoniyası, Qarabağ müharibəsində böyük şücaət və misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərmiş Yasamal taborunun II bölüyünün igid döyüşçülərinə sözdən qoyulmuş abidədir.

Yasamal taborunun II bölüyünün keçdiyi döyüş yolu haqqında tarixi həqiqətləri əks etdirən ilk, bir qədər romantik tərzdə və bədii üslubda yazılmış bu əsərdə, bəlkə də hələ tariximizə bəlli olmayan məlumatlar, tarixi faktlar və hadisələr öz əksini tapıb. Bu əsərin ürək qanı ilə yazılmış səhifələrində 46 nəfər mərd, şücaətli, cəsur, ölümün gözüne dik baxan, vətən naminə tərəddüd etmədən sinəsini düşmən gülləsinin qabağına verən igid oğullarımızın, I Qarabağ müharibəsində şərəfli döyüş yolu keçən Yasamal taborunun II bölüyünün döyüşçülərinin ürəyi çırpınır.

Kitabda bütün döyüşçülərin bir ali məram uğrunda mübarizəsi qırmızı bir xətt kimi göz önündən keçib gedir. Vətənə sonsuz məhəbbət, düşməne qarşı bərk kin, nifrət hissi. Zəngin, rəngarəng boyalarla gərgin hadisələrin fonunda hər bir döyüşçünün xarakterik real obrazı ustalıqla əks etdirilir. Onların keçdiyi şərəfli döyüş yolu haqqında sətirləri oxuduqca sanki, tankların vahiməli nərilisini, ağır hərbi texnikanın, artilleriyanın tükürpədicisi uğultusunu, güllə səslərini eşitmək olur. «Bir bölüyün manifesti» əsərində bir məqam xüsusilə diqqət çəkir. Müəllif hadisələri təsvir etməklə yanaşı, bədii-publisistlik formada hər bir döyüşçünün həyat və döyüş yolunu izləyir və bütövlükdə onların mənəvi dünyasının vəhdətini yaradır. Eyni zamanda, əsərdə hər bir döyüşçünün keçdiyi ömür və döyüş yolunun timsalında bütövlükdə bölüyün hərbi-psixoloji panoraması yaradılır, bütövlükdə bölüyün hərbi-psixoloji mozaikası fonunda isə, hər bir döyüşçünün psixoloji portreti canlandırılır.

Müəllifin özünəməxsus metodikası və spesifik yaradıcılıq üslubu da xüsusi maraq doğurur. Əsərin

strukturuna diqqətlə nəzər yetirdikdə aydın olur ki, oçerkin tərkib hissəsini təşkil edən hər bir bölmənin sərlövhəsi həmin bölmənin həsr olunduğu qəhrəmanın ömür yolundan ana xətt kimi keçən mühüm nüansı ehtiva edir. Daha sonra, müəllif tərəfindən məzmun etibarilə həmin sərlövhə ilə sinxronlaşan müvafiq aforizmlər verilir. Məsələn, əsərin Qarabağda döyüşmüş Əfqanıstan müharibəsi veteranı Mirhəbil Rzayevdən bəhs edən bölməsi "Əfqanıstan müharibəsindən Qarabağın müdafiəsinə (Beynəlmiləl missiyadan vətən borcuna)" sərlövhəsi ilə başlayır və Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 4 noyabr 1993-cü ildə beynəlmiləlçi döyüşçülərlə görüşündəki çıxışından verilmiş müvafiq iqtibasla davam edir. Yaxud, əsərin ağır döyüşlərin birində yaralanmasına baxmayaraq yenidən vətənin müdafiəsi uğrunda döyüşlərə atılan Nurbala Əliyevdən bəhs edən bölməsi qəhrəmanın döyüş yolundan qırmızı xətt kimi keçən bu mühüm nüansa müvafiq olaraq məşhur atalar sözü əsasında, "İgid odur, atdan düşə atlına" sərlövhəsi ilə təqdim olunmuşdur.

Həmçinin, müəllif ayrı-ayrı hərbiçilərin ömür və döyüş yolundan bəhs edərkən, qəhrəmanın canlı portretini yaratmaq və onun barəsində oxucuda tam, dolğun və real təsəvvür formalaşdırmaq üçün birbaşa mənbəyə - cəbhə yoldaşlarının xatirələrinə, sənəqə dostlarının döyüş təsəvvürlərinə müraciət edir. Lakin, bununla belə, müəllif bu xatirələri və təsəvvürləri kənarından, passiv şəkildə izləmir, yeri gələndə "müdaxilə edərək" onları şərh edir, bəzən ilk baxışda adi görünən məqamlarda belə qeyri-adi nüanslar aşkar edir və oxucunun diqqətini həmin nüanslara cəlb edir.

Əsər dilinin maksimum mükəmməlliyi, fikrin tam aydınlığı və elmi, fəlsəfi, məntiqi, bədii və s. cəhətlərdən əsaslılığı, sözlərin və ifadələrin birmənəlikliyi, dil yığcamılığı və digər üsuli keyfiyyətlərlə yadda qalır. Eyni zamanda, Azərbaycan dilinin leksik resurslarından, sözün poetik, terminoloji funksiyalarından və digər imkanlarından maksimum istifadə edən müəllif Yasamal taborunun II bölüyünün döyüşçüləri ilə bağlı həyat həqiqətlərini böyük uğurla sənət həqiqətinə çevirə bilmişdir.

Oçerklərin bədii-tədqiqat obyektini - qəhrəmanlar, hadisələr, psixoloji portretlər və s.-dir. Müəllifin ayrı-ayrı qəhrəmanları bədii cəhətdən təqdim etməklə kifayətlənməyib, onların necə qəhrəman kimi formalaşması sualına cavab axtarması, hər bir fərdi qəhrəmanlığın sosial-psixoloji genezisinə varması, ilk baxışda o qədər də cəlbədiçi görünməyən, lakin son dərəcə mühüm əhəmiyyət kəsb edən və qəhrəmanın xarakterini açan detallara oxucunun diqqətini cəlb etməsi, yeri gələndə hadisə və prosesləri müxtəlif aspektlərdən geniş, ətraflı və müfəssəl şəkildə şərh etdiyi halda, müəyyən hallarda isə, oxucunu düşündürmək üçün mətləbləri simvollar vasitəsilə

ustalıqla kodlaşdırması əsərin orijinallığını şərtləndirən spesifik xüsusiyyətlərdəndir. Bu və ya digər faktın, hadisə və prosesin funksional obrazını təqdim edən müəllif, daha sonra onun mahiyyətinə varır, daxili dramatizmini, ziddiyyətlərini spektrləşdirir.

Əsərin ədəbi-bədii yeniliyini səciyyələndirən məziyyətlərindən biri də müəllifin ənənəvi yazı manerəsinin yeknəsəq axarını cəsarətlə pozması, yeni bədii təsvir və ifadə vasitələrinə, kompozisiya elementlərinə yer verməsi, hadisə və prosesləri qeyri-ənənəvi yanaşmalar, doqmatizmi və yersiz mühafizəkarlığı rədd edən analitik baxış bucağından təhlil etməsidir. Ehkamçılığı və mühafizəkarlığı rədd edən, pragmatizm və qeyri-ənənəvi yanaşmalara əsaslanan bu analitik baxış bucağını müəllifin heyət fəlsəfəsinə, müxtəlif ontoloji və qnoseoloji problemlərə dair fəlsəfi düşüncələrindən tutmuş hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi ilə bağlı pədaqoji baxışlarına, mövzu üzrə müxtəlif məsələlərlə bağlı aforizmik xarakter daşıyan mülahizələrindən tutmuş tarixi hadisələrə, dünyada, regionda və ölkədə gedən ictimai-siyasi proseslərə dair siyasi icmallarına, politoloji analizlərinə qədər, əsərin hər bölməsində müşahidə etmək mümkündür. Doğrudur, bu individual düşüncələrdə, icmallarda, şərhlərdə, analizlərdə, ayrı-ayrı predmet, hadisə və proseslərə baxışlarda razılaşmadığımız məqamlar da var. Lakin, etiraf etməliyəm ki, müəllif öz mövqeyini ciddi, konkret və tutarlı arqumentlərlə əsaslandırma bilmişdir.

Burada digər bir amili də vurğulamaq istərdik. Qarabağ uğrunda mübarizə kədər, təəssüf, rəğbət, nikbinlik, inam kimi hissləri özündə ehtiva edir. Bu cəhətlər müəllifin mənəvi aləminin inikası kimi kitabın ruhuna hopub, onun hər şeydən öncə, insani duyğularını, humanizmini saf, bəşəri keyfiyyətlərini göstərir.

Əminliklə demək olar ki, «Bir bölüyün manifesti» əsəri Qarabağ müharibəsinin bədii-publisistik salnaməsi olmaqla yanaşı, böyüməkdə olan gənc nəslin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsində böyük rol oynayacaq. İnanırıq ki, müəllif bu mövzuda yeni-yeni maraqlı əsərləri ilə oxucuların görüşünə gələcəkdir.

*Əsədulla Qurbanov,
fəlsəfə elmləri doktoru, professor*

TIME

TITANIC COMPOSER JAMES HORNER DIES IN PLANE CRASH

23 June 2015

Mike Barnes

"We have lost an amazing person with a huge heart and unbelievable talent"

James Horner, the consummate film composer known for his heart-tugging scores for *Field of Dreams*, *Braveheart* and *Titanic*, for

which he won two Academy Awards, died Monday in a plane crash near Santa Barbara. He was 61.

His death was confirmed by Sylvia Patrycja, who is identified on Horner's film music page as his assistant.

"We have lost an amazing person with a

huge heart and unbelievable talent,” Patrycja wrote on Facebook on Monday. “He died doing what he loved. Thank you for all your support and love and see you down the road.”

Horner was piloting the small aircraft when it crashed into a remote area about 60 miles north of Santa Barbara, officials said. An earlier report noted that the plane, which was registered to the composer, had gone down, but the pilot had not been identified.

For his work on the 1997 best picture winner *Titanic*, directed by James Cameron, Horner captured the Oscar for original dramatic score, and he nabbed another Academy Award for original song (shared with lyricist Will Jennings) for “My Heart Will Go On,” performed by Celine Dion.

“My job — and it's something I discuss with Jim all the time — is to make sure at every turn of the film it's something the audience can feel with their heart,” Horner said in a 2009 interview with the *Los Angeles Times*. “When we lose a character, when somebody wins, when somebody loses, when someone disappears — at all times I'm keeping track, constantly, of what the heart is supposed to be feeling. That is my primary role.”

His score for *Titanic* sold a whopping 27 million copies worldwide.

His fruitful partnership with Cameron also netted him Oscar noms for original score for the blockbusters *Aliens* (1986) and *Avatar* (2009). The pair reportedly were also at work on *Avatar* sequels.

The Los Angeles native earned 10 Oscar noms in all, also being recognized for his work on two other best picture winners: *Braveheart* (1995) and *A Beautiful Mind* (2001). He also received noms for *An American Tail* (1986), *Field of Dreams* (1989), *Apollo 13* (1995) and *House of Sand and Fog* (2003).

Always busy, Horner has three films coming out soon: *Southpaw*, the boxing drama that stars Jake Gyllenhaal and Rachel McAdams and is due in theaters in July; Jean-Jacques Annaud's *Wolf Totem*, out in September; and *The 33*, a drama based on the 2010 mining disaster in Chile that's set for November.

His lengthy film résumé includes *The Lady in Red* (1979), *Wolfen* (1981), *Star Trek II: The Wrath of Khan* (1982) and *Star Trek III: The Search for Spock* (1983), *Red Heat* (1988), *Glory* (1989), *The Rocketeer* (1991), *Patriot Games* (1992), *Searching for Bobby Fischer* (1993), *Jumanji* (1995), *How the Grinch Stole Christmas* (2000), *Troy* (2004) and *The Amazing Spider-Man* (2012).

His father was two-time Oscar-winning art director/set designer Harry Horner (*The Heiress*, *The Hustler*).

Horner spoke about the state of his career in a December interview with David Hocquet.

“I'm much choosier,” he said. “I don't want to be doing these movies that now 85 or 90 composers want, as opposed to six. And now all these movies, action movies. I don't get offered all the movies obviously, but I see a lot of them and I do get asked to do a lot of them, and I just know they're not asking me to do something that I can do something original, they're asking me to do a formula and I'm too rebellious.”

<http://time.com/3931609/james-horner-dies/>

Brandenburg darvazası Almaniyanın Berlin şəhərinin əsas simvollarından biridir. Qapı, eyni zamanda, Almaniya Birliyinin də simvolu sayılır. 1793-cü ildə alman heykəltəraş Cohan Qotfrid Şçadov tərəfindən hazırlanan Brandenburg darvazasının on iki sütunu, altı giriş qapısı və altı çıxış qapısı var. Sütunlar, beş yol formalaşdırır, vətəndaşların yalnız xaricdəki iki qapıdan istifadə hüquqları var. Ortadakı yol kral və böyük əhə-

miyyət kəsb edən şəxslər üçün ayrılıb.

Nasistlər iqtidara gəldiklərində darvazanı simvol olaraq istifadə etməyə başladılar. II Dünya Müharibəsi zamanında darvaza xarab olsa da, tamamilə məhv olmadı. Şərqi və Qərbi Berlin hökumətləri darvazanı bərpa etsələr də, Berlin Divarı hazırlanana qədər açılmadı.

1963-cü ildə ABŞ-ın o zamanlı dövlət başçısı Con Kennedi Brandenburg darvaza-

sına baxmağa gəldi. 1980-ci ildə Qərbi Berlinin bələdiyyə başçısı Riçard Fon Vaytsseker belə demişdi: "Brandenburg darvazası qapalı olduğu müddətdə almanların məsələsi də qalacaq". Riçard Fon Vaytsseker sonralar Almaniya prezidenti oldu. Darvaza sonralar birləşmiş, müstəqil Berlinin simvolu oldu və 22 dekabr 1989-cu ildə yenidən açıldı.

CORRECTIONS

*In Khazar View number 340, "Assist Students in Finding Jobs by Developing their Employability Quality" (p.71-75) by Khumar Huseynova, the following errors were made in the references section. "Dacre, L. and Pool, P.S." should read "Dacre-pool, L. and Sewell, P." The references for Isaxanli (2005) and Isaxanli (2006) should not have been printed. The reference for Moreland (2006) was printed not in Dacre-pool but in "Rae, D. (2007) 'Connecting Enterprise and Graduate Employability', *Education and Training*, 49 (8/9), pp. 605-619. Opened for reading at <http://www.deepdyve.com> on 16 March 2015."*

**DÜNYA
MƏKTƏBİ**

VALİDEYNLƏRİN VƏ ŞAĞİRDLƏRİN NƏZƏRİNƏ!

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN DÜNYA MƏKTƏBİ 2015-2016-CI TƏDRİS İLİNDƏ I-XI SİNİFLƏRƏ ŞAĞİRD QƏBULU ELAN EDİR:

Qəbul müsabiqə yolu ilə həyata keçirilir.

Təhsil 3 dildə (Azərbaycan, rus, ingilis) aparılır. Azərbaycan və rus bölmələrində ingilis dili ikinci dil kimi tədris olunur. Şagirdlərin seçimi ilə fransız, alman, çin dilləri də öyrədilir.

Məktəbdə təcrübəli pedaqoqlar, o cümlədən xaricdən dəvət edilmiş mütəxəssislər çalışırlar. Burada savadla yanaşı, tərbiyə də mühüm yer tutur.

Dünya məktəbi beynəlxalq statuslu məktəbdir. O, Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatının (International Baccalaureate Organization – IBO) üzvüdür. Məktəbdə IB Diplom Proqramı fəaliyyət göstərir.

X sinif şagirdləri tam orta təhsillə yanaşı, öz istəkləri ilə Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatının Diplom Proqramında təhsil ala bilərlər. Digər məktəblərin şagirdləri də imtahan verməklə Diplom Proqramına qəbul edilirlər.

Diplom Proqramında təlim ingilis dilindədir. Təhsil müddəti 2 ildir.

Beynəlxalq Bakalavr Diplomu əldə edən şagirdlər dünyanın tanınmış universitetlərində təhsillərini davam etdirmək imkanı qazanırlar.

MƏKTƏBƏQƏDƏR HAZIRLIQ

2015-2016 –ci il üçün hazırlığa uşaq qəbulu davam edir.

Hazırlıqda 4-5, 5-6 yaşlı uşaqlar üçün Azərbaycan, ingilis və rus dillərində qruplar təşkil olunub. Bütün qruplarda əlavə iki dil (Azərbaycan, ingilis, rus) tədris edilir.

Gündəlik dərslər proqramından əlavə, Şahmat, Kompüter, Psixologiya, Rəsm-Əmək, Rəqs, Dram və Musiqi dərsləri keçirilir.

Ünvan: Bakı, Əcəmi Naxçıvani 9

Dünya məktəbi

Tel.: (012) 563 59 40/47/48

Mob.: (070) 844 08 88

E-mail: info@dunyaschool.az

http://dunyaschool.az

Dünya bağçası

(012) 563 59 43; 563 59 45

Mob.: (070) 560 15 18

E-mail: bagca@dunyaschool.az

Universitetdə bakalavr pilləsində aşağıdakı ixtisaslar üzrə kadr hazırlığı aparılır:

I qrup üzrə:

- Kompüter elmləri
- Neft-qaz mühəndisliyi
- Kompüter mühəndisliyi
- İnşaat mühəndisliyi
- Riyaziyyat və informatika müəllimliyi
- Elektronika, telekommunikasiya və radiotexnika mühəndisliyi
- Kimya mühəndisliyi
- Bioloji texnika mühəndisliyi

II qrup üzrə:

- Mühəsibat uçuşu və audit
- Maliyyə
- İqtisadiyyat
- Menecment
- Marketing
- Biznesin idarə edilməsi
- Tarix müəllimliyi
- Coğrafiya müəllimliyi
- Regionşünaslıq (regionlar üzrə)
- Beynəlxalq münasibətlər

III qrup üzrə:

- Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
- Xarici dil (İngilis dili) müəllimliyi
- İbtidai sinif müəllimliyi
- Filologiya (İngilis dili və ədəbiyyatı)
- Filologiya (Azərbaycan dili və ədəbiyyatı)
- Politologiya
- Tercümə (İngilis dili və digər dillər)

IV qrup üzrə:

- Kimya müəllimliyi
- Biologiya müəllimliyi
- Psixologiya

Ünvan: Məhsəti küçəsi, 41
(Neftçilər metrosunun yaxınlığında)
Əlaqə telefonları: (012) 323-93-13, (012) 408-81-78,
(012) 421-79-27
Faks: (012) 498-93-79
İnternet: <http://www.khazar.org>

XƏZƏR UNİVERSİTETİ

Xaricdə ən çox tanınan, xaricə ən çox tələbə göndərən, xaricdən oxumağa tələbələrən ən çox gəldiyi, xarici müəllimlərin ən çox işlədiyi ali məktəbdır. Xəzər Univer diplomları Avropa və Amerikanın universitetləri tərəfindən tanınır.

Xəzər Universiteti dünyada ali məktəblərin reytinginin müəyyənləşdirilməsi sahəsində nüfuzlu təşkilatların reyting cədvəlində Azərbaycan ali məktəbləri arasında həmişə birinci olmuşdur.

"QS" təşkilatının 2014-cü il dekabr ayının 17-də elan etdiyi reyting cədvəlinə əsasən Xəzər Universiteti Azərbaycanın ən yaxşı ali məktəbi olmaqla yanaşı, Şərqi avropa, keçmiş sovet ölkələri və Türkiyə daxil olmaqla böyük bir regionun 100 ən yaxşı universiteti sırasına daxil edilmişdir. <http://www.its.com/eeca2014-rankings-results/>

EDUNIVERSAL Beynəlxalq Elmi Cəmiyyətinin 2014-cü il dekabr ayının 24-də açıqladığı reyting cədvəlinə görə Xəzər Universitetinin *Menecment, İqtisadiyyat, Mühəsibat uçuşu və audit* ixtisasları üzrə MBA proqramları 2014-cü ildə dünyanın ən yaxşı 200 magistr proqramı sırasına daxil olub. Eyni zamanda, hər 3 proqram Avrasiya və Yaxın Şərqi bölgəsi üzrə ən yaxşı 10 magistr proqramı siyahısında yer alıb. www.best-masters.com

Xəzər Universiteti ilk gündən beynəlxalq təcrübəyə əsasən quruldu və Azərbaycanda ingilis dilində tədrisə keçən ilk universitet kimi tanındı. Təhsil sahəsində ən qabaqcıl ölkələrin təcrübəsini öyrənmək və tətbiq etmək ilkinliyi də məhz Xəzər Universitetinə nasib oldu. Dünya təhsil məkanında qabaqcıl mövqeyi və nüfuzu ilə diqqətçəkən Universitetin beynəlxalq əlaqələri yalnız təlim-tədris sahəsində deyil, yüksək ixtisaslı dünya insanı hazırlığında da əhəmiyyət daşıyır. Demokratizm və humanizm, plüralizm və şəffaflıq, müasirlik və təşəbbüskarlıq, ən son təlim texnologiyalarından istifadə, beynəlxalq proqram və layihələrdə fəallıq və digər bu kimi hallar bütünlüklə Universitetdə işgüzarlıq şəraiti yaradır, tələbələrin fəallığı və müstəqilliyini təmin edir.

*Professor Əjdər Ağayev,
Azərbaycan Təhsil Şurasının sədri*

Universitetin maddi-texniki bazası

Məhsəti küçəsi, 41 ünvanında yerləşən müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş tədris korpusunda (Neftçilər metrosunun yaxınlığında), şəhərin mərkəzində Başır Səfəroğlu küçəsi, 122 ünvanında yerləşən tədris binasında və 8-ci MKR, Əcəmi Naxçıvani küçəsi, 9 ünvanında (Ayna Sultanovanın heykəlinin yaxınlığında) 3 bina və ayrıca idman kompleksindən ibarət tədris kampusunda yüksək keyfiyyətli təhsil almaq üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Təhsil və karyera imkanları

Təhsildə fərqlənən tələbələr təhsillərini Amerika, Kanada, İngiltərə, Fransa, Almaniya, Hollandiya, İsveç, İtaliya, Türkiyə, Çin, Yaponiya və s. ölkələrin tanınmış universitetlərində davam etdirmək imkanı qazanırlar.

Xəzər Universitetində əsas təhsil dili ingilis dilidir. Bu, tələbələrin müasir dərslərdən istifadə etməsi, təhsillərini xaricdə davam etdirməsi, xaricdən gələn müəllimlərin effektiv dərslər deməsinə geniş imkan verir. Məzunlar və yuxarı kurs tələbələri xarici şirkətlərdə yüksək maaşlı işlərə dəvət alırlar, eləcə də dövlət təşkilatlarında və ölkəmizin qabaqcıl şirkətlərində işləmək imkanı əldə edirlər.

Təhsil haqqının ödənilməsində güzəştlər

TQDK-nın keçirdiyi imtahanlarda yüksək bal toplayan tələbələrə aşağıdakı qaydada güzəştlər edilir. İmtahanlarda:
650-700 bal toplayan tələbələr təhsil haqqından tam azad edilir.
600-649 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının cəmi 25%-ni ödəyir.
550-599 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 50%-ni ödəyir.
500-549 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 75%-ni ödəyir.

Tələbələr təhsil aldıkları müddətdə əsgəri xidmətdən azadlırlar.